

Notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā joprojām daudz izaicinājumu

Rīga 2020

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Notekūdeņu savākšanā, novadišanā un attīrīšanā joprojām daudz izaicinājumu.

Apvienotā (atbilstības/lietderības) revīzija “Vai valstī izveidotā notekūdeņu savākšanas, novadišanas un attīrīšanas sistēma nodrošina vides aizsardzību pret komunālo notekūdeņu kaitīgo ietekmi?”

2020. gada 28. augustā

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta 2019. gada 9. septembra revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-39/2019.

Vāka noformējumā izmantotas fotogrāfijas no tīmekļa vietnes *Depositphotos*.

Cienījamais lasītāj!

Komunālie un rūpnieciskie notekūdeņi nav degošas autoriepas, naftas noplūde vai kāds cits visiem redzams vides kaitnieks, taču sekas neattīrītu notekūdeņu novadīšanai vidē ir tik pat redzamas un jūtamas mums visiem.

Pārfrāzējot seno teicienu par visiem ceļiem, kas ved uz Romu, var teikt, ka visas Latvijas upes tek uz jūru, līdz nesot arī no pazemes avotiem, strautiem un grāvjiem ieplūdušos notekūdeņus. Diemžēl ir pamats domāt, ka būtiska to daļa nav pienācīgā kārtā attīrīta. Par to, piemēram, liecina Baltijas jūras ekosistēmas kvalitātes pasliktināšanās, kā rezultātā vairojas zilaļģes un izmirst jūrā mītošās zivis, zidītāji un citi dzīvie organismi.

Revīzijas gaitā mēs secinājām, ka notekūdeņu jomas sakārtošanā Latvijā pēdējās desmitgadēs “rati ir gājuši pa priekšu zirgam”. Proti, ir izstrādāti risinājumi un veiktas apjomīgas investīcijas notekūdeņu saimniecībā, nereti pirms vispusīgas problēmu un to apmēra izvērtēšanas. Tam pamatā ir bijuši dažādi, tajā skaitā pat no Latvijas situācijas neatkarīgi, iemesli, koncentrējoties uz kuriem šobrīd vairs nav lielas jēgas. Tā vietā ir būtiski visiem kopā enerģiski ķerties pie vēl atlikušajiem darbiem.

Tāpēc ar šo revīziju Valsts kontrole ir veikusi vispusīgu esošo un gaidāmo izaicinājumu apzināšanu, skaidri iezīmējot pašvaldībās veicamos darbus un akcentējot politikas veidotāju uzmanību uz problēmjautājumiem, kuriem ir nepieciešams rast risinājumus valstiskā līmenī.

Darba rezultātā papildus revīzijas ziņojumam un sniegtajiem ieteikumiem, esam sagatavojuši pašnovērtējuma anketu, ar kuras palīdzību jebkura Latvijas pašvaldība var objektīvi un vispusīgi izvērtēt situāciju notekūdeņu apsaimniekošanas jomā un izvēlēties sabiedrības interesēm atbilstošākos risinājumus.

Mēs apzināmies, ka notekūdeņu savākšana un attīrīšana ir dārga un daudzkārt prasa būtiskus iedzīvotāju, komersantu, valsts un pašvaldību resursu ieguldījumus. Tāpēc aicinām atbildīgās valsts un pašvaldību institūcijas izmantot gaidāmo administratīvi teritoriālo reformu, lai apvienotu daudzviet vēl ļoti izkliedētās kompetences un resursus, apmainītos ar labo praksi un rastu efektīvus risinājumus gan notekūdeņu apjoma pilnvērtīgai apzināšanai, gan to savākšanas un attīrīšanas nodrošināšanai un uzraudzībai, gan atbalsta sniegšanai iedzīvotājiem. Sagaidām, ka revīzijas gaitā iegūtās atziņas un secinājumi lieti noderēs šajā darbā.

Pateicamies visu desmit pašvaldību, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Valsts vides dienesta darbiniekiem par konstruktīvu sadarbību, sniedzot revīzijas veikšanai nepieciešamo informāciju un apspriežot revīzijas rezultātus! Mēs augstu novērtējam jūsu veikto darbu revīzijas ietvaros, meklējot risinājumus notekūdeņu saimniecības akūtajām problēmām!

Ar cieņu

departamenta direktors

Edgars Korčagins

Saturs

Revīzijas ziņojums	2
Kopsavilkums	6
Galvenie secinājumi	7
Būtiskākie ieteikumi	15
Revīzijas ziņojuma struktūra	15
Notekūdeņu savākšana un attīrīšana – kāpēc tā nepieciešama, cik tā izmaksā, un kas par to atbildīgs? ..	17
1. Vai valsts politika notekūdeņu apsaimniekošanas jomā novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē?	25
1.1. Vai valsts politika ir veidota, apzinot vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un izstrādājot atbilstošus risinājumus to novēršanai?	25
Vai, veidojot un īstenojot valsts politiku notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, ir darīts pietiekami?	26
Joprojām pastāv risināmas problēmas notekūdeņu apsaimniekošanas jomā	27
Lietus notekūdeņu problēmas un to risinājumi	27
Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas problēmu risināšana	28
Problēmas ar mājsaimniecību pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām nodrošināšanu	29
Decentralizētās kanalizācijas sistēmas un to problēmas	31
1.2. Vai politikas īstenošanai izvēlētie risinājumi pašvaldībās ir efektīvi un novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē?	34
Pakalpojumu sniedzēju radītās iespējas pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām netiek pilnībā izmantotas	34
Pašvaldības nespēdas ar finansiālo atbalstu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām ierīkošanai	37
Vai notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudas būs pietiekamas, lai attīrītu visus apzinātos notekūdeņus?	38
2. Vai pašvaldībās ir izveidoti un darbojas priekšnoteikumi ekonomiskai un efektīvai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbībai?	45
2.1. Vai kanalizācijas sistēmu teritoriālā plānošana un aglomerāciju noteikšana ir pamatota un pilnīga?	45
Kanalizācijas sistēmu teritoriālā plānošana un aglomerāciju noteikšana	45
Aglomerāciju nozīme vienāda vides aizsardzības līmeņa nodrošināšanā	47

2.2. Vai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanas organizatoriskā struktūra pašvaldībās ir ekonomiska un efektīva?	48
Vai decentralizēta pakalpojumu sniegšanas forma nodrošina mazākas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksas?	51
Vai decentralizēta pakalpojuma sniegšanas forma nodrošina ātrāku reaģēšanu uz avārijām, kā arī dod darbaspēka un izmaksu ietaupījumu?	52
Pašvaldība, piesaistot investīcijas notekūdeņu apsaimniekošanā, nevērtē alternatīvas	55
2.3. Vai pašvaldībās notekūdeņu attīrīšanas, lietus ūdens un infiltrācijas apjomu problēmas ir apzinātas un tiek risinātas?	57
2.4. Vai maksa par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem pašvaldībās ir ekonomiski pamatota?	62
Maksas noteikšana un tās pamatojums	63
Faktiskās izmaksas, to izmaiņu monitorings un ietekme uz pakalpojumu maksu	64
Nepamatoti un pat dubultā iekasēta maksa par asenizācijas notekūdeņu izvešanu	66
2.5. Vai pašvaldības nodrošina pietiekamu kontroli pār pieņemto ražošanas notekūdeņu atbilstību – tā, lai netiktu radīts vides piesārņojums?	69
3. Vai notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanā iesaistīto institūciju veiktās darbības atbilst normatīvo aktu prasībām?	72
3.1. Vai veiktais organizatoriskais darbs ir atbilstošs un pietiekams, lai nodrošinātu decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu regulāru izvešanu?	72
3.2. Principa “piesārņotājs maksā” ietekme uz piesārņojuma kontroles sistēmu	73
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	75

Kopsavilkums

Vide un ūdens resursi tiek pakļauti dažādiem apdraudējumiem, tāpēc ir svarīgi rūpēties par šo resursu aizsardzību un piesārņojuma mazināšanu, apzinot visus apdraudējuma avotus, lai novērstu to kaitīgo ietekmi.

Neattīrīti notekūdeņi ne tikai ietekmē dzeramā un sadzīvē lietojamā ūdens kvalitāti, bet arī sekmē ūdenstilpju aizaugšanu, samazinot ūdens caurredzamību un iznīcina ūdenstilpēs esošās sugas.

Latvijā ir apmēram 818 tūkstoši māsaimniecību un ap 185 tūkstošiem ekonomiski aktīvu uzņēmumu, kuru darbības rezultātā ik dienu rodas gan sadzīves, gan rūpnieciskie notekūdeņi. Līdz ar to ir būtiski, lai gan māsaimniecību, gan ražošanas notekūdeņi, pirms tie nonāk atklātos ūdeņos vai gruntī, tiktu pienācīgi attīrīti visās centralizētajās (pilsētās un ciemos), kā arī individuālajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās.

Eiropas Savienības (turpmāk – ES) pieņemtajā Direktīvā par komunālo notekūdeņu attīrīšanu¹ ir noteikti skaidri un saistoši mērķi. Tomēr izvēloties līdzekļus šo mērķu sasniegšanai ir iespējami alternatīvi risinājumi un inovācijas gan notekūdeņu savākšanā, gan attīrīšanā.

Latvijā vides politiku notekūdeņu apsaimniekošanas jomā veido Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM). Valsts līmenī vides kvalitātes un atbilstošas notekūdeņu apsaimniekošanas nodrošināšanai ir izdoti vairāki normatīvie akti – pieņemts Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, izdoti Ministru kabineta noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdeņi², kā arī noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu³.

Atbilstoši normatīvajam regulējumam notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu ir paredzēts nodrošināt divos veidos:

- ⊗ ar centralizētajām kanalizācijas sistēmām – aizvelkot līdz mājām centralizētos kanalizācijas tīklus un izbūvējot notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kurās nonāk notekūdeņi no mājām, kas ir pieslēgtas pie šīm sistēmām;
- ⊗ ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām – krājvertnēm, septiķiem vai individuālajām attīrīšanas iekārtām, kuras notekūdeņu savākšanai izmanto māsaimniecības vai ražotnes, kas nav pieslēgtas centralizētajiem kanalizācijas tīkliem.

Lai nodrošinātu normatīvajos aktos noteikto pienākumu notekūdeņu apsaimniekošanas jomā izpildījumu, pašvaldībām ir jāveic vairāki uzdevumi:

- ⊗ jānosaka teritoriju jeb aglomerāciju robežas kanalizācijas sistēmu risinājumiem – kur tiks piemērotas vienotas notekūdeņu attīrīšanas prasības, kā arī teritoriju plānošanas dokumentos jānosaka teritorijas, kurās izbūvēti vai izbūvējami centralizētie kanalizācijas tīkli, kā arī kritēriji un prasības pieslēgumu izveidošanai;

Pašvaldībām veicamie
uzdevumi:

teritoriju un robežu
noteikšana – kur kādas
sistēmas izmantojamas;

notekūdeņu pakalpojumu
sniedzēju organizatoriskās
struktūras izveidošana;

atbilstošas pakalpojumu
maksas noteikšana;

notekūdeņu
apsaimniekošanas sistēmu
darbības uzraudzība un
kontrolē.

- ⊗ jāizveido tāda notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēju struktūra, kas nodrošinātu visu savā administratīvajā teritorijā – gan centralizētajās, gan decentralizētajās kanalizācijas sistēmās – savāktu notekūdeņu attīrīšanu;
- ⊗ jānodrošina atbilstošas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas noteikšana vai apstiprināšana;
- ⊗ jāpiedalās notekūdeņu apsaimniekošanā izmantoto sistēmu darbības uzraudzībā un kontrolē.

Normatīvais regulējums paredz visu notekūdeņu, attīrīšanu – gan tādu, kas savākti centralizētajās, gan tādu, kas savākti decentralizētajās kanalizācijas sistēmās.

Kopš Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas ūdenssaimniecībā, tajā skaitā **notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrā ir veikti lieli ieguldījumi**

un pašvaldības, īstenojot ūdenssaimniecības projektus, ir atjaunojušas, kā arī izbūvējušas jaunus centralizētās kanalizācijas tīklus un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Galvenie secinājumi

Revīzijā konstatētais liecina, ka **notekūdeņu savākšanas novadīšanas un attīrīšanas jomā joprojām ir neatrisinātas problēmas** un vēl ir daudz darāmā.

Vairākas identificētās problēmas – lietus ūdeņu savākšana, dūņu izmantošana, zemais pieslēgumu skaits centralizētajām kanalizācijas sistēmām un decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošana – ir bijušas zināmas jau daudzus gadus iepriekš. Tomēr, lai gan **notekūdeņu apsaimniekošanas jomā centralizēto kanalizācijas sistēmu sakārtošanā ir ieguldīts viens miljards eiro minēto problēmu risināšana vēl joprojām ir aktuāla**. Risinājumi vai nu nav tikuši izstrādāti vai arī nav bijuši pietiekoši efektīvi, lai minētās problēmas novērstu.

Lai gan ir izstrādāti gan politikas plānošanas dokumenti⁴, gan vairāki būtiski normatīvie akti⁵, tomēr izstrādātie politikas instrumenti neatrisinās visas vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un nenovērsīs neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē.

Vispirms jau tādēļ, ka galvenais un ar publiskā resora investīcijām visbagātīgāk apveltītais notekūdeņu savākšanas veids – centralizētās notekūdeņu sistēmas – nesniedz plānoto efektu. Esam konstatējuši, ka revīzijas apjomā iekļautajām **pašvaldībām**, paplašinot centralizētos kanalizācijas tīklus, **nav izdevies apgūt pat pusi no izveidotajām pieslēgumu iespējām**.

Mājsaimniecību **pieslēgumu skaita palielinājumu nav veicinājušas arī** pašvaldību un pakalpojumu sniedzēju **tiesības līdzfinansēt pieslēgumu izveidošanu**, kas bija plānotas kā risinājumi pieslēgumu skaita palielināšanai. Tikai trīs no 10 revīzijas apjomā iekļautām pašvaldībām, bet valstī kopumā 30 no 119 pašvaldībām ir radušas iespēju daļēji līdzfinansēt pieslēgumu izveidošanu.

Notekūdeņu regulāra izvešana no decentralizētajām

kanalizācijas sistēmām nav nodrošināta, rezultātā līdz pat 64 % mājsaimniecību notekūdeņi nodoti attīrīšanai retāk nekā reizi gadā, vai netiek nodoti vispār.

Revidentu ieskatā, pieslēgumu skaita pieaugumu neveicina arī tas, ka **pašvaldību teritorijas plānošanas dokumenti nesniedz mājsaimniecībām detalizētu informāciju par to, kur ir plānots izbūvēt centralizētās kanalizācijas sistēmas tīklus**, un daudzas mājsaimniecības, iespējams, ir izbūvējušas savas decentralizētās kanalizācijas sistēmas bez intereses pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem.

Savukārt **ievērojamais notekūdeņu daudzums**, kas rodas dažādās mājsaimniecību decentralizētajās kanalizācijas sistēmās, **ir ilgstoši palicis ārpus pilnvērtīgas uzraudzības**. Nelielais gadījumu skaits gadā (26 %), kad mājsaimniecības revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās savāktos notekūdeņus ir nodevušas attīršanai, liecina ka līdz pat 64 % mājsaimniecību notekūdeņus nodod attīršanai retāk nekā reizi gadā, vai nenodod vispār (pieņemot, ka līdz 10 % notekūdeņu varētu tikt attīrīti mājsaimniecību individuālajās notekūdeņu attīršanas iekārtās).

Ja tiktu uzraudzīta normatīvā akta⁶ prasību par regulāru notekūdeņu izvešanu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām ievērošana, tad problēmām ar neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē nevajadzētu rasties. Tomēr vairāk nekā 15 gadus pašvaldībās nav organizēta šo noteikumu ievērošanas kontrole, bet **VARAM** kā vides aizsardzības politikas un normatīvo aktu izstrādāja **nav sekojusi, vai apstiprinātā politika un pieņemtie normatīvi tiek īstenoti**.

Problēmas ar neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē nenovērsīs arī jaunie – 2017. gadā izdotie **noteikumi⁷**, ar kuriem pašvaldībām noteikts pienākums izveidot decentralizētās kanalizācijas sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību, bet to īpašniekiem (mājsaimniecībām) noteiktas stingras sistēmu lietošanas prasības un pienākumi, jo:

- ⊗ ieviešot jauno normatīvo regulējumu par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu, ir pieļautas juridiska rakstura nepilnības – kļūdaini pārejas noteikumu regulējums, un saistošajos noteikumos nav īstenots likumdošanas pilnvarojums, kas kavēs noteikumu izpildi;

- ⊗ **pašvaldībām** – daudzviet, iespējams, būs jāpilnveido vai jāizbūvē asenizācijas stacijas notekūdeņu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām pieņemšanai;

- ⊗ **iedzīvotājiem** (mājsaimniecībām) – pašvaldību noteiktajās teritorijās, kur nebūs iespējams pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām, būs jāpārbbūvē savas krājvertnes vai septiķi, to zemās iedzīvotāju maksātspejas dēļ bez valsts vai pašvaldību finanšu atbalsta būs grūti izdarīt, bet šādu atbalstu valsts politika neparedz.

Lai gan VARAM ziņojumos⁸ par notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu tiek norādīts, ka notekūdeņu kaitīgā ietekme uz vidi gadu no gada samazinās, Valsts kontroles ieskatā, kamēr nav izveidota tāda sistēma, ar kuru var apzināt visus tautsaimniecībā, tajā skaitā arī decentralizētajās kanalizācijas sistēmās, savāktos un attīrīto notekūdeņu apjomus,

Jaunajos noteikumos, ar kuriem plānots sakārtot decentralizēti savāktos notekūdeņu saimniecību, konstatēts “brāķis” – pieļautas juridiska rakstura nepilnības, kas var kavēt noteikumu izpildi.

Pašvaldības nosaka nepamatotu maksu par notekūdeņu izvešanu – tā būtiski pārsniedz pakalpojuma sniegšanas faktiskās izmaksas.

Tas nemotivē iedzīvotājus izvest decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktos notekūdeņus.

tikmēr nevar novērtēt šo notekūdeņu kaitīgās ietekmes uz vidi apmēru.

Arī revīzijas laikā pašvaldībās konstatētā **nepamatoti augstā maksa par notekūdeņu izvešanu** (līdz pat 75,48 euro par mucu (4–5 m³)) no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (krājvertnēm), ņemot vērā izvešanas biežumu – līdz pat 12 reizēm gadā, revidentu ieskatā, **nemotivēs iedzīvotājus nepieļaut neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē**.

Turklāt notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēji neveic izdevumu uzskaiti pa sniegto pakalpojumu veidiem un dažos gadījumos vieni un tie paši izdevumu posteņi iekļauti gan maksā par asenizācijas notekūdeņu izvešanu, gan Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) apstiprinātajos notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarīfos. Līdz ar to maksas aprēķini ir nepamatoti un pakalpojumu saņēmēji par pakalpojumu pārmaksā. Tā, piemēram, Aizputes un Līvānu novados **notekūdeņu apsaimniekošanas uzņēmumi aprēķinos par asenizācijas pakalpojumiem iekļaujot nepamatotas izmaksas ir guvuši ienākumus** – Aizputes novadā 16 057 euro un Līvānu novadā 10 473 euro.

Neveicot pilnvērtīgu uzraudzību pār decentralizēto notekūdeņu savākšanu un neveicot to apjoma uzskaiti, nav iespējams plānot nepieciešamo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudu. Rezultātā vairākas **izbūvētās** vai renovētās **attīrīšanas iekārtas nemaz nevar attīrīt visus pašvaldības administratīvajā teritorijā radītos notekūdeņu apjomus** no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām – revīzijas apjomā iekļautajās 10 pašvaldībās tikai 19 no 123 centralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu attīrīšanas iekārtām tiek izmantotas no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savākto notekūdeņu pieņemšanai un attīrīšanai.

Attīrīšanas iekārtu veikspēju negatīvi ietekmē arī tas, ka notekūdeņu savākšanā vairumā pašvaldību tiek izmantoti padomju laikā būvētie notekūdeņu kanalizācijas tīkli, kur lietus ūdeņu savākšanas sistēma nav nodalīta no sadzīves notekūdeņu savākšanas sistēmas. **Lietus ūdens kanalizācijas sistēmu neesamības dēļ lielie lietus ūdens apjomi ir nonākuši attīrīšanas iekārtās, radot negatīvu ietekmi uz attīrīšanas iekārtu darbību**. Turklāt pašvaldībām **nav arī plānu, kā šīs problēmas risināt**.

Risinājums ir steidzami nepieciešams arī notekūdeņu attīrīšanas rezultātā radušos dūņu izmantošanai. Vēl joprojām **liela daļa notekūdeņu dūņu** – līdz pat 40 % – **atrodas pagaidu uzglabāšanā** notekūdeņu attīrīšanas iekārtu teritorijās **un to potenciāls** – iespēja izmantot tās kā mēslojumu lauksaimniecībā vai kā kurināmo – **netiek izmantots**.

Uzlabojumi nepieciešami arī notekūdeņu pakalpojumu sniedzēju institucionālajai struktūrai jeb **veidam, kā pašvaldības organizē notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu**. No 10 revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām – septiņās to sniedz vairākas pašvaldības institūcijas. Piemēram, Bauskas novada pašvaldībā to veic pat deviņas institūcijas – divas pašvaldības kapitālsabiedrības un septiņas pagastu pārvaldes. Tomēr šādi pieejai ir vairāki trūkumi, kas ietekmē arī pakalpojuma sniegšanas kvalitāti. Piemēram, pagastu pārvaldēs noteiktās nepamatoti zemās kanalizācijas pakalpojuma maksas dēļ bez citu institūciju finanšu atbalsta nav iespējams veikt uzlabojumus notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrā. Arī profilaktisko tīklu skalošana, kam ir būtiska nozīme tīklu uzturēšanas kvalitatīvai uzturēšanai, pārsvarā tiek veikta tikai pašvaldību kapitālsabiedrībās, savukārt pagastu pārvalžu resursu trūkuma gadījumā tiek

Līdz pat 96 % no attīrītajiem notekūdeņu apjomiem veido lietus ūdeņi, infiltrācija vai uzskaites problēmas.

Līdz pat 40 % notekūdeņu dūņu atrodas pagaidu uzglabāšanā un to potenciāls netiek izmantots.

Centralizētie kanalizācijas tīkli ir izbūvēti, bet puse no plānotajām māsaimniecībām tiem nepieslēdzas.

iepirkts ārpakalpojums no pašvaldības kapitālsabiedrības. Lai gan pie centralizētas institucionālās struktūras finanšu plūsma būtu plānota visiem apsaimniekojamiem objektiem

Turklāt **maksa par pagastu pārvalžu sniegtajiem notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem neatbilst faktiskajām izmaksām**, jo daļa no izmaksām, t.i., – grāmatvedības uzskaites, pakalpojumu administrēšanas un citas netiešās izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta, bet tas nav likumīgi un taisnīgi pret nodokļu maksātājiem, kā arī tiem iedzīvotājiem, kuri saņem notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus no kapitālsabiedrībām.

Revīzijā konstatētais liecina, ka gan VARAM, gan pašvaldībām vajadzēs rast risinājumus šādos jautājumos:

- ⊗ normatīvā regulējuma pilnveidošanā;
- ⊗ centralizētās kanalizācijas sistēmas pieslēgumu nodrošināšanā;
- ⊗ notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedzēju organizatoriskajā struktūras izveidošanā;
- ⊗ lietus ūdens un infiltrācijas problēmu risināšanā;
- ⊗ decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanā un kontrolē;
- ⊗ pamatotas maksas par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem noteikšanā.

Neskaidra kanalizācijas sistēmu plānošana un aglomerāciju noteikšana

Iedzīvotājiem, kuri dzīvo vai plāno investīcijas būvniecībai konkrētā pašvaldībā, ir svarīgi zināt, kāda infrastruktūra pašvaldības administratīvajā teritorijā ir pieejama un kādas ir tās attīstības perspektīvas.

Revīzijā ir konstatēts, ka vairumā pašvaldību teritoriju plānošanas dokumentos nav sniegta detalizēta informācija par plānoto un pieejamo centralizētās kanalizācijas sistēmas apbūvi konkrētajās teritorijās. Savukārt pašvaldību apbūves noteikumi ne vienmēr sniedz skaidrus apbūves kritērijus par pieslēguma izbūvi centralizētajai kanalizācijas sistēmai (piemēram, maksimālais attālums no kanalizācijas tīkla, kur mājsaimniecībai ir pienākums izveidot pieslēgumu). Šie faktori neveicina ilgtspējīgas investīciju vides veidošanos, līdz ar to radot risku arī zemākai to atdevei un teritorijas veiksmīgai attīstībai kopumā.

Tāpat pašvaldībās nav radīti nepieciešamie administratīvie priekšnosacījumi izvīrīto komunālo notekūdeņu attīrīšanas prasību ievērošanai konkrētajās teritorijās, jo aglomerāciju robežas noteiktas vien epizodiskos gadījumos. Tā rezultātā nav iespējams nedz pilnvērtīgi sasniegt normatīvajā aktā noteikto notekūdeņu piesārņojuma samazinājumu, nedz organizēt atbilstošu vides kontroli.

Izbūvētajām centralizētajām kanalizācijas sistēmām nav atdeves, jo mājsaimniecības nesteidzas tām pieslēgties

Revīzijā ir konstatēts, ka **pašvaldībās ieguldītās investīcijas nav nesušas cerēto rezultātu, jo izbūvētā notekūdeņu savākšanas infrastruktūra pilnībā netiek izmantota**. Kanalizācijas tīkli tiek būvēti par Eiropas Savienības, valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem, bet pieslēgums līdz mājsaimniecībai ir jāizbūvē iedzīvotājiem par saviem līdzekļiem.

ES fondu finansējums ūdenssaimniecības jomā lielākoties jau ir apgūts un plānotie projekti īstenoti, bet revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību pilsētu un ciematu teritorijās piecu līdz 10 gadu laikā pēc centralizēto kanalizācijas tīklu izbūves, mājāsaimniecības ir izmantojušas tikai vidēji 47 % no izveidotajām iespējām pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai. Piemēram, Aizputes novada Kazdangā – pie 2014. gadā izbūvētā centralizēta kanalizācijas tīkla ar trim jauniem pieslēgumiem līdz pat revīzijas ziņojuma sagatavošanai vēl nebija pieslēgusies neviena mājāsaimniecība.

Mājāsaimniecību kanalizāciju pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām izveidošanu varētu sekmēt Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā⁹ paredzētās iespējas pašvaldībām sniegt līdzfinansējumu to ierīkošanai. Tomēr revīzijā konstatētais liecina, ka **pašvaldības nesteidzas ar atbalsta sniegšanu pieslēgumu ierīkošanai**, jo tikai trijās no 10 revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām, bet valstī kopumā 30 no 119 pašvaldībās, šāds atbalsts ir paredzēts. Situācija pašvaldībās, kuras līdzfinansē pieslēgumu veidošanu, arī nav īpaši labāka. Piemēram, revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās ar līdzfinansējumu izveidotie pieslēgumi ir palielinājuši izveidoto pieslēgumu īpatsvaru tikai par 7 % Aizputē (divi pieslēgumi) un par 14 % Preiļos – Priekuļu ciemā (seši pieslēgumi).

Revīzijā ir konstatēts, ka revīzijas apjomā iekļautajās 10 pašvaldībās līdz pat 65 % mājāsaimniecību šobrīd izmanto kādu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām un tikai ~26 % gadījumu savāktie notekūdeņi gada laikā no šīm sistēmām ir nonākuši pašvaldību izbūvētajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās un tiek attīrīti. Šobrīd **ne pašvaldībām** kā notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas organizatoriem, **ne VARAM** kā vides politikas īstenotājam, **nav informācijas par to, kur paliek** pārējie 74 % **decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņi**.

Vienlaikus vairāku notekūdeņu apsaimniekošanas operatoru (Vecumnieku, Skrundas, Tukuma, Jelgavas un Preiļu novados) publicētie dati liecina, ka notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudas jau šobrīd ir izsmeltas – tās nevar attīrīt papildus no decentralizētajām sistēmās savāktos notekūdeņu apjomu. Jau 2018. gadā ja būtu jānodrošina visu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekūdeņu apjomi, tad pēc revidentu veiktajām aplēsēm, minēto pašvaldību notekūdeņu attīrīšanas iekārtas to nevarētu nodrošināt (nodoto notekūdeņu piesārņojošās jaudas (CE) kopējā gada rezerve veidojas negatīva).

Institucionāli sadrumstaloti organizēta notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšana pašvaldībās

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums pieļauj pašvaldībai izvēlēties, kādā formā tās sniegs kanalizācijas pakalpojumus – vai uzticēt tos sniegt savai iestādei vai pilnvarot to darīt komersantam (pašvaldības kapitālsabiedrībai). Tomēr jebkurā gadījumā pašvaldībai ir jāievēro Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktais pienākums organizēt šo pakalpojumu sniegšanu pēc iespējas efektīvi. Tas savukārt nozīmē pastāvīgi pārbaudīt institucionālo sistēmu un nepieciešamības gadījumā to pilnveidot. Pašvaldībām ir jāizvērtē kāda institucionālās sistēmas forma būtu piemērotāka – centralizēta vai decentralizēta, notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanai.

Tikai viena – Jelgavas novada pašvaldība – **no 10** revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām ir veikusi esošās institucionālās formas ekonomiskuma un efektivitātes izvērtējumu. Jelgavas¹⁰, Viesītes un Skrundas novados kanalizācijas pakalpojumu sniedz viena pašvaldības kapitālsabiedrība. Pārējās pašvaldībās šo pakalpojumu sniedz no trīs līdz pat deviņas pašvaldības institūcijas (piemēram, Bauskas novadā). Šāda decentralizēta organizatoriskā struktūra ir saglabājusies pēc iepriekšējās pašvaldību reformas un revidentu

ieskatā, tā ir jāpārskata, lai nodrošinātu gan pakalpojumu sniegšanas ekonomiskumu, gan efektivitāti.

Lai gan pašvaldības norādīja uz, viņuprāt, vairākām priekšrocībām decentralizētas pakalpojuma sniegšanas formas saglabāšanai uz mazāku kanalizācijas pakalpojuma maksu, ātrāku reaģēšanu uz avārijām, darbaspēka un resursu ietaupījumu, tomēr revīzijas laikā šādām priekšrocībām netika gūts apstiprinājums un tās ir uzskatāmas drīzāk par ierobežojumiem efektīvākai un ekonomiskākai pakalpojuma sniegšanai:

- ⊗ mazāka maksa par pagastu pārvalžu sniegtajiem kanalizācijas pakalpojumiem veidojas no aprēķinos neiekļautām izmaksām. Tomēr šāda maksa, kurā nav iekļauti izdevumi plānotajiem uzlabojumiem notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrā, ierobežo iespējas novērst notekūdeņu apsaimniekošanu un vides kvalitāti ietekmējošās problēmas bez līdzfinansējuma. Turklāt pakalpojuma maksas aprēķinos neiekļautās izmaksas – grāmatvedības uzskaites un pakalpojumu administrēšanas izmaksas – tiek segtas no pagasta pārvalžu budžetiem, bet tas nav taisnīgi pret tiem pašvaldības iedzīvotājiem, kas saņem pakalpojumus no pašvaldības kapitālsabiedrības, sedzot visas izmaksas;
- ⊗ ātrāka reaģēšana neattaisno nepieciešamību nodarbināt uz vietas darbinieku konkrētajā pagasta pārvaldē, jo avāriju skaits apsaimniekotajās sistēmās ir zems – vidēji četras avārijas vai remonta nepieciešamības gadā. Piemēram, Līvānu novada pašvaldībā no piecām pagastu pārvaldēm trim nav nācies risināt nevienu avārijas situāciju.. Turklāt gadījumos, kad pagasta pārvalžu darbinieku skaits vai tehniskais nodrošinājums nav pietiekams, tāpat tiek iepirkts ārpuspakalpojums.

Arī vienas pašvaldības vairāku institūciju dažādā pieeja pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanā, piemēram, pagastu pārvaldēs, kur atskaišu sagatavošanā iesaistās darbinieki, kas notekūdeņu jomas nianšes nepārzina, piemēram grāmatveži, bet kapitālsabiedrībās – speciālisti, profilaktisko kanalizācijas tīklu skalošanu veic pārsvarā tikai pašvaldību kapitālsabiedrības, bet pagastu pārvaldes – neveic, norāda uz esošās organizatoriskās struktūras trūkumiem, kas ir novēršami, lai nodrošinātu vienotu pakalpojuma kvalitāti.

Nav novērstas lietus ūdens savākšanas un infiltrācijas problēmas

Lietus ūdens un infiltrācijas problēmas kanalizācijas notekūdeņos ir zināmas jau gadiem, jo vairumā pašvaldību tiek ekspluatēti centralizētie notekūdeņu savākšanas tīkli, kas ir būvēti Padomju laikā, kad atsevišķās lietus ūdens kanalizācijas sistēmas tika būvētas tikai lielākajās pilsētās. **Lietus ūdens nonākšanas kanalizācijas sistēmās** problēmu risināšanai joprojām **nav pievērsta pienācīga uzmanība**, kā **rezultātā lietus ūdeņi noslogo** un pat pārslogo notekūdeņu **attīrīšanas iekārtu darbību, un** avāriju rezultātā dažkārt **vidē nonāk lieli apjomi neattīrītu notekūdeņu**.

Problēmas ar neuzskaitītiem, bet attīrītiem notekūdeņu apjomiem tika konstatētas faktiski visās revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās.

Tas, ka pašvaldībās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās attīrīto, bet neuzskaitīto (tādu – par kuriem nav izrakstīti rēķini) notekūdeņu apjomi ir lielāki par 20 % un vairākās pašvaldībās, piemēram Aizputes, Bauskas, Līvānu un Vecumnieku novada pašvaldībās pārsniedz pat 80 %, norāda gan uz uzskaites, gan uz tehniskajām problēmām, kuru pamatā atbilstoši pašvaldību sniegtajiem skaidrojumiem, ir novecojušie kanalizācijas tīkli, kā arī nodalītu lietus kanalizācijas sistēmu neesamība.

Lai gan visas revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības apstiprināja lietot ūdens un infiltrācijas problēmu esamību, tomēr nevienai no tām **nav izstrādāts rīcības plāns problēmu mērķtiecīgai risināšanai**.

Maksa par notekūdeņu apsaimniekošanu noteikta bez pamatotiem aprēķiniem – dažkārt pat dubultā apmērā

Daudzviet pašvaldībās **maksa par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem nav ekonomiski pamatota**, jo izdevumu uzskaitē par katru pakalpojuma veidu netiek nodalīta no kopējiem ūdenssaimniecības vai citiem, piemēram, pagasta pārvaldes izdevumiem. Līdz ar to notekūdeņu apsaimniekošanā iesaistītām pašvaldību institūcijām nav iespēju sekot līdzi faktiskajām izmaksām, lai savlaicīgi veiktu nepieciešamās izmaiņas maksas apmērā.

Revīzijā ir konstatēts, ka pašvaldībās **noteiktās maksas** par notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumiem regulāri **netiek pārskatītas un faktiskās izmaksas netiek kontrolētas** (piemēram, Preiļu novada Saunas pagasta pārvaldē bija spēkā vēl 2008. gadā noteiktā maksa par kanalizācijas lietošanu, kas ir daudzkārt mazāka nekā pakalpojuma sniegšanas faktiskās izmaksas).

Lai gan vairākām pašvaldībām ir izstrādāta metodika maksas par pakalpojumiem, tajā skaitā arī notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem, noteikšanai, tomēr, sagatavojot aprēķinus, **metodikā noteiktās prasības netiek ievērotas** – maksas aprēķinos netiek iekļautas netiešās, kā arī ne visas tiešās pakalpojumu sniegšanas izmaksas.

Tajās pašvaldībās, kur notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas (tarifus) ir apstiprinājis Regulators situācija ar izdevumu uzskaiti un aprēķiniem ir daudz labāka – izdevumu uzskaitē ir caurskatāma un sagatavotie aprēķini ir pamatoti ar atbilstošām izmaksām.

Pašvaldību rīcība nosakot nepamatotu maksu par asenizācijas notekūdeņu izvešanu, revidentu ieskatā, neveicina decentralizēto kanalizācijas sistēmu lietotājus izmantot asenizācijas izvešanas pakalpojumus, lai savās sistēmās uzkrātos notekūdeņus nodotu attīrīšanai.

Eiropas Savienības fondu projektos nav vērtētas alternatīvas un privāta partnerība notekūdeņu attīrīšanā nav izmantota

Revīzijā ir konstatēts, ka Preiļu novada pašvaldībā, **veicot ieguldījumus un piesaistot investīcijas** ES fondu projektu ietvaros notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu rekonstrukcijai un izbūvei, **nav izvērtētas svarīgākās alternatīvas**.

Preiļu novada pašvaldība 2007.–2009. gadā Preiļu pilsētā ir veikusi notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju, kuras ietvaros uzstādīja jaunas iekārtas, lai gan industriālās notekūdeņu attīrīšanas ietaises ar jaudu, kas spēj attīrīt Preiļu pilsētas teritorijā savāktos notekūdeņus, bija izbūvētas privātajai akciju sabiedrībai “Preiļu siers”.

Revīzijā ir noskaidrots, ka AS “Preiļu siers” nav iesaistīta projekta īstenošanā, lai gan ar komersanta rīcībā esošo iekārtu jaudu tehniski nav bijis šķēršļu attīrīt Preiļu pilsētas teritorijā savāktos notekūdeņus. Pamatā bija nepieciešams izbūvēt tikai vienu notekūdeņu sūkņēšanas staciju, kuras izmaksas būtu nesalīdzināmi mazākas par Preiļu novada pašvaldības veiktajiem ieguldījumiem.

Šādi Preiļu novada pašvaldība līdzvērtīgu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu būvniecībai ir **iztērējusi vismaz 1 739 285 euro**, no kuriem 51 % bija ES Kohēzijas fonda projekta, 25 % –

valsts budžeta, 14 % – SIA “Preiļu saimnieks” un 10 % – Preiļu novada pašvaldības finansējums.

Revidentu ieskatā, izvērtējot privātās partnerības iespējas un saimnieciskos riskus Preiļu pilsētas notekūdeņu attīrīšanā, ieguldītais ES fondu, kā arī valsts budžeta finansējums, iespējams, varēja tikt izmantots citu projektu īstenošanai, bet Preiļu novada pašvaldības un SIA “Preiļu saimnieks” līdzfinansējuma daļa ~400 tūkst. *euro* varēja tikt izmantota citu Preiļu novada iedzīvotājiem aktuālu problēmu risināšanā.

Revīzijā izvirzīto kritēriju sasniegšana

Lai novērtētu valsts politikas notekūdeņu apsaimniekošanas jomā veidošanu, risinājumu izstrādāšanu un to īstenošanas efektivitāti, ar VARAM un pašvaldībām tika saskaņoti kopskaitā 18 revīzijas kritēriji.

No deviņiem kritērijiem, kas tika izvirzīti **valsts politikas** notekūdeņu apsaimniekošanas jomā **veidošanas un īstenošanas novērtēšanai** un saskaņoti ar VARAM un revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām:

- ⊗ **viens kritērijs** – par problēmu notekūdeņu savākšanā un attīrīšanā apzināšanu – **ir sasniegts**;
- ⊗ **seši kritēriji** – par problēmu risinājumu izstrādāšanu, notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas iespēju apzināšanu, notekūdeņu ietekmes uz vidi noteikšanu un finansiālā atbalsta iespējām pieslēgumu ierīkošanai – **ir sasniegti daļēji**;
- ⊗ **viens kritērijs** – par iespējamo notekūdeņu apjomu apzināšanu, par faktiskajiem māsaimniecību pieslēgumiem centralizētajām kanalizācijas sistēmām un par notekūdeņu daudzuma un piesārņojuma apjoma noteikšanu – **nav sasniegti**;
- ⊗ **viena kritērija novērtēšana tika pārtraukta**, jo uz pašvaldību iesniegtajiem datiem par to māsaimniecību skaitu, kurām ir iespējas pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām, revidenti nevarēja paļauties datu iegūšanas ticamības dēļ.

Kritēriju sasniegšana valsts politikas veidošanā un īstenošanā kopumā ir novērtēta ar 22 no 50 iespējamajiem punktiem. Atbilstoši saskaņotajiem kritērijiem valsts politika un tās īstenošana var tikt atzīta par efektīvu, ja kritēriju izpildes kopējais novērtējums sasniedz ne mazāk kā 40 punktus.

Arī **pašvaldībās no deviņiem kritērijiem**, kas tika izvirzīti un saskaņoti ar revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām, izveidoto priekšnoteikumu un notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbības ekonomiskuma un efektivitātes novērtēšanā:

- ⊗ **viens kritērijs** – par principa “piesārņotājs maksā” ievērošanu – **ir sasniegts**;
- ⊗ **četri kritēriji** – par notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (turpmāk – NAI) jaudu un tehnisko iespēju atbilstību, par organizatoriskās struktūras izveidošanu, par pakalpojumu maksas aprēķiniem un pakalpojumu sniegšanas izmaksu relatīvo izmaiņu apmēriem – **ir sasniegti daļēji**;
- ⊗ **četri kritēriji** – par aglomerāciju un to robežu pamatotību, par kanalizācijas sistēmu iekļaušanu pašvaldību teritorijas plānojumos, par attīrīto un savākto notekūdeņu apjomiem, kā arī par rīcības plāniem infiltrācijas un lietus ūdeņu radīto problēmu risināšanai – **nav sasniegti**.

Kritēriju sasniegšana pašvaldībās kopumā ir novērtēta ar 16 no 50 iespējamajiem punktiem. Atbilstoši saskaņotajiem kritērijiem pašvaldību izveidotie priekšnoteikumi un darbības notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā var tikt atzītas par efektīvām, ja kritēriju izpildes kopējais novērtējums sasniedz ne mazāk kā 40 punktus.

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz likumības un lietderības revīzijā konstatēto un revidentu secinājumiem, VARAM sniegti ieteikumi saistībā ar:

- ⊗ esošo problēmu novēršanas risinājumu izvērtēšanu un jaunu risinājumu izstrādāšanu;

Savukārt revīzijas apjomā iekļautajām 10 pašvaldībām sniegti ieteikumi saistībā ar:

- ⊗ nepieciešamību plašāk iesaistīties decentralizēto kanalizācijas sistēmu radīto notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas nodrošināšanas pasākumos, tajā skaitā notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (turpmāk – NAI) jaudu atbilstības nodrošināšanai, lai spētu attīrīt visus no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekūdeņus;
- ⊗ teritoriju plānošanas dokumentu un apbūves noteikumu pilnveidošanu un aglomerāciju noteikšanu;
- ⊗ notekūdeņu apsaimniekošanas organizatoriskās struktūras un institucionālās formas ekonomiskuma un efektivitātes izvērtēšanu;
- ⊗ lietotāņu un infiltrācijas radīto problēmu risināšanu un nepieciešamību izstrādāt rīcības plānus apjomu samazināšanai;
- ⊗ pamatotas maksas par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem noteikšanu, īpaši uzsverot izmaksu uzskaites nodalīšanu pa sniegto pakalpojumu veidiem.

Revīzijas ziņojuma struktūra

Informācija revīzijas ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- ⊗ revidējamās jomas īss raksturojums ar skaidrojumu, kāpēc nepieciešama notekūdeņu attīrīšana un kādas valsts un pašvaldības institūcijas tajā ir iesaistītas;
- ⊗ revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi, sadalot tos trijās galvenajās nodaļās un vairākās apakšnodaļās. Katras galvenās nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, izdarot būtiskākos secinājumus un tos tālāk pamatojot ar revīzijas konstatējumiem.

Revīzijas ziņojuma pirmajā nodaļā ir vērtēts, vai VARAM kā vadošās valsts pārvaldes iestādes vides politikas un notekūdeņu apsaimniekošanas jomā rīcība un īstenotā politika risina notekūdeņu apsaimniekošanas un vides piesārņojuma problēmas.

Revīzijas ziņojuma otrajā daļā ir vērtēts, kā pašvaldībās ir izveidoti un darbojas priekšnoteikumi ekonomiskai un efektīvai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbībai.

Revīzijas ziņojuma trešajā daļā ir sniegta informācija par identificētajām problēmām normatīvajā regulējumā.

- ⊗ vispārīgs revīzijas raksturojums – revīzijas mērķis, apjoms, juridiskais pamatojums, Valsts kontroles un revidējamo vienību atbildība.

Notekūdeņu savākšana un attīrīšana – kāpēc tā nepieciešama, cik tā izmaksā, un kas par to atbildīgs?

Ūdens resursu racionāla izmantošana un saglabāšana ir viens no galvenajiem priekšnosacījumiem tautsaimniecības ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā. Piesārņojums, kas rodas no nepietiekamas notekūdeņu attīrīšanas, ietekmē izmantojamo ūdens resursu kvalitāti, tāpēc ir svarīgi izstrādāt ne tikai notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tehnoloģijas, bet arī konkrētu rīcības programmu atbilstoši notekūdeņu attīrīšanai, lai aizsargātu vidi no notekūdeņu novadīšanas kaitīgās ietekmes.

Ūdens un sanitārijas pieejamība visiem un ilgtspējīga attīstība ir viens no Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) 2015. gadā izvirzītajiem “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”¹¹ 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kas sasniedzami, lai pasaulē līdzsvarotu trīs – ekonomikas, sociālās un vides – dimensijas.

Šā mērķa sasniegšanai ir izvirzīti vairāki apakšmērķi, tajā skaitā apakšmērķis – “līdz 2030. gadam uzlabot ūdens kvalitāti, samazinot piesārņojumu, izskaužot atkritumu apglabāšanu poligonos un līdz minimumam samazinot bīstamu ķīmisku vielu un materiālu izlaišanu, uz pusi samazinot neapstrādātu atkritumu īpatsvaru un būtiski palielinot to pārstrādi un drošu atkārtotu izmantošanu visā pasaulē”.¹²

Minētais apakšmērķis ir vērsts uz to, lai uzlabotu apkārtējā ūdens kvalitāti, kas ir būtiska gan ekosistēmas, gan cilvēku veselības aizsardzībai, novēršot un ievērojami samazinot dažādas piesārņojuma plūsmas ūdenstilpēs. Pie galvenajiem piesārņojuma avotiem pieder notekūdeņi no māsaimniecībām, komerciāliem uzņēmumiem un rūpniecības uzņēmumiem, kā arī no pilsētu un lauksaimniecības zemēm.¹³ Šo apakšmērķi par aktuālu un attiecināmu uz iekšpolitiku ir atzinusi arī Latvija¹⁴.

Neattīrītu notekūdeņu nokļūšana atklātos ūdeņos vai gruntī var nodarīt kaitējumu cilvēku veselībai un videi, piemēram, upju, ezeru un jūras eitrofikāciju, tāpēc ir svarīgi attīrīt notekūdeņus līdz iespējami tīrākai pakāpei, lai samazinātu piesārņojuma risku. Atbilstoši Baltijas jūras vides aizsardzības komisijas (HELCOM) datiem līdz pat 97 % no Baltijas jūras cieš no eitrofikācijas¹⁵, kas izveidojusies no lauksaimniecības, industriālajiem un māsaimniecību notekūdeņiem.

1. attēls. Aļģes Baltijas jūrā.

Eitrofikācija ir process, kas notiek, kad pārāk daudz barības vielu ieplūst kādā ūdenstilpē un izraisa pārmērīgu dažu sugu aļģu augšanu, jūras vides degradēšanos un ūdenstilpju aizaugšanu (skatīt 1. attēlu).

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem¹⁶ visa Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu teritoriju, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai, un jutīgās teritorijas robežas sakrīt ar Latvijas Republikas sauszemes robežām. Arī Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam¹⁷ Baltijas jūras, ezeru un upju eitrofikācija ir akcentēta kā viena no prioritārajām vides problēmām valstī. Līdz ar to ir svarīgi, lai visas ūdenssaimniecības un vides kvalitātes nodrošināšanas jomās iesaistītās institūcijas izpildītu tām uzticētos pienākumus.

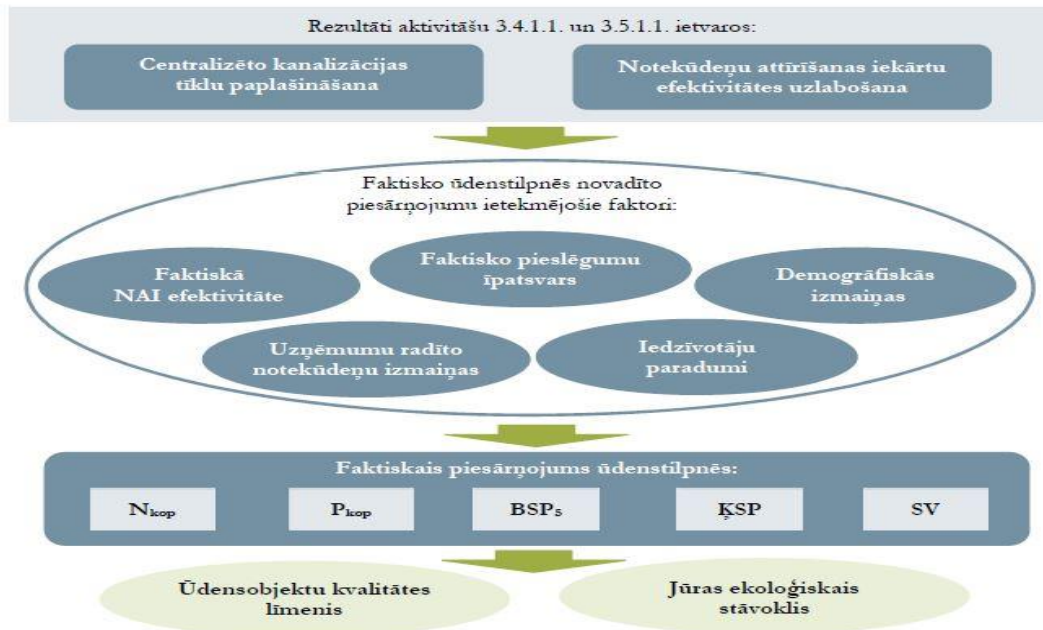
Notekūdeņu ietekme uz vidi un sasniegtie rezultāti piesārņojuma mazināšanā

Notekūdeņu sastāvs ievērojami atšķiras no dabā esošajiem, cilvēku darbības rezultātā nepiesārņotiem ūdeņiem, un ekonomiski pamatotā veidā praktiski nav iespējams tos attīrīt līdz

nepiesārņotu virszemes ūdeņu kvalitātei, kaut arī tie satur ievērojami mazāk piesārņojošo vielu nekā pirms attīrīšanas procesa. Šis atlikušais piesārņojums arī rada to, ko sauc par slodzi uz vidi.¹⁸

Par sasniegtajiem rezultātiem komunālo notekūdeņu Direktīvas 91/271/EEK ieviešanā Latvija reizi divos gados gatavo ziņojumu Eiropas Komisijai un sabiedrībai. Šajā ziņojumā tiek sniegta informācija arī par notekūdeņu ietekmi (slodzi) uz vidi.

Notekūdeņu piesārņojuma samazināšanos ES fondu projektu aktivitāšu ietvaros ietekmēja divu veidu procesi – centralizēto kanalizācijas tīklu paplašināšana un NAI efektivitātes uzlabošana, kuru rezultātā tika samazinātas piesārņojošo vielu noplūdes, kas uzlaboja ūdensobjektu kvalitāti un jūras ekoloģisko stāvokli. Taču faktisko novadītā piesārņojuma apjomu noteica arī citi faktori (skatīt 2. attēlu).

2. attēls. Faktisko piesārņojumu ietekmējošie faktori.¹⁹

Pēdējā VARAM sagatavotajā ziņojumā, kas sagatavots par laika posmu no 2016. gada sākuma līdz 2017. gada beigām, ir secināts, ka pakāpeniski no gada uz gadu, modernizējot notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūru un palielinot centralizēto kanalizācijas pakalpojumu pieejamību, samazinās ar notekūdeņiem vidē novadītais piesārņojums (galvenokārt novadītais paliekošais fosfora un slāpekļa piesārņojums), kā rezultātā tiek uzlabota virszemes ūdensobjektu ūdens kvalitāte. 2016. gadā tikai Olaines un Grobiņas aglomerācijas nenodrošināja Direktīvas 91/271/EEK noteiktās prasības notekūdeņu attīrīšanā, bet visas pārējās 72 aglomerācijas nodrošināja prasību izpildi.²⁰

Vienlaikus ziņojumā²¹ norādīts: “Jāņem vērā, ka iespējama arī datu ziņotāju valsts statistikai sniegtās informācijas neprecizitāte, kas dažos novados uzrāda ļoti ievērojamas novadīto notekūdeņu kopējo apjomu atšķirības atsevišķos gados, un varētu neatbilst reālajai situācijai.”

Valsts kontroles ieskatā, lai novērtētu valstī izveidotās notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmas darbību un noteiktu šīs sistēmas ietekmi uz vides piesārņojuma mazināšanos, ir nepieciešams apzināt visas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas iespējas, izmantotās sistēmas, kā arī zināt šajās sistēmās apsaimniekoto notekūdeņu apjomus.

Aglomerācija – kā to nosaka un kā tā ietekmē kanalizācijas pakalpojumu pieejamību?

Atbilstoši Eiropas Komisijas nostājai pieslēguma iespēja vai notekūdeņu savākšana un attīrīšana centralizētā kanalizācijas sistēmā ir jānodrošina visiem aglomerācijas iedzīvotājiem,

vai arī jāizveido alternatīva pakalpojumu pieejamības un kontroles sistēma, lai nodrošinātu individuālo risinājumu atbilstošu izveidi un apsaimniekošanu.

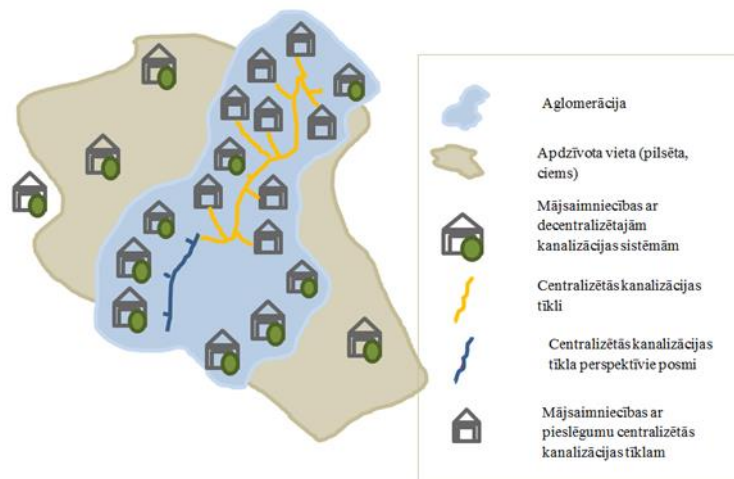
Saskaņā ar Direktīvu 91/271/EEK “aglomerācija” nozīmē zonu, kur iedzīvotāju skaits un/vai ekonomiskās aktivitātes ir pietiekami koncentrētas, lai varētu savākt notekūdeņus un novadīt tos uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē.²²

Arī nacionālajā līmenī – Ministru kabineta noteikumu²³ izpratnē aglomerācija ir apdzīvota vieta vai to robežās esošas atsevišķas teritorijas daļas, kur iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot centralizētu kanalizācijas tīklu sistēmu notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē.

Aglomerāciju noteikšanas nozīme izpaužas tajā, ka tikai pēc aglomerācijas robežas definēšanas ir iespējams noteikt teritoriju, kurā ievērojamas normatīvajā aktā²⁴ izvirzītās prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai. Tās jāievēro arī aglomerācijā esošajām māsaimniecībām, kuru kanalizācija nav pieslēgta centralizētajai kanalizācijas sistēmai, bet kuras izmanto decentralizēto kanalizācijas sistēmu. Šobrīd normatīvajos aktos nav noteiktas prasības notekūdeņu attīrīšanas pakāpei ārpus aglomerācijām. Vides kvalitāte šādās vietās atkarīga no būvniecības laikā spēkā esošajiem vides kvalitātes standartiem kanalizācijas risinājumiem un no kanalizācijas pareizas ekspluatācijas.

No prasības par aglomerāciju noteikšanu izriet, ka aglomerācijas robežas aptver arī teritorijas daļas, kur centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošana ir ekonomiski perspektīva (ņemot vērā iedzīvotāju skaita, apdzīvotības blīvuma un ekonomiskās aktivitātes koncentrāciju), bet vēl nav ierīkota. Šajā gadījumā vērā ņemamas teritorijas plānošanas dokumentos noteiktajās apbūves teritorijās, kurās paredzēts ierīkot centralizētās kanalizācijas sistēmas.

Vienlaikus aglomerācijas robežas var aptvert arī teritorijas daļas, kas atrodas ārpus esošās vai plānotās centralizētās kanalizācijas sistēmas pārklājuma zonas (grafiska aglomerācijas robežu teorētiska vizualizācija ir sniegta 3. attēlā). Šajās teritorijas daļās izmantotajiem decentralizētajiem kanalizācijas sistēmu risinājumiem jānodrošina līdzvērtīgs vides aizsardzības līmenis.²⁵

3. attēls. Aglomerācijas robežu teorētiska vizualizācija.

Izpratne par aglomerāciju robežām ir izmantota revīzijas ziņojuma 2.1. nodaļā konstatējumu un secinājumu izdarīšanai.

Decentralizētās kanalizācijas sistēmas un to ietekme uz vidi

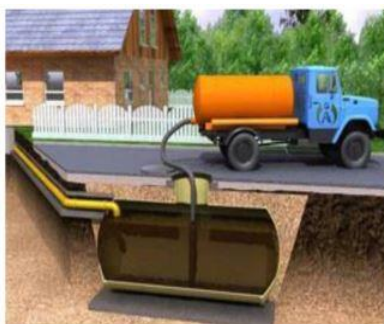
Normatīvajos aktos šobrīd nav precīza decentralizēto kanalizācijas sistēmu definējuma. Pēc VARAM pasūtījuma SIA “IsMade”, vien. reģ. Nr. 40103157723, 2015. gadā veica pētījumu par decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojumu Latvijā. Pētījuma mērķis bija

noteikt decentralizēto kanalizācijas sistēmu un individuālo notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojumu mājssaimniecībās, kuras neizmanto centralizētās kanalizācijas sistēmas.

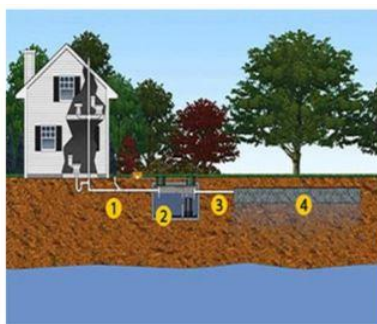
Minētajā pētījumā²⁶ teikts, ka decentralizēta kanalizācijas sistēma ir tāda notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēma, kurai ir piesaistīti viens vai vairāki lietotāji ar kopējo notekūdeņu apjomu līdz 5 m³ dienā vai viens lietotājs ar notekūdeņu apjomu vairāk nekā 5 m³ dienā.

Ministru kabineta noteikumi²⁷ nosaka, ka decentralizētā kanalizācijas sistēma ir nekustamā īpašuma īpašnieka (dzīvokļu īpašumu mājā – visu dzīvokļu īpašnieku) īpašumā vai nekustamā īpašuma valdītāja valdījumā esošas notekūdeņu kanalizācijas sistēmas, kuras nav pievienotas sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja centralizētajai kanalizācijas sistēmai.

SIA “IsMade” veiktajā pētījumā²⁸ ir sniegts Latvijā vistipiskāko decentralizēto kanalizācijas sistēmu – nosēdaku vai krājtvertņu, septiķu un individuālo attīrīšanas iekārtu (skatīt 4. attēlu) raksturojums, kā arī vispārīgi raksturota šo sistēmu iespējamā ietekme uz vidi un kontroles iespējas (skatīt 1. pielikumā).

Krājtvertne

Septiķis

Individuālās attīrīšanas iekārtas

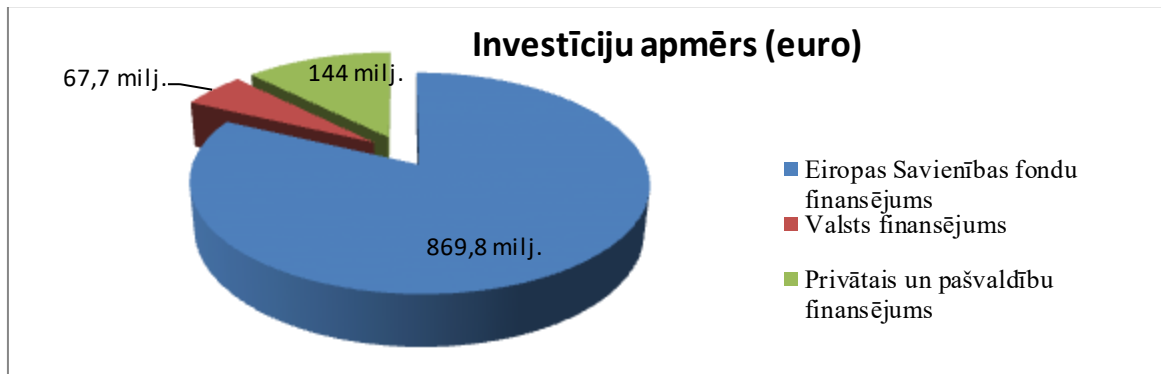
4. attēls. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas.²⁹

Decentralizētajās kanalizācijas sistēmās (septiķos un krājtvertnēs) esošo notekūdeņu savākšanai un nogādāšanai attīrīšanas iekārtās ir nepieciešams speciāls aprīkojums – asenizācijas mucas, kuras tiek transportētas uz NAI.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem³⁰ sauso tualetu un krājtvertņu saturs kanalizācijas ārējā inženiertīklā jāievada caur asenizācijas stacijām vai notekūdeņu attīrīšanas būvēm, paredzot atbilstošu tehnisko risinājumu. Asenizācijas stacijas jāizvieto kolektora tuvumā, un caur asenizācijas staciju ievadāmā šķidruma daudzums nedrīkst pārsniegt 20 % no kolektora kopējā aprēķina caurplūduma.

Investīcijas ūdenssaimniecībās, tajā skaitā notekūdeņu apsaimniekošanas, attīstībai

Kopš neatkarības atgūšanas ūdenssaimniecības attīstībā Latvijas pašvaldībās ir veikti būtiski finanšu ieguldījumi un kopējais investīciju apmērs ūdenssaimniecībai, tajā skaitā notekūdeņu apsaimniekošanas jomas sakārtošanai, laikā no 1995. gada līdz 2020. gadam ir vairāk nekā viens miljards. euro (skatīt 5. attēlu)³¹.

5. attēls. Kopējais investīciju apmērs ūdenssaimniecības attīstībai 1995.–2020. gadā.

Laikā no 1995. gada līdz 2004. gadam Valsts investīciju programmas ūdenssaimniecības infrastruktūras projektos tika ieguldīts 201 milj. *euro*, no kuriem pašu ūdenssaimniecības apsaimniekotāju finansējums – 96,3 milj. *euro*, valsts pamatbudžeta dotācija – 47,8 milj. *euro*, dāvinājumi, ES fondu un programmu līdzfinansējums – 56,9 milj. *euro*. Vislielākās investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras projektos tika ieguldītas 2000. gadā – 44,8 milj. *euro*.³²

Laika posmā no 2004. gada līdz 2020. gadam ES fondu investīcijas tiek ieguldītas jaunu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu un dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtu izbūvē un veco rekonstrukcijā, kā arī kanalizācijas un ūdensapgādes tīklu paplašināšanā un rekonstrukcijā.³³

ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas periodā investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, lai sekmētu notekūdeņu vidē novadītā piesārņojuma daudzuma samazināšanu, tika ieguldītas divu aktivitāšu ietvaros:

- 3.4.1.1. aktivitātē “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000”. Aktivitātes mērķis – ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas kvalitātes uzlabošana un pakalpojumu pieejamības paplašināšana, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eutrofikāciju, sekmējot ūdens resursu racionālu izmantošanu³⁴;
- 3.5.1.1. aktivitātē “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu³⁵ lielāku par 2000”. Aktivitātes mērķis – ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas kvalitātes uzlabošana un pakalpojumu pieejamības paplašināšana, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eutrofikāciju, sekmējot ūdens resursu un energoresursu racionālu izmantošanu³⁶.

Lai uzlabotu ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitāti, 2007.–2013. gada plānošanas periodā Latvijā ir īstenoti 535 projekti ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, ieguldot 650,7 milj. *euro*, tajā skaitā:

- Kohēzijas fonda līdzfinansējums bija 569,3 milj. *euro* (87 % no kopējām investīcijām);
- valsts budžeta līdzfinansējums – 21,3 milj. *euro* (3 % no kopējām investīcijām);
- pašvaldību līdzfinansējums – 16,9 milj. *euro* (3 % no kopējām investīcijām);
- privātais finansējums – 43,2 milj. *euro* (7 % no kopējām investīcijām).³⁷

Savukārt 2014.–2020. gada plānošanas periodā investīcijas ūdenssaimniecības attīstībai – 121,2 milj. *euro* apmērā piešķirtas saskaņā ar ES fondu aktivitātes darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5.3.1. specifiskā atbalsta mērķi – “Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas”:

- Kohēzijas fonda finansējums – 102,3 milj. *euro*;

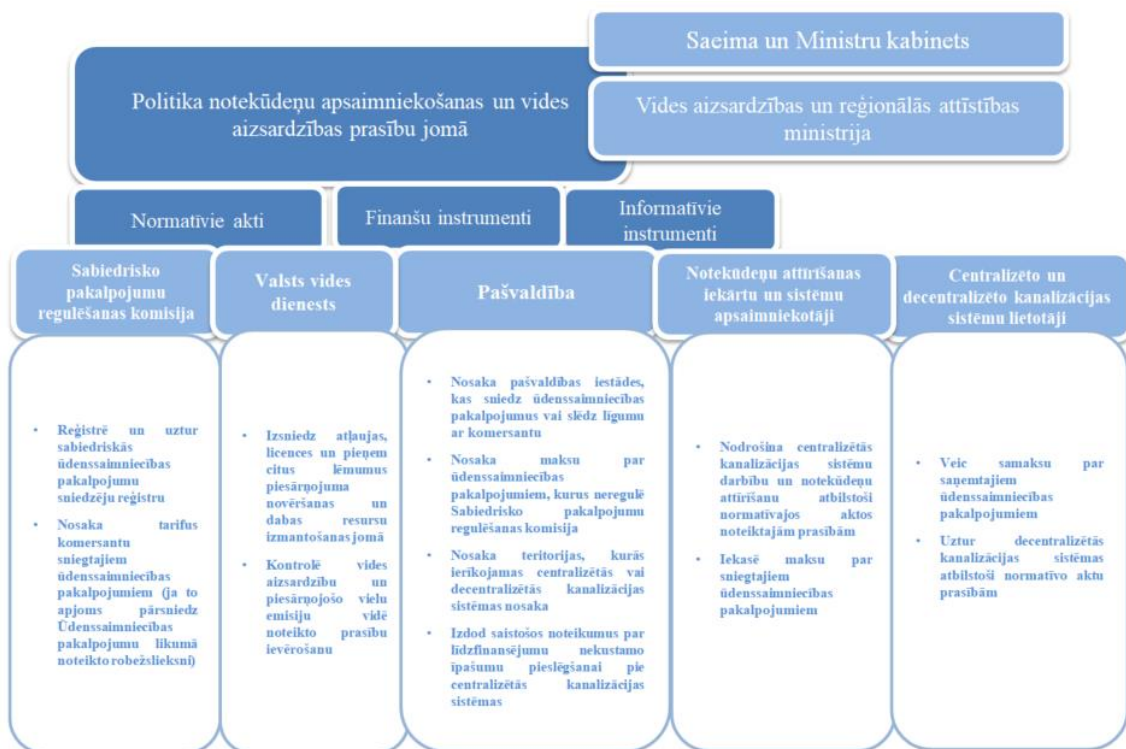
- nacionālais finansējums, ko veido privātais un pašvaldību finansējums, – vismaz 18,7 milj. *euro*.³⁸

Tā kā 2014.–2020. gadā ES Kohēzijas fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) finansējums ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai ir ļoti ierobežots, būtiski ir apzināt prioritārās apdzīvotās vietas, kurām nepieciešams piesaistīt finansējumu ūdenssaimniecības sistēmu sakārtošanai, lai panāktu atbilstību ES prasībām. Tāpat jāzina katras konkrētas vietas investīciju vajadzības.

Notekūdeņu apsaimniekošanā un vides kvalitātes nodrošināšanā iesaistītās institūcijas

Par vides politikas izstrādāšanu un īstenošanu ir atbildīga VARAM, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības, reģionālās attīstības plānošanas, kā arī pašvaldību attīstības un pārraudzības jomās.³⁹

Vides politikas īstenošanā, ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamības un vides kvalitātes nodrošināšanā Latvijā ir iesaistītas arī vēl vairākas citas institūcijas (skatīt 6. attēlu).

6. attēls. Ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamības un vides kvalitātes nodrošināšanā iesaistītās institūcijas.

Vides politikas īstenošanā būtiska loma ir arī pašvaldībām, kas ir viens no galvenajiem spēkiem vides politikas īstenošanā.

VARAM veicamās darbības un atbildība vides kvalitātes nodrošināšanas jomā

VARAM ir atbildīga par vides aizsardzības, tajā skaitā vides kvalitātes uzlabošanas un vides investīciju, politikas izstrādi. VARAM arī jāorganizē un jākoordinē politikas īstenošana un jāizstrādā vides kvalitātes normatīvi un to ieviešanas programmas, kā arī rīcības programma piesārņojuma samazināšanai.⁴⁰

Kopš Latvijai ūdenssaimniecības jomā ir pieejami ES fondu un finanšu instrumenti, VARAM kā politikas plānotāja veic regulāru monitoringu kanalizācijas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas problēmu risināšanā, tajā skaitā par risinājumiem centralizētās kanalizācijas sistēmu izbūvē vai rekonstrukcijā.

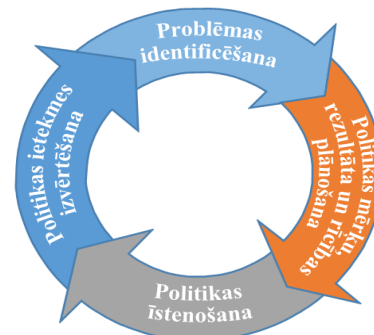
Tāpat VARAM līdz 2014. gadam nodrošināja ES fondu un finanšu instrumentu, Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta, Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta, ārvalstu un citu finanšu instrumentu finansēto vides aizsardzības un vides infrastruktūras projektu, kā arī uz klimata politikas mērķu sasniegšanu vērstu projektu plānošanu, vērtēšanu, ieviešanu, uzraudzību un kontroli⁴¹.

Politikas plānošanā VARAM ir jāievēro Attīstības plānošanas sistēmas likums, kas nosaka, ka attīstības plānošana ir principu, mērķu un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības izstrāde nolūkā īstenot politiski noteiktas prioritātes un nodrošināt sabiedrības un teritorijas attīstību⁴².

Politikas veidošanas pamatprincipi

Politikas veidošana ir principu, mērķu un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības izstrāde, lai īstenotu politiski noteiktas prioritātes un nodrošinātu sabiedrības un teritorijas attīstību⁴³. Politiku īsteno ar **normatīvajiem instrumentiem** (nosaka tiesības, pienākumus, aizliegumus), **finanšu instrumentiem** (subsīdijas, nodokļu atvieglojumi) un **informatīvajiem instrumentiem** (informatīvi pasākumi, publikācijas, apmācības u.c.)⁴⁴.

Politikas veidošanas procesā tiek apzinātas problēmas, nosprausti mērķi un to sasniegšanu raksturojošie rezultatīvie rādītāji, tiek izvēlēti un ieviesti risinājumi politikas mērķu sasniegšanai, kā arī tiek izvērtēta politikas ietekme uz mērķu sasniegšanu⁴⁵ (skatīt 7. attēlu).

7. attēls. Politikas veidošanas cikls.

Minētā procesa rezultātus atspoguļo attīstības plānošanas dokumentā – aprakstot noskaidrotās problēmas, izvirzot mērķus, sasniedzamos rezultātus, paredzot problēmu risinājumus, izvērtējot šo risinājumu iespējamo ietekmi, kā arī plānojot turpmāko politikas īstenošanai un rezultātu novērtēšanai nepieciešamo rīcību⁴⁶. Atbilstoši VARAM nolikumam⁴⁷ nozari reglamentējošo tiesību aktu un attīstības plānošanas dokumentu projektus izstrādā VARAM.

No Valsts pārvaldes iekārtas likumā⁴⁸ nostiprinātā principa – *valsts pārvalde savā darbībā pastāvīgi pārbauda un uzlabo sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti* – izriet nepieciešamība VARAM kā politikas veidotājam patstāvīgi veikt jomas uzraudzību un izstrādāt rīcību jomu ietekmējošo problēmu novēršanai. Protī, uzraudzības gaitā konstatējot problēmas, kas ietekmē vides kvalitāti, – VARAM ir jāpilnveido esošā politika.

Pašvaldībām veicamās darbības noteikumu apsaimniekošanā

Lai nodrošinātu vides aizsardzību un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vietējās pašvaldības domei, izvērtējot centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošanas ekonomisko pamatojumu, saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas normatīvajiem aktiem teritorijas plānojumā ir jānosaka:

- apbūves teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas;
- apbūves noteikumi teritorijās, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas.⁴⁹

Vietējās pašvaldības domei arī ir jāizdod saistošie noteikumi, kuros paredz:

- kārtību, kādā ūdensapgādes tīkli vai kanalizācijas tīkli un būves tiek pievienoti centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai;
- centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ekspluatācijas, lietošanas un aizsardzības prasības;

- sabiedriskā ūdenssaimniecības pakalpojuma līgumā ietveramos noteikumus, kā arī tā slēgšanas, grozīšanas un izbeigšanas noteikumus;
- brīvkrānu izmantošanas kārtību;
- decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību.⁵⁰

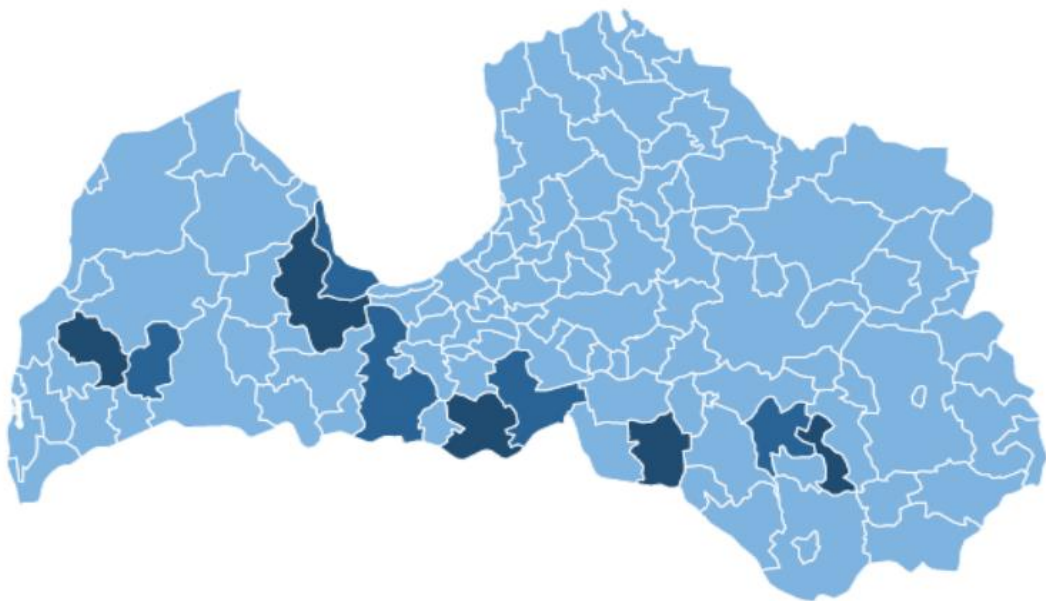
Vietējās pašvaldības domei ir arī tiesības izdot saistošos noteikumus par:

- līdzfinansējumu nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, nosakot līdzfinansējuma apmēru un tā saņemšanas nosacījumus;
- lietus ūdeņu apsaimniekošanu pašvaldības administratīvajā teritorijā.⁵¹

Revīzijas apjoms

Revīzijas apjomā iekļauta VARAM – kā vides politikas izstrādātāja un īstenotāja un 10 pašvaldības (skatīt 8. attēlu) aptverot:

- divas piejūras apgabala pašvaldības Rīgas reģionā – Tukuma un Engures novada pašvaldības;
- divas pašvaldības Ventas upju baseina apgabalā – Aizputes un Skrundas novada pašvaldības;
- trīs pašvaldības Lielupes upju baseina apgabalā – Jelgavas, Bauskas, Vecumnieku novada pašvaldības;
- trīs pašvaldības Daugavas upju baseina apgabalā – Līvānu, Preiļu un Viesītes novada pašvaldības.

8. attēls. Izlasē iekļauto pašvaldību izvietojums Latvijas teritorijā.

1. Vai valsts politika notekūdeņu apsaimniekošanas jomā novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē?

Revīzijas ietvaros revidenti vērtēja, kā esošā valsts politika notekūdeņu apsaimniekošanas jomā novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē, tostarp – vai tā ir veidota, apzinot vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un izstrādājot atbilstošus risinājumus to novēršanai.

1.1. Vai valsts politika ir veidota, apzinot vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un izstrādājot atbilstošus risinājumus to novēršanai?

Lai arī notekūdeņu apsaimniekošanas jomā ir izstrādāti gan politikas plānošanas dokumenti⁵², gan pieņemti normatīvie akti⁵³ un citi politikas instrumenti, tomēr tie nerisina visas vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un pilnībā nenovērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē.

Problēmas ar lietus notekūdeņu kanalizācijas sistēmu neesamību, notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu un plānoto pieslēgumu pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām nenodrošināšanu ir bijušas apzinātas jau vairākus gadus iepriekš, tomēr risinājumi šīm problēmām vai nu nav izstrādāti, vai arī nav pietiekoši efektīvi, lai tās novērstu. Uz to norāda tas, ka:

- ✓ vairāk nekā 15 gadu nav izstrādāti risinājumi konstatēto dūņu apsaimniekošanas problēmu novēršanai un vēl joprojām liela daļa notekūdeņu dūņu atrodas pagaidu uzglabāšanā notekūdeņu attīrīšanas iekārtu teritorijās;
- ✓ lietus notekūdens apjomi vēl joprojām veido lielu daļu no notekūdeņu attīrīšanas iekārtās attīrītajiem notekūdeņiem un rada negatīvu ietekmi uz iekārtu darbību, bet esošais risinājums padara lietus notekūdeņu kanalizācijas sistēmas sakārtošanu atkarīgu tikai no ārvalsts finansējuma pieejamības;
- ✓ vairākos pašvaldību īstenotajos projektos nav sasniegti pat 50 % no plānoto pieslēgumu skaita pie centralizētās kanalizācijas sistēmas tīkliem, bet Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā ietvertie risinājumi pieslēgumu veicināšanai netiek izmantoti un tikai trīs revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības (Aizputes, Tukuma un Preiļu novada pašvaldības), ir izdevušas saistošos noteikumus par līdzfinansējumu, taču neviens no revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību pakalpojumu sniedzējiem nav izmantojis tiesības par pieslēguma izbūvi piemērot atlikto maksājumu.

Neattīrītu notekūdeņu novadīšanu vidē ir ietekmējis tas, ka pašvaldībās vairāk nekā 15 gadus nav organizēta noteikumos ietvertās prasības – regulāri izvest notekūdeņus no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām ievērošanas kontrole un VARAM kā

politikas veidotāja un normatīvā akta izstrādātāja nav uzraudzījusi, vai prasības tiek izpildītas.

Šādas situācijas rezultātā daudzviet ir izbūvētas tādas centralizētās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kas nevar pieņemt notekūdeņus no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām. Tas ne tikai radīs tarifa sadārdzinājumu, lai izbūvētu asenizācijas stacijas notekūdeņu pieņemšanai, bet arī apgrūtinās jauno decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas un reģistrēšanas noteikumu izpildi, ar kuriem plānots novērst neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē.

Turklāt decentralizēto kanalizācijas sistēmu darbības atbilstības nodrošināšana iedzīvotājiem prasīs papildu izmaksas, kuras zemās maksātspējas dēļ bez valsts vai pašvaldību finanšu atbalsta būs grūti finansēt, bet valsts politikā šāds atbalsts nav paredzēts.

Lai aizsargātu vidi no notekūdeņu novadīšanas kaitīgās ietekmes, būtiska ir visu – gan sadzīves, gan saimnieciskās darbības rezultātā radušos notekūdeņu savākšana un attīrīšana, līdz ar to valsts politikai un tās īstenošanai jābalstās ne tikai uz atbilstošām notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tehnoloģijām, bet arī uz konkrētu rīcības programmu atbilstoši notekūdeņu attīrīšanai.

Vai, veidojot un īstenojot valsts politiku notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, ir darīts pietiekami?

Laika posmā kopš Latvijas iestāšanās ES (*šis periods izmantots, ņemot vērā šajā laika posmā notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrā būtisko finanšu līdzekļu ieguldījumu*) tika izstrādāti vairāki attīstības plānošanas dokumenti, kas noteica sasniedzamos mērķus notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, tostarp:

- stratēģija “Ūdens apgāde un notekūdeņu attīrīšana mazās un vidējās pilsētās (800+)”⁵⁴;
- Direktīvas (Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs)) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK)) specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns⁵⁵;
- Nacionālais vides politikas plāns 2004.–2008. gadam⁵⁶;
- Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai 2014.–2020. gadam⁵⁷;
- Vides politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam⁵⁸;
- Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam⁵⁹.

Notekūdeņu
apsaimniekošanas
jomā tiek veikti
regulāri pētījumi un
izstrādāti politikas
plānošanas dokumenti.

Tāpat minētajā laika posmā izveidots jauns tiesiskais regulējums notekūdeņu apsaimniekošanai, lai novērstu vides piesārņojumu, piemēram, Ministru kabineta noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī⁶⁰, Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. Pašvaldību sniegto pakalpojumu uzlabošanai izdotas arī vadlīnijas un ieteikumi, piemēram, saistošo

noteikumu izstrādei sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas jomā⁶¹.

Noteikumu apsaimniekošanas jomā tiek veikti arī regulāri pētījumi⁶², sniedzot esošās situācijas pārskatu, kas parāda arī politikas īstenošanas rezultātus. Piemēram, katru otro gadu atbilstoši Direktīvai par komunālo notekūdeņu attīrīšanu⁶³ tiek publicēti ziņojumi par situāciju attiecībā uz komunālo notekūdeņu un dūņu novadīšanu un izvietošanu to teritorijā. 2019. gadā ir veikts arī Vides politikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam izpildes pārskats⁶⁴.

Joprojām pastāv risināmas problēmas notekūdeņu apsaimniekošanas jomā

Revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības norādīja uz vairākām problēmām, kas apgrūtina funkciju īstenošanu notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, jo sevišķi izceļot:

- lietus notekūdeņu kanalizācijas sistēmu neesamību un lietus notekūdeņu negatīvo ietekmi uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbību;
- notekūdeņu dūņu ierobežoto izmantošanu un vienotas dūņu apsaimniekošanas politikas trūkumu;
- nespēju nodrošināt ūdenssaimniecības projektos paredzētos pieslēgumus pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām;
- jauno noteikumu par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu⁶⁵ izpildes grūtības.

Papildus šīm problēmām revīzijas laikā tika konstatēta arī problēma ar aglomerāciju noteikšanu, kas iespējams kalpo par vienu no iemesliem zemajam pieslēgumu pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām skaitam (detalizēti – revīzijas ziņojuma 2.1. nodaļā).

Lietus notekūdeņu problēmas un to risinājumi

Attiecībā uz lietus notekūdeņu novadīšanas problemātiku VARAM norādīja, ka Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā ir noteiktas tiesības pašvaldībām izdot saistošos noteikumus par lietus ūdens apsaimniekošanu un tādējādi risināt situāciju. Tiesa, pašvaldības šo iespēju īsti neizmanto⁶⁶. Tāpat VARAM 2011. gadā sagatavotajā rokasgrāmatā pašvaldībām⁶⁷ tika ieteikti arī iespējamie risinājumi, lai samazinātu lietus ūdens radīto negatīvo slodzi uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām:

- trašu rekonstrukciju vai arī lietus ūdeņu kanalizācijas atdalīšanu no sadzīves notekūdeņu kanalizācijas sistēmas (ja ir kopējā sistēma);
- ievadīt notekūdeņu attīrīšanas iekārtu dūņām papildu barības vielas.

Lietus notekūdeņu novadīšanas sakārtošana ir ietverta arī Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam kā viens no pasākumiem plūdu riska mazināšanai un plūdu seku pārvaldībai (skatīt 9. attēlu).

Politikas definētais mērķis	Nodrošināt labu ūdeņu stāvokli un to ilgtspējīgu izmantošanu			
Uzdevumi un galvenie pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās institūcijas	Nepieciešamais finansējums un tā avoti
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	F3. Plūdu riska mazināšana un plūdu seku pārvaldība			
F3.4. Sakārtot virszemes notekū un lietus ūdeņu novadīšanu pilsētās	2014.-2020.	VARAM, pašvaldības	x	1)Valsts un pašvaldību pamatbudžets (esošais un papildus nepieciešamais); 2)ES fondi, NAP.

9. attēls. Vides politikas pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam ietvertie sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai plūdu riska mazināšanai un plūdu seku pārvaldībai.

Tomēr konkrēti lietus ūdens novadīšanas līdzekļi pamatnostādņēs nav norādīti. Kā izriet no pārskata par Vides politikas pamatnostādņu 2014.-2020. gadam izpildi⁶⁸, minētā uzdevuma izpilde ir bijusi lielā mērā atkarīga no ārvalsts finansējuma pieejamības sistēmu sakārtošanai. Pārskatā, skaidrojot sasniegtos rezultātus, norādīts uz ES Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalsta projektu ietvaros _____ atjaunotajām/pārbūvētajām valsts nozīmes ūdensnotekām.

Revīzijā, vērtējot pašvaldību NAI attīrīto un savāktu (uzskaitīto) notekūdeņu apjomus, ir konstatētas būtiskas atšķirības – NAI novadīto un attīrīto notekūdeņu daudzums pārsniedz līdz pat 96 % uzskaitīto notekūdeņu apjomu (skatīt revīzijas ziņojuma 2.3. nodaļu), ko pašvaldības skaidro, tajā skaitā ar lietus notekūdeņu kanalizācijas sistēmu neesamību un lietus ūdeņu novadīšanu sadzīves kanalizācijā.

Ņemot vērā, ka liels lietus ūdeņu apjoms ir viens no iemesliem nepietiekošai notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudai un dažkārt _____ pat notekūdeņu dūņu bojāejai⁶⁹, Valsts kontroles ieskatā, padarot lietus notekūdeņu kanalizācijas sistēmas sakārtošanu atkarīgu tikai no ārvalsts finansējuma pieejamības un neizvēloties citus sakārtošanu motivējošus līdzekļus, netiek risinātas problēmas, kas rada vides piesārņojumu.

Problēmas ar lietus ūdeņu savākšanu un novadīšanu nav izdevies atrisināt.

Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas problēmu risināšana

Katru gadu Latvijā kopumā tiek saražoti vairāk nekā 25 tūkst. tonnu notekūdeņu dūņu. Lielākais notekūdeņu dūņu daudzums tika saražots Rīgas, Valmieras un Daugavpils pilsētu notekūdeņu attīrīšanas iekārtās. Ievērojama daļa notekūdeņu dūņu tiek izmantotas lauksaimniecībā un kompostēšanā, tomēr joprojām liela daļa dūņu tiek uzglabātas NAI teritorijās⁷⁰.

Pētījumos par Latvijā saražotajiem notekūdeņu dūņu apjomiem, pieejamām un izmantotajām apstrādes un pārstrādes tehnoloģijām un uzglabāšanas risinājumiem, ir norādīts, ka apstrādes operatoru un nozares speciālistu vidū nav vienotas dūņu apstrādes izvēles un izmantošanas metodikas, pietrūkst valsts līmenī izstrādātas vienotas koncepcijas apstrādātu notekūdeņu dūņu izmantošanai, tostarp enerģijas iegūšanai, dūņas raudzējot⁷¹. Arī revīzijas apjomā iekļautās Jelgavas, Preiļu un Tukuma novada pašvaldības vienotas notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas politikas neesamību norādīja kā vienu no valsts līmenī risināmām problēmām.

Revīzijā ir konstatēts, ka dūņu apsaimniekošanas problemātika VARAM bija zināma jau 2001. gadā un tā tika norādīta kā viena no Direktīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu⁷² ieviešanas nepilnībām:

“Dūņu izvietošana daudzās NAI neatbilst tehniskajām prasībām, līdz ar to tuvumā esošās saldūdens tilpnes un gruntsūdeņi var tikt piesārņoti ar dūņu likvoru⁷³.”

Problēmas ar dūņu realizāciju un ilgstošo to uzglabāšanu pagaidu vietās – notekudeņu attīrīšanas iekārtu teritorijās – parādās arī regulārajos ziņojumos par komunālo notekudeņu un notekudeņu dūņu apsaimniekošanu Latvijā⁷⁴. 2013. gadā ir izdota arī rokasgrāmata notekudeņu dūņu apsaimniekošanā⁷⁵, kur cita starpā norādīts, ka 40 % notekudeņu dūņu tiek uzglabātas pagaidu uzglabāšanas vietās.

Notekudeņu dūņu apsaimniekošanas problēmu izvērtēšana un plānošanas dokumenta izstrāde notekudeņu dūņu jautājuma risināšanai tika ietverta Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam kā viens no VARAM uzdevumiem, par tā izpildes termiņu nosakot 2017. gadu, tomēr šāds dokuments vēl joprojām nav izstrādāts.

VARAM revīzijas laikā norādīja⁷⁶.

“Lai valstī izveidotu efektīvu un ekonomisku notekudeņu dūņu apsaimniekošanas sistēmu, vajadzīgs apzināt pašreizējos dūņu izmantošanas un uzglabāšanas/apglabāšanas risinājumus, izpētīt ārvalsts pieredzi, veikt ekonomiskus aprēķinus, lai jaunizveidotā sistēma būtu ekonomiski dzīvotspējīga. (..) VARAM vairāku gadu garumā ir meklējusi līdzekļus šāda pētījumu finansēšanai, tas izdevās tikai 2019.gadā (..)”

Atbilstoši VARAM sniegtajai informācijai⁷⁷, revīzijas laikā ES “LIFE” programmas finansētā “LIFE Goodwater” projektā ir uzsākta notekudeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģijas sagatavošana. 2020. gada otrajā ceturksnī Latvijas ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija uzsāka apkopot precīzu informāciju par radīto dūņu apjomu un izmantošanu no ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem, kā arī ~~vākt~~ apkopot informāciju arī par dūņu sastāvu, kas nosaka to tālākas izmantošanas iespējas.

Problēmas ar māsasaimniecību pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām nodrošināšanu

Revīzijā ir konstatēts, ka, līdzīgi kā notekudeņu dūņu apsaimniekošanas gadījumā, arī problēmas ar māsasaimniecību zemo pieslēgumu līmeni un no tā izrietošie riski ir prognozēti jau 2001. gadā, sagatavojot Direktīvas par komunālo notekudeņu attīrīšanu⁷⁸ specifisko finansēšanas un ieviešanas plānu⁷⁹, kur norādīts:

“Ņemot vērā zemo pieslēguma līmeni un zemo apdzīvotības blīvumu mazākās pašvaldībās, varētu būt sarežģīti sasniegt noteikto mērķi 2015. gadā attiecībā uz pakalpojumu pieejamību un pieslēgumu līmeni. Jāpiezīmē, ka investīciju programmas paredz tikai individuāla pieslēguma iespēju centralizētam tīklam, savukārt pats pieslēgums ir privāts lēmums ar attiecīgām izmaksām. Ņemot vērā maksātspējas ierobežojumus (..), individuālie pieslēgumi tiks veikti ilgākā termiņā.”

Tikai 2014. gadā Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam⁸⁰ iedzīvotāju un pašvaldību zemā maksātspēja tika iekļauta politikas plānošanas dokumentā kā problēma, kuras risināšanai nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku (skatīt 10. attēlu).

Notekudeņu dūņu
savākšanas un
apsaimniekošanas
problēmas iestrēgušas
risinājumu meklējumos.

Politikas definētais mērķis	Nodrošināt labu ūdeņu stāvokli un to ilgtspējīgu izmantošanu			
Uzdevumi un galvenie pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās institūcijas	Nepieciešamais finansējums un tā avoti
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	F2. Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu attīstība pakalpojumu kvalitātei un pieejamībai			
F2.1 Palielināt centralizētās kanalizācijas pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, paplašinot kanalizācijas tīklus un rekonstruējot kvalitātes prasībām neatbilstošos tīklus aglomerācijās ar CE > 2000, kā arī aglomerācijās ar CE < 2000, kur notekūdeņi tiek novadīti riska ūdens objektos, un risināt jautājumu par finansējuma piesaisti centralizētās kanalizācijas pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai arī pārējās aglomerācijās	2014.–2020.	VARAM, pašvaldības	x	1) ES fondi, NAP; 2) Pašvaldību pamatbudžets (esošais un papildus nepieciešamais).

10. attēls. Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam ietvertie sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu attīstība pakalpojumu kvalitātei un pieejamībai.

Lai veicinātu pieslēgumu palielināšanu pie centralizētām kanalizācijas un ūdensapgādes sistēmām, 2015. gadā ir pieņemts Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, kurā paredzēti netieši stimuli iedzīvotāju pieslēgumu veidošanai, kā, piemēram, vienoties ar pakalpojumu sniedzēju par pieslēgumu veidošanas apmaksu pa daļām, bet pašvaldības dome varēs lemt par finansējuma piešķiršanu šo darbu daļējai apmaksai no pašvaldības budžeta⁸¹.

Revīzijā ir konstatēts, ka saistošos noteikumus par līdzfinansējumu nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai ir izdevušas tikai dažas pašvaldības (skatīt revīzijas ziņojuma 1.2. nodaļu).

Tomēr, Valsts kontroles ieskatā, mājtsaimniecību iespējas pieslēgties bez finanšu atbalsta ir krietni ierobežotas. Vidējās izmaksas tīkliem veido 5752 euro par 15 metriem jeb 383,49 euro uz vienu pieslēguma metru (2019. gada dati)⁸².

Sešu revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību iedzīvotāju vidējā neto darba samaksa 2018. gadā nepārsniedz 700 euro mēnesī (skatīt 1. tabulu) un tas apgrūtina veidot uzkrājumus, lai segtu šādas izmaksas.

Lai gan centralizētās kanalizācijas sistēmas un tīkli ir izbūvēti, mājtsaimniecības nestrādā pie tiem pieslēgties.

1. tabula

Strādājošo vidējā mēneša neto darba samaksa revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās
2019. gadā

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Strādājošo vidējā mēneša neto darba samaksa 2019. gadā ⁸³ (euro)
1.	Aizputes novada pašvaldība	563
2.	Bauskas novada pašvaldība	669
3.	Engures novada pašvaldība	737
4.	Jelgavas novada pašvaldība	724
5.	Līvānu novada pašvaldība	738
6.	Preiļu novada pašvaldība	605
7.	Skrundas novada pašvaldība	497
8.	Tukuma novada pašvaldība	725
9.	Vecumnieku novada pašvaldība	614
10.	Viesītes novada pašvaldība	539

Salīdzinot revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību projektos faktiski izveidoto pieslēgumu pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām skaitu ar projektos plānoto, ir konstatēts, ka vairākos projektos nav sasniegti pat 50 % no izveidotajām iespējām pieslēgties, bet atsevišķos gadījumos pie izbūvētajiem centralizētās kanalizācijas tīkliem nav izveidots neviens pieslēgums vai pieslēgumu skaits nesasniedz pat 10 % (skatīt revīzijas ziņojuma 1.2. nodaļu).

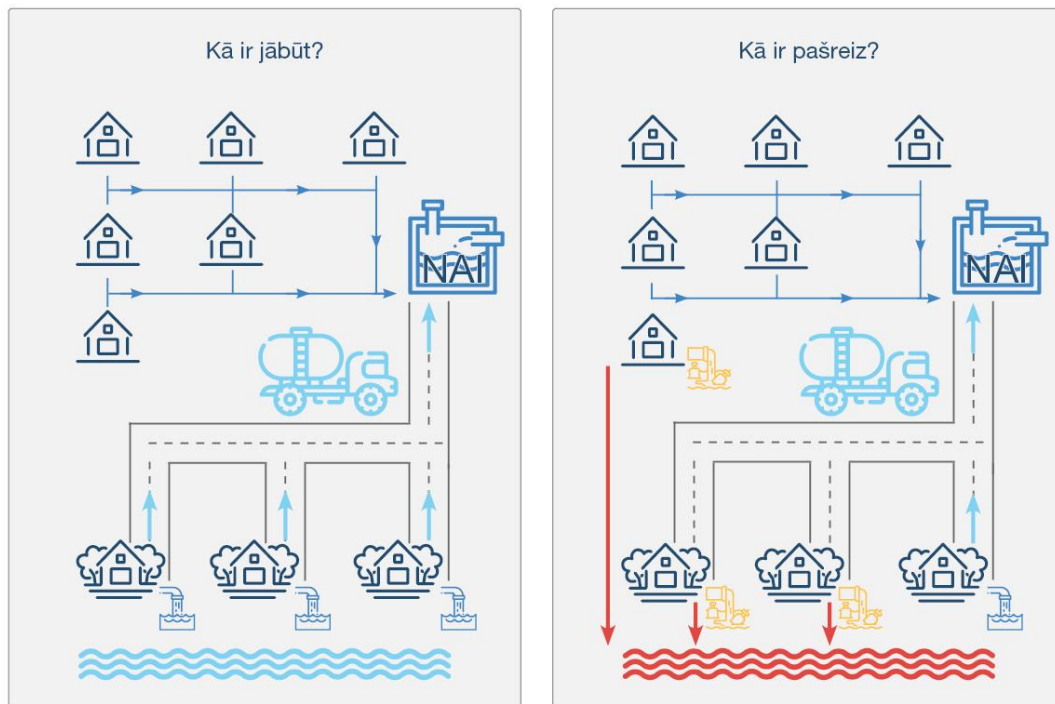
Valsts kontroles ieskatā, minētais norāda uz nepieciešamību pārvērtēt izvēlētos politikas instrumentus mājāsaimniecību pieslēgumu skaita palielināšanai (tos papildinot ar citiem vai mainot), ņemot vērā, ka pašvaldības nespēj izmantot normatīvajos aktos paredzētos atbalsta mehānismus pieslēgumu ierīkošanai.

Decentralizētās kanalizācijas sistēmas un to problēmas

Lai nodrošinātu Direktīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu⁸⁴ prasību pārņemšanu, 2002. gadā tika izdoti Ministru kabineta noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī,⁸⁵ nosakot tajos aizliegumu neattīrītu ražošanas notekūdeņu, komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu emisijai virszemes ūdeņos vai vidē, kā arī lietot kanalizācijas sistēmā.

Ar minētajiem noteikumiem⁸⁶ pašvaldībai noteikts pienākums:

- ierīkot centralizētās kanalizācijas sistēmas tur, kur tas ir ekonomiski izdevīgi un uzlabos vides kvalitāti;
- nodrošināt visu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savākto notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāru savākšanu un attīrīšanu, kā arī veikt to uzskaiti (skatīt 11. attēlu).

11. attēls. Kā būtu jābūt, ja tiktu pildīti Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”.

Savukārt attiecībā uz decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu uzskaiti un regulāru savākšanu un attīrīšanu ir konstatēts, ka pašvaldībās šāda uzskaitē un organizēta notekūdeņu savākšana no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām netiek veikta.

Revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības, skaidrojot iemeslus, kādēļ kopš 2002. gada, kad stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī, nav tikusi organizēta regulāra visu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktu notekūdeņu izvešana, norādīja, ka esošais regulējums bija nepilnīgs, to arī apliecina jauno noteikumu par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu izstrāde.

Tomēr tas, ka pašvaldības laika posmā no 2002. gada nav nodrošinājušas regulāru decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktu notekūdeņu izvešanu un uzskaiti, ir radījis situāciju, kad “*daļa komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu plānotas, neņemot vērā attīrāmā piesārņojuma apjomu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām*”⁸⁷.

No revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību īpašumā esošajām notekūdeņu apsaimniekošanas iekārtām vairāk nekā puse iekārtu nav atbilstošas, lai pieņemtu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekūdeņus (detalizēti skatīt revīzijas ziņojuma 1.2. nodaļu).

Tādējādi, lai pielāgotu esošās notekūdeņu apsaimniekošanas iekārtas notekūdeņu pieņemšanai no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, būs nepieciešami jauni finanšu līdzekļu ieguldījumi, kurus, visdrīzāk, būs jāsedz tikai iedzīvotājiem, ņemot vērā šobrīd ierobežoto ES fondu atbalstu ūdenssaimniecībai. Ja pašvaldības būtu izpildījušas normatīvā akta⁸⁸ prasības kopš tā stāšanās spēkā, tad esošo un no jauna izbūvēto notekūdeņu attīrīšanas iekārtu pielāgošanai tiktu izmantots ES fondu finansējums, samazinot gan pašvaldību, gan iedzīvotāju izmaksas.

Apstākļi, ka pašvaldības vairāku gadu garumā nav pildījušas normatīvajā aktā⁸⁹ noteiktos pienākumus, norāda uz nepietiekamu uzraudzību no VARAM kā politikas veidotājas un normatīvo aktu izstrādātājas puses, tai atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam⁹⁰ ir ne tikai pienākums izstrādāt nozari reglamentējošo tiesību aktu projektus, bet arī atbildība pār regulējuma īstenošanas organizāciju un koordināciju.

Kad viss notekūdeņu attīrīšanai jau ir izbūvēts, tad iegūst skaidrību par decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, to daudzumu, tehnisko stāvokli un ietekmi uz vides piesārņošanu.

Lai novērstu neattīrītu notekūdeņu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām novadīšanu vidē, 2017. gadā VARAM izstrādāja Ministru kabineta noteikumus par decentralizētās kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu⁹¹. Gan VARAM, gan Valsts vides dienests, gan arī pašvaldības regulāri saņēma sūdzības par atsevišķu decentralizēto kanalizācijas sistēmu radīto apdraudējumu cilvēku veselībai un videi, jo netiek nodrošināta regulāra decentralizētajās kanalizācijas sistēmās uzkrāto komunālo notekūdeņu izvešana attīrīšanai vai arī tās netiek atbilstoši ekspluatētas⁹².

Minētie noteikumi⁹³ nosaka decentralizēto kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanas prasības, tostarp, vairākus pienākumus decentralizētās kanalizācijas sistēmu īpašniekiem, ja tie izmanto kādu no decentralizētās kanalizācijas sistēmām – individuālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (ar jaudu, kas ir mazāka par 5 m³/diennakti), septiķi vai krājtvertni, to starp pienākumu – nodrošināt sistēmās savāktos notekūdeņu un nosēdumu regulāru nodošanu asenizatoram saskaņā ar pašvaldības saistošajos noteikumos noteikto minimālo izvešanas biežumu.

Vai māsaimniecības spēš izpildīt jaunās decentralizētajām kanalizācijas sistēmām izvirzītās prasības?

Tomēr, revidentu ieskatā ir saskatāmi vairāki riski, kas apgrūtinās šo noteikumu izpildi:

- decentralizētās kanalizācijas sistēmas atbilstības nodrošināšanas izmaksas, kuras zemās iedzīvotāju maksāspējas dēļ bez valsts vai pašvaldību finanšu atbalsta māsaimniecībām segt būs grūti. Tomēr šādu atbalstu valsts politika decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem neparedz;
- ar izmaksām nepamatotā un dažkārt nesamērīgi lielā asenizācijas pakalpojumu maksa un izvešanas biežums, ko noteikušas pašvaldības (detalizēti skatīt revīzijas ziņojuma 2.5. nodaļā), papildus jau tā esošajām decentralizētās kanalizācijas sistēmas atbilstības izmaksām, iedzīvotājos var radīt vienaldzīgu vai pat negatīvu attieksmi pret šo noteikumu izpildi;
- nepieciešamie ieguldījumi notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, kuras izbūvētas, neņemot vērā decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktos notekūdeņus (detalizēti skatīt revīzijas ziņojuma 1.2. nodaļā).

Tā kā ar šo regulējumu bija plānots novērst vides, tajā skaitā ūdeņu, piesārņošanu un iespējamo kaitējumu cilvēku veselībai nelielās, blīvi apbūvētās teritorijās, ko izraisa nefunkcionējošas decentralizētās kanalizācijas sistēmas vai nelegāla notekūdeņu novadīšana, un tas ir nozīmīgs arī ūdeņu ilgtspējīgai pārvaldībai un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanai kopumā⁹⁴, ir nepieciešams pārvērtēt esošos risinājumus un lemt par citiem politikas instrumentiem mērķa sasniegšanai.

Ieteikums

Lai risinātu notekūdeņu apsaimniekošanas jomā pastāvošās problēmas, tostarp ar lietot ūdens novadīšanu, dūņu apsaimniekošu, zemo pieslēgumu skaitu, aglomerāciju noteikšanu un decentralizēto kanalizācijas sistēmu ietekmi uz vidi, VARAM:

- veikt esošo risinājumu izvērtējumu un nepieciešamības gadījumā – jaunu risinājumu izstrādi, izskatot iespējamās alternatīvas risinājumus atbilstošākā risinājuma izvēlei;
- noteikt mērķus un sasniedzamos rezultātus rādītājus, kas ļaus novērtēt problēmu risinājumu ieviešanas progresu.

1.2. Vai politikas īstenošanai izvēlētie risinājumi pašvaldībās ir efektīvi un novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē?

Notekūdeņu apsaimniekošanas politikas īstenošanai izvēlētie risinājumi revidējamā laika posmā revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās kopumā nav bijuši pietiekami un revīzijā konstatētais liecina, ka netiek novērsta neattīrītu notekūdeņu nonākšana vidē:

- ✓ izlasē iekļauto pašvaldību pilsētu un ciematu teritorijās piecu līdz 10 gadu laikā pēc tīklu izbūves mājāsaimniecības ir izmantojušas tikai vidēji 47 % no izveidotajām iespējām pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai;
- ✓ līdz pat 64 % mājāsaimniecību šobrīd izmanto kādu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, un tikai ~26 % notekūdeņu nonāk pašvaldību izbūvētajās NAI un tiek attīrīti;
- ✓ 19 no 123 revīzijas apjomā iekļauto 10 pašvaldību centralizēto kanalizācijas sistēmu NAI tiek izmantotas no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekūdeņu pieņemšanai un attīrīšanai;
- ✓ vairāku pašvaldību NAI tehniskās iespējas un piesārņojuma attīrīšanas jauda var nebūt pietiekama, lai uzņemtu visus asenizācijas notekūdeņus, jo pēc pārskatos uzrādītās faktiskās piesārņojošās slodzes cilvēka ekvivalentos (CE) neuzrāda rezerves, lai tās varētu izmantot papildu notekūdeņu attīrīšanai.

Mājāsaimniecību pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām izveidošanu varētu sekmēt pašvaldību līdzfinansējums, tomēr revidējamā laika posmā tikai trīs – Aizputes, Tukuma un Preiļu novada pašvaldības to bija paredzējušas, bet valstī kopumā – 30 pašvaldības no 119 pašvaldībām.

Pakalpojumu sniedzēju radītās iespējas pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām netiek pilnībā izmantotas

Par centralizēto, kā arī decentralizēto kanalizācijas sistēmu ierīkošanu un izveidošanu atbild vietējā pašvaldība⁹⁵.

ES fondu 3.4.1.1. aktivitātes “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” un 3.5.1.1. aktivitātes “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu, lielāku par 2000” projektu ietvaros pašvaldības ir piesaistījušas investīcijas notekūdeņu savākšanas īpatsvara palielināšanai⁹⁶.

Revīzijā tika vērtēta pašvaldību izvērstā darbība un īstenotie projekti, kas palielinātu iespējas mājāsaimniecībām pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām.

Katrā no revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām izlases veidā tika vērtēti vairāki projekti (skatīt 2. tabulu) gan pilsētās, gan ciematos, lai novērtētu notekūdeņu savākšanas iespēju īpatsvara izmaiņas pēc projektu īstenošanas. Par rādītāju ir izmantots faktiski izveidoto pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām skaits pēc pieslēguma iespēju radīšanas (centralizēto kanalizācijas tīklu būvdarbu pabeigšanas).

2. tabula

Paplašināto centralizēto kanalizācijas tīklu radīto iespēju izmantošanas rezultāti

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Pilsēta/ciems	Projekta numurs	Projekta pabeigšanas gads	Radītas jaunas iespējas izveidot pieslēgumu CKS	Izveidotie pieslēgumi CKS līdz 01.01.2020.	Pieslēguma iespēju izmantošanas rezultāts (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Bauskas novada pašvaldība	Ozolaine	3DP/3.4.1.1.0/10/APIA/CFL A/011	2012	15	1	7
		Jumprava	3DP/3.4.1.1.0/13/APIA/CFL A/067	2015	17	10	59
2.	Jelgavas novada pašvaldība	Dorupe	3DP/3.4.1.1.0/11/APIA/CFL A/032	2013	21	9	43
		Platone	3DP/3.4.1.1.0/11/APIA/CFL A/033	2013	8	3	38
3.	Tukuma novada pašvaldība	Džūkste	3DP/3.4.1.1.0/13/APIA/CFL A/111	2015	43	20	47
		Tukums (Veļķu rajons)	3DP/3.5.1.1.0/10/IPIA/VID M/013	2013	57	38	67
4.	Preiļu novada pašvaldība	Prīkuļi	3DP/3.4.1.1.0/10/APIA/CFL A/003	2011	43	20	47
		Līvāni (Pumpura un Meža ielas rajons)	3DP/3.5.1.1.0/10/IPIA/VID M/030	2011	19	11	58
5.	Līvānu novada pašvaldība	Rožupe	3DP/3.4.1.1.0/09/APIA/CFL A/032	2013	27	2	7
		Kazdanga	3DP/3.4.1.1.0/11/APIA/CFL A/145	2014	3	0	0
6.	Aizputes novada pašvaldība	Kalvene	3DP/3.4.1.1.0/11/APIA/CFL A/048	2013	2	1	50
		Aizpute (1. un 2. rasējuma teritorijā)	3DP/3.5.1.1.0/08/IPIA/VID M/010	2010	28	27	96
7.	Skrundas novada pašvaldība	Skrunda (Amatnieku iela)	3DP/3.5.1.1.0/08/IPIA/VID M/043	2012	28	13	46

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Pilsēta/ciems	Projekta numurs	Projekta pabeigšanas gads	Radītas jaunas iespējas izveidot pieslēgumu CKS	Izveidotie pieslēgumi CKS līdz 01.01.2020.	Pieslēguma iespēju izmantošanas rezultāts (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
		Jaunmuiža	3DP/3.4.1.1.0/ 10/APIA/CFL A/029	2012	21	13	62
8.	Viesītes novada pašvaldība	Viesīte (rasējumu DOP 1-4. teritorijā)	3DP/3.5.1.1.0/ 11/IPIA/VAR AM/003	2015	59	13	22
9.	Engures novada pašvaldība	Lapmežciems (Ezera ielā, Kaņiera un Bērzu ielas posmā)	3DP/3.4.1.1.0/ 11/APIA/CFL A/077	2013	19	5	26
		Smārde (2. kārtā projektētajā teritorijā)	3DP/3.4.1.1.0/ 11/APIA/CFL A/028	2012	23	10	43
10.	Vecumnieku novada pašvaldība	Valle	3DP/3.4.1.1.0/ 13/APIA/CFL A/137	2015	24	15	63
		Stelpe	3DP/3.4.1.1.0/ 10/APIA/CFL A/036	2011	20	11	55
Kopā:					477	222	47

Izvērtējot faktiskos pieslēgumus pašvaldībās, ir konstatēts, ka izlasē iekļautajās pilsētu un ciematu teritorijās piecu līdz 10 gadu laikā pēc tīklu izbūves mājssaimniecības ir izmantojušas tikai vidēji 47 % no izveidotajām iespējām pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai. Tikai vienā no izlasē iekļautajām centralizēto kanalizācijas tīklu paplašinātajām daļām (Aizputē) ir sasniegta revīzijā izvirzītā kritērija noteiktā vērtība – izveidoti vairāk nekā 90 %, t.i., izmantoti 96 % pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai (skatīt 2. tabulu).

Mājssaimniecību pieslēgšanos centralizētajām kanalizācijas sistēmām ietekmē vairāki faktori, tajā skaitā:

- mājssaimniecību maksātspēja un to reģionālās atšķirības, lai segtu pieslēguma izveidošanas izmaksas;
- mājssaimniecību, kuru apbūves kanalizācija nav pieslēgta centralizētajām kanalizācijas sistēmām, kanalizācijas funkciju nodrošina lokāli kanalizācijas sistēmu risinājumi, tas ir, decentralizētās kanalizācijas sistēmas – krājvertnes, septiķi, individuālās attīrīšanas iekārtas;
- centralizēto kanalizācijas sistēmu pakalpojumu cenas konkurētspēja ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu uzturēšanas izmaksām mājssaimniecībām, kurām jau ir sava funkcionējoša lokāla kanalizācijas sistēma;
- pieejamie finanšu atbalsta instrumenti pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām izveidošanas izmaksu segšanai;
- būvdarbu, lai izveidotu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām, izveidošanas izmaksu administratīvais slogs mājssaimniecībām;
- iedzīvotāju migrācijas un demogrāfijas procesi, lai gan tīklu izbūve veidota jau esošai apbūvei (apbūvēto īpašumu īpatsvars veido 95 % izlasē iekļautajās pilsētu un ciematu teritorijās), neatkarīgi no mājssaimniecību lieluma vai patēriņa.

Kopš 2016. gada, kad stājies spēkā Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, mājssaimniecību pieslēgšanos centralizētajām kanalizācijas sistēmām pašvaldības un to izveidotās

kapitālsabiedrības var sekmēt, sniedzot finansiālu atbalstu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām izveidošanai.

Pašvaldības nestrīd ar finansiālo atbalstu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām ierīkošanai

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums paredz divus stimulus, lai palielinātu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām īpatsvaru:

- vietējās pašvaldības dome var izdot saistošos noteikumus par līdzfinansējumu nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, nosakot līdzfinansējuma apmēru un tā saņemšanas nosacījumus⁹⁷;
- ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējam ir tiesības par saviem vai citas personas līdzekļiem izbūvēt cauruļvada ievadu vai izvadu, lai pievienotu nekustamo īpašumu centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, noslēdzot ar nekustamā īpašuma īpašnieku vai valdītāju attiecīgu līgumu, kurā puses vienojas par izbūvētā cauruļvada ievada vai izvada izpiršanas kārtību un termiņiem⁹⁸.

Tas attiecas gan uz māsasaimniecībām, kuras kanalizācijai izmanto lokālu – decentralizēto kanalizācijas sistēmu, gan tādām, kuru apbūvei nav kanalizācijas risinājumu. Ierīkojot kanalizāciju īpašumos, kuros iepriekš nav bijusi kanalizācija, visu pašvaldību apbūves noteikumos ir paredzēts obligāts pienākums pievienoties centralizētajai kanalizācijas sistēmai, ja tāda ir pieejama.

Savukārt īpašumos, kuros ir decentralizētā kanalizācijas sistēma, kanalizācijas pievienošana centralizētajai kanalizācijas sistēmai nav obligāta. Šādos gadījumos nav pamata sagaidīt, ka ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji, kam likumā⁹⁹ noteikts pienākums nodrošināt, lai ES fondu, valsts budžeta, pašvaldību vai citu publisko finansēšanas avotu finansētajā ūdenssaimniecības projektā plānotie pieslēgumi centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai tiktu izveidoti atbilstoši projektā paredzētajam pieslēgumu nodrošinājuma plānam, var pilnībā nodrošināt šo plānu izpildi.

Vērtējot finanšu atbalsta instrumentu ietekmi uz pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām izveidošanu, ir konstatēts, ka māsasaimniecību kanalizācijas pieslēgumu izveidošanai līdzfinansējuma iespējas revidējamā laika posmā bija paredzējušas trīs revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības – Aizputes, Tukuma un Preiļu novada pašvaldība (valstī kopumā 30 pašvaldības no 119 pašvaldībām¹⁰⁰).

Revīzijā ir konstatēts, ka izlasē iekļauto centralizēto kanalizācijas tīklu paplašinātajās daļās ar līdzfinansējumu izveidotie pieslēgumi ir palielinājuši izveidoto pieslēgumu īpatsvaru par 7 % Aizputē (divi pieslēgumi) un par 14 % Preiļos (seši pieslēgumi).

Savukārt visu revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji savā praksē nebija izmantojuši likumā¹⁰¹ noteiktās tiesības par saviem vai citas personas līdzekļiem izbūvēt cauruļvada ievadu vai izvadu, lai pievienotu nekustamo īpašumu centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, noslēdzot ar nekustamā īpašuma īpašnieku vai valdītāju attiecīgu līgumu, kurā puses vienotos par izbūvētā cauruļvada ievada vai izvada izpiršanas kārtību un termiņiem.

Māsasaimniecību pieslēgumu īpatsvara pieaugumu varētu veicināt decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku vēlme atteikties no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām un kanalizāciju pievienot centralizētajiem kanalizācijas tīkliem (tur, kur tie pieejami) tā iemesla dēļ, ka normatīvajā aktā¹⁰² izvirzītās augstākas prasības pilsētās un ciemos esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanai uz kanalizāciju, kas pieslēgta centralizētajai kanalizācijas sistēmai, neattiecas.

Vienlaikus ar pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām īpatsvaru saistītais decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas regulējuma grozījumu¹⁰³ mērķa¹⁰⁴ – noteikt decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekam, kas nenodrošina sistēmu sakārtošanu noteiktajā termiņā, pienākumu pieslēgt kanalizāciju centralizētajai kanalizācijas sistēmai, sasniegšanu var kavēt nepilnības normatīvajā regulējumā.

Normatīvajā aktā¹⁰⁵ kopš 2019. gada 22. novembra spēkā esošajos noslēguma jautājumos noteikts, ka: *“Decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašnieks līdz 2021. gada 31. decembrim nodrošina decentralizētās kanalizācijas sistēmas atbilstību šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām. Ja šajā termiņā decentralizētās kanalizācijas sistēmas atbilstība šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām nav nodrošināta un attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota centralizētā kanalizācijas sistēma, decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašnieka pienākums ir ierīkot pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai līdz 2023. gada 31. decembrim.”*

Noteiktais pienākums decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašniekiem līdz 2021. gada 31. decembrim nodrošināt savu sistēmu atbilstību noteikumu 4. punktā minētajām prasībām nodrošina decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem iespēju saprātīgā termiņā pārkārtoties atbilstoši jaunajām prasībām, kas izriet no noteikumu 4. punkta. Šāds noteikums bija paredzēts normatīvajā aktā arī pirms grozījumu¹⁰⁶ izdarīšanas.

Savukārt pēc grozījumu izdarīšanas noslēguma jautājumos paredzētais pārejas noteikums par decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku pienākumu līdz 2023. gada 31. decembrim pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai (kur tā ir pieejama), ja līdz 2021. gada 31. decembrim nav nodrošināta decentralizēto kanalizācijas sistēmu atbilstība noteikumu 4. punktam, nosaka termiņu prasībai, kas neizriet ne no pastāvošā ne jaunā tiesiskā regulējuma. Proti, tiesību aktos nav noteikts, ka decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašniekam ir pienākums pievienoties centralizētajai kanalizācijas sistēmai, ja nav nodrošināta atbilstoša decentralizētās kanalizācijas sistēmas apsaimniekošana.

Minētais pamatots ar tiesību doktrīnā atzīto¹⁰⁷, ka pārejas tiesības ir tiesības, kas tiešā veidā likuma subjektam nerada tiesības vai pienākumus, bet gan caur laika kategorijām palīdz nonākt pie konkrētas materiālās, procesuālās vai likumu kolīziju (starptautiskajās privāttiesībās) normas.

Ņemot vērā, ka tiesībās nav atrodamā atbilstoša materiālā tiesību norma, kas regulētu decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku pieslēgšanos centralizētajai kanalizācijas sistēmai, ja tie nepienācīgi apsaimnieko decentralizētās kanalizācijas sistēmas, tad attiecīgā noslēguma jautājumu daļa neveido pamatu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām īpatsvara izmaiņām, tomēr rada risku, ka pārejas jautājumi var tikt nepareizi piemēroti.

Vides piesārņojuma risku mazināšanos nesekmē arī Ministru kabineta noteikumu¹⁰⁸ 4. punktā izvirzītās prasības lokālajām kanalizācijas būvēm, kas noteiktas ārpus likumā¹⁰⁹ noteiktā deleģējuma (regulēt decentralizēto kanalizācijas būvju apsaimniekošanu) ietvariem. Jaunajā regulējumā noteiktās prasības nosaka ne tikai jau izbūvētu kanalizācijas būvju apsaimniekošanu, bet izvirza prasības kanalizācijas būvēm kā tādām, tas nozīmē, ka veicama būvju, kas tām neatbilst, pārbūve.

Vai notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudas būs pietiekamas, lai attīrītu visus apzinātos notekūdeņus?

Revīzijas laikā, apkopojot informāciju par māsaimniecību skaitu pašvaldībās un pašvaldību iesniegto informāciju par centralizēto kanalizācijas sistēmu pieejamību, tika noskaidrots, ka revīzijas apjomā iekļauto 10 pašvaldību administratīvajās teritorijās 2019. gadā vidēji 61 % māsaimniecību sadzīves notekūdeņu savākšanai izmanto centralizēto kanalizācijas sistēmu, bet 39 % – kādu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (skatīt 3. tabulu).

3. tabula

Notekūdeņu savākšanas sistēmu izmantošana mājāsaimniecībās

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Mājāsaimniecību skaits 2019. gada sākumā (CSP dati)	Mājāsaimniecības, kurās notekūdeņus savāc ar:			
			centralizētajām kanalizācijas sistēmām (pašvaldību iesniegtie dati)		decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (revidentu aprēķins)	
			(skaits)	(%)	(skaits)	(%)
1	2	3	4	5=4*100/3	6=(3-4)	7=6*100/3
1.	Bauskas novada pašvaldība	8800	5220	59	3580	41
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	3000	1492	50	1508	50
3.	Aizputes novada pašvaldība	3400	2753	81	647	19
4.	Skrundas novada pašvaldība	1900	1075	57	825	43
5.	Engures novada pašvaldība	2500	872	35	1628	65
6.	Tukuma novada pašvaldība	10 900	8503	78	2397	22
7.	Jelgavas novada pašvaldība	8300	3010	36	5290	64
8.	Viesītes novada pašvaldība	1500	959	64	541	36
9.	Līvānu novada pašvaldība	4800	3678	77	1122	23
10.	Preiļu novada pašvaldība	4100	2338	57	1762	43
Kopā:		49 200	29 900	61	19 300	39

No minētās tabulas redzams, ka triju pašvaldību (Vecumnieku, Engures un Jelgavas novada pašvaldības) teritorijās no 50 % līdz 65 % mājāsaimniecību sadzīves notekūdeņu savākšanai izmanto decentralizētās kanalizācijas sistēmas.

Atbilstoši SIA "LAKALME", vien. reģ. Nr. 40003379590, 2018. gadā sagatavotajā gala ziņojumā¹¹⁰ norādītajam, faktiskais viena cilvēka saražoto notekūdeņu apjoms šodien ir tikai ap 100 litriem/dnn, vai pat vēl mazāks.

Pieņemot, ka viena cilvēka radīto notekūdeņu apmērs diennaktī ir no 25 līdz 75 litriem, revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību administratīvajās teritorijās mājāsaimniecības ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām 2018. gadā radīja sadzīves notekūdeņus no 447 tūkst. līdz 1,34 milj. m³ apmērā, kas veido no 18 % līdz 40 % no kopējā sadzīves notekūdeņu apjoma (skatīt 4. tabulu).

4. tabula

Notekūdeņu apmērs mājāsaimniecībās ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Mājāsaimniecību vidējais lielums ¹¹¹ (cilvēku skaits)	Mājāsaimniecību skaits	Mājāsaimniecību, kurās notekūdeņus savāc ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām radīto notekūdeņu daudzums m ³ /gadā, ja viena cilvēka radīto notekūdeņu daudzums diennaktī ir:		NAI attīrīto notekūdeņu apjoms m ³ , par kuriem izrakstīti rēķini (2018. gadā.)
				25 litri	75 litri	
				5=(3 x 0,025 x 365x4)	6=(3 x 0,075 x 365x4)	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Bauskas novada pašvaldība	2,56	3580	83 629	250 886	415 519
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	2,62	1508	36 053	108 158	70 619
3.	Aizputes novada pašvaldība	2,44	647	14 405	43 216	77 913
4.	Skrundas novada pašvaldība	2,41	825	18 143	54 428	92 935
5.	Engures novada pašvaldība	2,69	1628	39 961	119 884	103 244
6.	Tukuma novada pašvaldība	2,53	2397	55 338	166 013	685 007
7.	Jelgavas novada pašvaldība	2,66	5290	128 402	385 205	137 457
8.	Viesītes novada pašvaldība	2,37	541	11 700	35 099	41 549
9.	Līvānu novada pašvaldība	2,27	1122	23 241	69 722	209 269
10.	Preiļu novada pašvaldība	2,24	1762	36 015	108 046	203 448
Kopā:				446 886	1 340 658	2 036 967
Īpatsvars kopējā sadzīves notekūdeņu apjomā (%)				18	40	82/60

Pētījumā¹¹² atzīts, ka asenizācijas (izvedamo cisternu) notekūdeņi rada ļoti būtisku (*piesārņojuma*) slodzes daļu mazāko aglomerāciju NAI. Tas revidentu ieskatā, nozīmē, ka mazāko aglomerāciju NAI ir ierobežotākas iespējas pieņemt un attīrīt notekūdeņus, kas savākti no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām.

Revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību administratīvajās teritorijās tikai 19 no 123 centralizēto kanalizācijas sistēmu NAI tiek izmantotas no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekūdeņus pieņemšanai un attīrīšanai, liecina veidlapās Nr. 2–Ūdens “Pārskats par ūdens resursu lietošanu” kārtējā gadā¹¹³ (turpmāk – Pārskats) sniegtā informācija. Vienlaikus pašvaldības norāda, ka asenizācijā savāktos notekūdeņus var pieņemt arī citas to administratīvajā teritorijā esošās NAI.

Pārskatos norādītā informācija liecina, ka revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību (izņemot Engures novada pašvaldību) administratīvajās teritorijās asenizatori 2018. gadā nodevuši attīrīšanai mājssaimniecību notekūdeņus kopumā ap 5000 reizēm, kas attiecībā uz kopējo mājssaimniecību ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu skaitu 19 300, veido 28 % (skatīt 5. tabulu).

5. tabula

Nesavāktos notekūdeņu apjoms no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Mājssaimniecības ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu (skaits)	Asenizatoru apkalpotie mājssaimniecību gadījumi (skaits)	Asenizatoru nodoto notekūdeņu apjoms (m ³)	Vidējais nodotais notekūdeņu apjoms no vienas mājssaimniecības (m ³ /gadā)	Nesavāktais notekūdeņu apjoms, pieņemot ka viena mājssaimniecība gadā rada 3,5 m ³ (m ³ /gadā)
1	2	3	4	5	6=5/4	7=((3-4)*3,5m3)- 10%
1.	Bauskas novada pašvaldība	3580	487	3129	6,4	9743
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	1508	8	80	10,0	4725
3.	Aizputes novada pašvaldība	647	264	633	2,4	1 06
4.	Skrundas novada pašvaldība	825	1100	1000	0,9	866
5.	Engures novada pašvaldība	1628			Nav datu	
6.	Tukuma novada pašvaldība	2397	1428	2710	1,9	3052
7.	Jelgavas novada pašvaldība	5290	122	594	4,9	16 279
8.	Viesītes novada pašvaldība	541	147	1602	10,9	1241
9.	Līvānu novada pašvaldība	1122	817	7051	8,6	961
10.	Preiļu novada pašvaldība	1762	590	647	1,1	3692
Kopā:		19 300	4963	17 446	3,5	40 033

Saskaņā ar pašvaldību iesniegto informāciju decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistros vēl nav pabeigta datu uzkrāšana par to, cik mājssaimniecībās decentralizētajās kanalizācijas ir nepieciešama uzkrāto notekūdeņu regulāra izvešana. Tomēr, lai gan reģistros šobrīd paredzēts uzkrāt datus tikai par daļu no mājssaimniecībām (aptuveni 6500), izmantojot pieņēmumu¹¹⁴, ka Latvijā ne vairāk kā Somijā (10 līdz 15 %) mājssaimniecību decentralizētajām kanalizācijas sistēmām ir uzlabojušas vai veikušas ieguldījumus, asenizācijas pakalpojumi ar notekūdeņu savākšanu un izvešanu (ar intensitāti – viena reize gadā) būtu nepieciešami vēl no 59 līdz 64 % mājssaimniecību.

Tieši katrā novadā apkalpoto mājssaimniecību ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām precīzu skaitu iespējams noteikt, analizējot asenizācijas pakalpojumu sniedzēju atskaites par pakalpojumu apjomu, jo Pārskatos tiek norādīts novadā centralizētajā kanalizācijas sistēmā nodoto asenizatoru savāktos notekūdeņu apjoms neatkarīgi no tā, vai tie ir savākti konkrētajā vai blakus novada teritorijā. Revidējamo vienību – pašvaldību rīcībā revīzijas veikšanas laikā vēl nebija atskaišu par revidējamā laika posmā sniegto pakalpojumu apjomu.

Zemais asenizatoru apkalpoto mājssaimniecību ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām īpatsvars norāda uz vides piesārņojuma risku. Savukārt vairāku NAI, kurās 2018. gadā

pieņemti asenizatoru savāktie notekūdeņi, jauda pēc Pārskatos uzrādītās faktiskās piesārņojošās slodzes cilvēka ekvivalentos (CE)¹¹⁵ (skatīt 6. tabulu) neuzrāda rezerves, lai tās varētu izmantot papildu notekūdeņu attīrīšanai.

6. tabula

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu piesārņojošās jaudas noslodze 2018. gadā

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	NAI atrašanās vieta	Plānotā/projektētā NAI (CE) jauda diennaktī*	Faktiskā NAI (CE) slodze diennaktī*	NAI (CE) jaudas noslodze (%)
1	2	3	4	5	6=5/4x100
1.	Bauskas novada pašvaldība	Bauskas pilsēta	10 000	4420	44
		Codes pag. Virsaiši	160	61	38
		Gailīšu pag. Uzvara	1715	434	25
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	Kurmenes pag. Kurmene	30	66	220
3.	Aizputes novada pašvaldība	Aizputes pilsēta	7980	2395	30
4.	Skrundas novada pašvaldība	Skrunda	480	1138	237
5.	Tukuma novada pašvaldība	Tukums	30 000	39 648	132
		Līvberze	500	626	125
		Eleja	1000	541	54
		Kalnciems	500	532	106
6.	Jelgavas novada pašvaldība	Sesava	500	170	34
		Zaļenieki	500	304	61
		Nākotne	500	1398	280
		Stalģene	500	815	163
7.	Viesītes novada pašvaldība	Lone	400	114	29
		Viesīte	2004	931	46
8.	Līvānu novada pašvaldība	Līvānu pilsēta	10 000	5291	53
9.	Preiļu novada pašvaldība	Preiļu pilsēta	8286	9750	118

*Informācija no pārskatiem par ūdens resursu lietošanu 2018. gadā (2–Ūdens)

Vienlaikus Pārskatos uzrādītie piesārņojuma dati ir vērtējami kritiski tādēļ, ka pamatā nāk tikai no oficiālā monitoringa, kas notiek tikai vienu reizi ceturksnī, ņemot paraugu (un tādēļ pastāv liela nejaušu faktoru ietekme), nevis diennakts vidējos (laikam vai plūsmai proporcionālus) paraugus. Liels skaits kļūdu ir arī CE slodzes aprēķinos¹¹⁶. Bieži sastopamo Pārskatos ietverto datu neprecizitāti revidenti apliecināja arī Valsts vides dienests. Ir ļoti daudz Pārskatu sagatavotāju un datu ievadītāju, un datu ievadīšana notiek manuāli. Līdz ar to Pārskatos iekļauto datu ticamība ir pieņemama kā nosacīta.

Izvedamos asenizācijas notekūdeņos BSP5 var svārstīties 300–19 000 mg/L robežās, iespējams, pat plašākās¹¹⁷, kas attiecīgi uz vienu izvedamo notekūdeņu m³ ir no 5 līdz 317 CE (CE = BSP5 ((mg x 1000 l)/1000)g/60) un vidēji 161 CE. Pēc revidentu aplēsēm revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību administratīvajās teritorijās no mājāsaimniecībām ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām nesavāktais notekūdeņu apjoma (pieņemot, ka vienai mājāsaimniecībai gadā tas veido 3,5 m³) piesārņojums 2018. gadā veidoja 6,4 milj. CE (skatīt 7. tabulu).

7. tabula

Nesavākto notekūdeņu piesārņojuma slodze (CE) pašvaldību administratīvajās teritorijās

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Nesavāktais notekūdeņu apjoms, pieņemot ka viena mājsaimniecība gadā rada 3,5 m ³ (m ³ /gadā)*	Nesavāktā notekūdeņu piesārņojuma slodze, ja viens m ³ CE ir 161
1	2	3	4=3. aile x 161
1.	Bauskas novada pašvaldība	9743	1 568 615
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	4725	760 725
3.	Aizputes novada pašvaldība	1 06	194 238
4.	Skrundas novada pašvaldība	866	139 466
5.	Tukuma novada pašvaldība	3052	491 428
6.	Jelgavas novada pašvaldība	16 279	2 620 951
7.	Viesītes novada pašvaldība	1241	199 817
8.	Līvānu novada pašvaldība	961	154 681
9.	Preiļu novada pašvaldība	3692	594 380
Kopā:		40 033	6 445 369

*5. tabulas 7. kolonā aprēķinātie rādītāji.

Ņemot vērā to, ka mājsaimniecības decentralizētājās kanalizācijas sistēmās savāktos notekūdeņus nenodod attīrīšanai vienmērīgi, kā arī šobrīd nepastāv mehānisms, lai regulētu vienmērīgu un regulāru šādu notekūdeņu nodošanu, straujas asenizācijas pakalpojumu pieprasījuma izmaiņas var radīt negatīvu ietekmi uz attīrīšanas iekārtu projektēto piesārņojuma jaudu.

Maz ticams, ka iedzīvotāju paradumi, pieprasot asenizācijas pakalpojumus, var strauji mainīties paši par sevi. Turpretī pēc decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveides (skar kopumā 34 % mājsaimniecību ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām), kas ļaus veikt notekūdeņu izvešanas kontroli, un pēc atbilstošu kontroles pasākumu veikšanas asenizācijas pakalpojumu pieprasījums var pieaugt, ietekmējot arī NAI piesārņojošo jaudu rezerves.

Analizējot novados esošo centralizēto kanalizācijas sistēmu NAI, kurās 2018. gadā faktiski nodoti asenizācijā savāktie notekūdeņi, pēc Pārskatos par ūdens resursu lietošanu sniegtās informācijas, piesārņojošo jaudu rezerves, lai attīrītu šāda veida notekūdeņus, konstatētas četros novados (skatīt 8. tabulu).

8. tabula

Piesārņojošās jaudas (CE) gada rezerve NAI, kurās tiek nodoti asenizācijas notekūdeņi

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Neizvestā notekūdeņu piesārņojuma slodze, ja viena m ³ CE ir 161	NAI, kurās 2018. gadā ir nodoti notekūdeņi, piesārņojošās jaudas (CE), kopējā gada rezerve
1	2	3	4
1.	Bauskas novada pašvaldība	1 568 615	2 540 400
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	760 725	– 13 140
3.	Aizputes novada pašvaldība	194 238	2 038 525
4.	Skrundas novada pašvaldība	139 466	– 240 170
5.	Tukuma novada pašvaldība	491 428	– 3 521 520
6.	Jelgavas novada pašvaldība	2 620 951	– 140 890
7.	Viesītes novada pašvaldība	199 817	496 035
8.	Līvānu novada pašvaldība	154 681	1 718 785
9.	Preiļu novada pašvaldība	594 380	– 534 360

*Radītāja vērtība var veidoties negatīva, piemēram, ja novada NAI tiek nodoti notekūdeņi no blakus esošo novadu decentralizētajām kanalizācijas sistēmām.

Analizējot notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (kurās 2018. gadā nodoti asenizatoru savāktie notekūdeņi) gada hidraulisko jaudu konstatēts, ka vidējais tās izmantojums pašvaldībās ir 33 % (skatīt 9. tabulu), kas norāda uz to, ka iekārtas daudzviet ir pārāk lielas¹¹⁸.

9. tabula

Nesavākto notekūdeņu ietekme uz NAI hidraulisko jaudu

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	NAI atrašanās vieta	Gada hidrauliskās jaudas izmantošana ietekme uz izmantoto hidraulisko jaudu (%)	Nesavākto notekūdeņu potenciālā jauda (%)
1	2	3	4	5
1.	Bauskas novada pašvaldība	Bauskas pilsēta	40	
		Codes pag. Virsaiši	29	0,7
		Gailišu pag. Uzvara	65	
2.	Vecumnieku novada pašvaldība	Kurmenes pag. Kurmene	50	43
3.	Aizputes novada pašvaldība	Aizputes pilsēta	31	0,2
4.	Skrundas novada pašvaldība	Skrunda	53	- 0,6
5.	Tukuma novada pašvaldība	Tukums	42	0,1
		Līvberze	24	
		Eleja	35	
		Kalnciems	36	
6.	Jelgavas novada pašvaldība	Sesava	16	2
		Zaļenieki	8	
		Nākotne	25	
		Stalģene	25	
		Lone	8	
	Viesītes novada pašvaldība	Rite	14	0,4
		Viesīte	35	
8.	Līvānu novada pašvaldība	Līvānu pilsēta	27	0,1
9.	Preiļu novada pašvaldība	Preiļu pilsēta	55	1
		Vidēji	33	x

Lai gan lielākās iekārtās notekūdeņu uzturēšanās laiks bioloģiskās attīrīšanas baseinos var būt būtiski lielāks, un tāpēc NAI spēj uzņemt lielāku piesārņojuma slodzi¹¹⁹, tajā skaitā no asenizatoru savāktajiem notekūdeņiem, tomēr, ņemot vērā, ka nesavākto notekūdeņu potenciālā ietekme gada griezumā uz NAI gada hidraulisko jaudu caurmērā ir ļoti zema (skatīt 9. tabulu), iekārtu lielums joprojām var tikt apšaubīts.

Jāņem arī vērā iedzīvotāju skaita samazināšanās un ūdens patēriņa uz vienu iedzīvotāju kritums. NAI, kas ir projektētas lielākai hidrauliskajai slodzei (attiecīgi relatīvi īsam attīrāmā ūdens uzturēšanās laikam tajās), tagad strādā ar ievērojami mazāku hidraulisko noslodzi. Notekūdeņu uzturēšanās laiks tajās ir ievērojami lielāks par projektēto, un tas ļauj pieņemt lielāku piesārņojuma slodzi un veicina NAI stabilu darbību pat pie īslaicīgiem slodzes palielinājumiem.

Situācija ūdenssaimniecības uzņēmumiem tāpēc pārsvarā ir salīdzinoši komfortabla, un tie nav pārāk ieinteresēti precīzā piesārņojuma slodzes monitoringā. NAI tiek ekspluatētas, nevis balstoties uz mērījumiem un aprēķiniem, bet gan “pēc pieredzes”.

Esošā monitoringa sistēma ļauj ūdenssaimniecības uzņēmumiem atrasties šajā komforta zonā. Tā ir orientēta uz formālu atskaišu sagatavošanu, nevis uz tādas datubāzes uzkrāšanu, kas ļautu identificēt potenciālas problēmas un sniegt rekomendācijas NAI ekspluatācijā un attīstības stratēģijas izveidošanā.

Ieteikums

Pašvaldībām, organizējot notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumus un plašāk iesaistoties decentralizēto kanalizācijas sistēmu radīto notekūdeņu savākšanā un attīrīšanas

nodrošināšanas pasākumos, izskatīt iespējas izstrādāt NAI ekspluatācijas un attīstības stratēģiju, paredzot pasākumus, lai nodrošinātu NAI jaudu atbilstību faktiskajai slodzei, kas pamatota uz mērījumos un aprēķinos iegūtiem datiem.

2. Vai pašvaldībās ir izveidoti un darbojas priekšnoteikumi ekonomiskai un efektīvai notekudeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbībai?

2.1. Vai kanalizācijas sistēmu teritoriālā plānošana un aglomerāciju noteikšana ir pamatota un pilnīga?

Pašvaldību teritoriju plānošanas dokumentos nav sniegta detalizēta informācija par plānoto un pieejamo centralizētās kanalizācijas sistēmas apbūvi konkrētajā teritorijā. Savukārt apbūves noteikumi ne vienmēr sniedz skaidrus apbūves kritērijus par pieslēguma izbūvi centralizētajai kanalizācijas sistēmai. Šie faktori mājssaimniecībām un ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem neveicina ilgtspējīgas investīciju vides veidošanos, radot risku zemākai ieguldījumu atdevei un teritorijas attīstībai kopumā.

Tāpat pašvaldībās nav radīti nepieciešamie administratīvie priekšnosacījumi izvīzīto komunālo notekudeņu attīrīšanas prasību ievērošanai aglomerācijās, jo to robežas noteiktas vien epizodiskos gadījumos. Tā rezultātā nav iespējams nedz pilnvērtīgi sasniegt normatīvajā aktā noteikto notekudeņu piesārņojuma samazinājumu, nedz organizēt atbilstošu vides kontroli.

Savukārt pašvaldībām adresētais normatīvais regulējums par aglomerāciju noteikšanu nav pietiekoši skaidrs, lai garantētu tā efektīvu ieviešanu, bet izveidotais decentralizēto kanalizācijas sistēmu kontroles mehānisms pilsētām un ciemiem var neaptvert visu šo sistēmu kontroli aglomerācijā.

Kanalizācijas sistēmu teritoriālā plānošana un aglomerāciju noteikšana

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums¹²⁰ nosaka – lai nodrošinātu vides aizsardzību un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vietējās pašvaldības dome, izvērtējusi centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošanas ekonomisko pamatojumu, saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas normatīvajiem aktiem teritorijas plānojumā nosaka:

- apbūves teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas;
- apbūves noteikumus teritorijās, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas.

Minētais regulējums neparedz pašvaldību rīcību attiecībā uz centralizēto kanalizācijas sistēmu ierīkošanu tikai jaunās teritorijās, bet ierīkošanu ikvienā administratīvās teritorijas daļā, kur to pamato atbilstoši vides aizsardzības, dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas un ekonomiskiem apsvērumiem, neatkarīgi no jau ierīkotās kanalizācijas apbūves apjoma. Tādēļ iespējams, ka pēc šādu apsvērumu izdarīšanas un apbūves teritorijas noteikšanas, ir nepieciešams veikt

izmaiņas jau izbūvētās centralizētās kanalizācijas sistēmas apbūvē (piemēram, likvidējot neperspektīvos kanalizācijas tīklu posmus).

Lai gan Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums neparedzēja pārejas termiņu pašvaldībām šo prasību izpildes nodrošināšanai, pašvaldības lielākoties nav veikušas izmaiņas teritoriju plānošanas dokumentos, kas pamatā ir izdoti pirms minētā likuma spēkā stāšanās.

Teritorijas plānošanas regulējums nosaka, ka tehniskās apbūves teritorija ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu inženiertehniskās apgādes tīklu un objektu (piemēram, cauruļvadu) izbūvei, uzturēšanai, funkcionēšanai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju un transporta infrastruktūru.¹²¹

Funkcionālo zonu robežas nosaka teritorijas plānojumā atbilstoši izvēlētajā kartogrāfiskā materiāla mēroga noteiktībai un precīzē lokālpānojumos un detālpānojumos, ievērojot dabā izšķiramus elementus. Līnijveida inženiertehniskās apgādes tīkli un to objekti (piemēram, cauruļvadi) teritorijas plānojumā tiek parādīti kā objekti funkcionālajā zonā, kurā tie atrodas.¹²²

Izskatot pašvaldību izstrādātos teritoriju plānojumus¹²³ un to apbūves noteikumus, ir konstatēts, ka pašvaldības ir noteikušas tehniskās apbūves teritorijas (lielākoties ielu sarkano līniju robežās) un to izmantošanas veidus. Tomēr teritoriju plānojumos ne vienmēr ir norādīts, kurās tehniskās apbūves teritorijas daļās vai posmos plānotā un atļautā izmantošana ir centralizētās kanalizācijas sistēmas apbūve.

Teritoriju plānojumos lielākoties tiek atspoguļotas aizsargjoslas ap notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, bet reti attēloti izbūvētie un perspektīvie kanalizācijas tīkli. Esošie un plānotie kanalizācijas tīkli no revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām ir attēloti tikai Aizputes novada (izņemot Aizputes pilsētu) un Līvānu novada (izņemot Līvānu pilsētu, Jersikas un Upenieku ciemu) teritorijai.

Savukārt pašvaldību izstrādātie apbūves noteikumi¹²⁴, regulējot pieslēgšanos centralizētās kanalizācijas sistēmai, tikai trijos gadījumos (skatīt 10. tabulu) sniedz skaidru kritēriju, pēc kura izšķirt, kad teritorijas apbūves gadījumā objekti ir pieslēdzami centralizētajai kanalizācijas sistēmai.

10. tabula

Pašvaldību apbūves noteikumos lietotie pieslēgšanās kritēriji

Pašvaldības nosaukums	Pieslēgšanās kritērijs
Jelgavas novada pašvaldība	“(..) ja kanalizācijas tīkli atrodas līdz 50 m attālumā no projektējamā vai rekonstruējamā objekta zemesgabala robežas”
Aizputes novada pašvaldība	“(..) zemes vienība robežojas ar ielu, kurā ir izbūvēti maģistrālie ūdensapgādes un sadzīves kanalizācijas tīkli”
Engures novada pašvaldība	“(..) ja līdz apbūves gabalam izbūvēti centralizētas notekūdeņu savākšanas sistēmu inženierkomunikācijas”

Pašvaldības apbūves noteikumos pieslēgšanās kritērija formulējumā lietojušas vārdus “ja tas ir iespējams” vai “ja tas ir tehniski iespējams”, pēc kuriem nevar skaidri nošķirt teritoriālās robežas, kurās ir spēkā pieslēgšanās centralizētajai kanalizācijas sistēmai pienākums.

Nepieciešamība teritoriāli pamatot centralizētās kanalizācijas apbūvi izriet arī no vides aizsardzības jomas normatīvā regulējuma, kas paredz pašvaldību pienākumu noteikt prasības komunālo notekūdeņu centralizētai savākšanai un emisijai visām aglomerācijām, t.i., apdzīvotajām vietām vai to robežās esošām atsevišķām teritorijas daļām, kur iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot centralizētu kanalizācijas tīklu sistēmu notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē.¹²⁵ Tomēr teritorijas

plānojums un apbūves noteikumi nenosaka aglomerāciju minētā vides aizsardzību regulējošā normatīvā akta izpratnē.

Pašvaldībās ir pieņemti atsevišķi lēmumi par aglomerācijām, attēlojot teritoriju, kurās notekūdeņi savācami centralizēti, ārējās robežas. (divām teritorijām Bauskas novadā (Bauskas pilsētas un pieguļošām teritorijām, Īsīces pagasta un tam pieguļošām teritorijām), pa vienai teritorijai Preiļu, Tukuma, Līvānu, Aizputes, Vecumnieku, Viesītes novadā)). Vienlaikus pašvaldību administratīvajās teritorijās kopumā ir vairāk nekā 100 teritoriju, kurās ir izveidota centralizēta notekūdeņu savākšanas apbūve.

Nemot vērā šādu mājāsaimniecību kanalizācijas sistēmu risinājumiem izvirzītās prasības uz vides aizsardzību un to, ka no normatīvā akta¹²⁶ nav pietiekami skaidrs, kā aglomerācijas skaidrojumā izprotami vārdi “pietiekami koncentrēta” (nav dots skaidrojums vai fiksēts sliekšnis attiecībā uz iedzīvotāju skaitu, apdzīvotības blīvumu un ekonomisko aktivitāti) un kāda metodoloģija lietojama, lai atklātu aglomerāciju, ir apšaubāms no Direktīvas¹²⁷ pārņemtā termina lietošanas prakses vienveidīgums. Minētā termina problēma atzīta arī Direktīvas ieviešanas praksē¹²⁸.

Aglomerāciju nozīme vienāda vides aizsardzības līmeņa nodrošināšanā

Normatīvā akta¹²⁹ mērķis ir izvirzīt vienādas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai visā aglomerācijā, neatkarīgi no tā, cik lielā mērā notekūdeņi tiek savākti centralizēti un cik – no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām.¹³⁰ Lai nodrošinātu, ka aglomerācijā esošajās decentralizētajās kanalizācijas sistēmās tiek sasniegts līdzvērtīgs vides aizsardzības līmenis, nepieciešama, arī tādas apsaimniekošanas darbības veikšana kā decentralizētajās kanalizācijas sistēmās nonākušo notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāra savākšana un attīrīšana.

No normatīvā akta¹³¹ izriet pašvaldību pienākums organizēt pasākumus, kas nepieciešami decentralizēto kanalizācijas sistēmās nonākušo notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulārai savākšanai un attīrīšanai.

Normatīvajā aktā¹³² noteiktā decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas un kontroles sistēma šobrīd tiek pakārtota pilsētu un ciemu administratīvi teritoriālajām robežām neatkarīgi no tā, vai pašvaldība šajās teritorijās ir noteikusi arī notekūdeņu aglomerācijas un vai aglomerāciju robežas sakrīt ar administratīvās teritorijas (pilsētas un ciema) robežām.

Piemēram, Preiļu notekūdeņu aglomerācijā iekļaujas gan pilsētas teritorijas daļas, gan teritorija ārpus pilsētas robežām. Ja šādos un līdzīgos gadījumos aglomerāciju teritorijām netiek veidota pilsētām un ciemiem līdzvērtīga decentralizētās kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanas un kontroles sistēma, tad nav pamata sagaidīt arī līdzvērtīgu vides aizsardzības līmeņa sasniegšanu visā aglomerācijā.

Šajā sakarā pozitīvi vērtējams, ka Bauskas novada pašvaldība saistošo noteikumu¹³³ prasības ir attiecinājusi arī uz divu aglomerāciju teritorijām, lai gan saistošo noteikumu izdošanas pamatā norādītais normatīvais akts¹³⁴, kā jau norādīts iepriekš, paredz tā attiecināšanu tikai uz pilsētu un ciemu teritorijām.

Ieteikumi

Lai sekmētu līdzvērtīgu vides aizsardzības līmeņa radītāju sasniegšanu un izpildītu normatīvā akta prasības par aglomerāciju noteikšanu:

- VARAM pilnveidot normatīvajā aktā paredzētos decentralizēto kanalizācijas sistēmu kontroles mehānismus un izstrādāt risinājumus pašvaldībām aglomerāciju robežu noteikšanai.

- Pašvaldībām pilnveidot teritoriju plānošanas dokumentus un apbūves noteikumus, kā arī noteikt aglomerācijas, ievērojot VARAM piedāvātos risinājumus.

2.2. Vai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanas organizatoriskā struktūra pašvaldībās ir ekonomiska un efektīva?

Tikai viena no 10 revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām – Jelgavas novada pašvaldība, ir veikusi esošās institucionālās struktūras efektivitātes un ekonomiskuma izvērtējumu. Gan Jelgavas¹³⁵, gan Viesītes, gan Skrundas novadā notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojums tiek sniegts ar vienas pašvaldības institūcijas starpniecību.

Pārējās pašvaldībās pakalpojuma sniegšana tiek organizēta decentralizēti – to sniedzot no trim līdz pat deviņām pašvaldības institūcijām vienā pašvaldībā. Par pamatojumu šādai formai pašvaldības norāda mazāku kanalizācijas pakalpojuma maksu, ātrāku reaģēšanu uz avārijām un darbaspēka un resursu izmaksu ietaupījumu.

Tomēr revīzijas laikā nav gūts apstiprinājums šādām decentralizētās pakalpojuma sniegšanas priekšrocībām un tās ir uzskatāmas drīzāk par ierobežojumiem efektīvāka un ekonomiskāka pakalpojuma sniegšanai:

- ✓ mazāka maksa pagastu pārvalžu sniegtajiem kanalizācijas pakalpojumiem veidojas no aprēķinos neiekļautām izmaksām. Tomēr maksa, kurā nav iekļauti izdevumi plānotajiem uzlabojumiem notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrā, ierobežo iespējas novērst notekūdeņu apsaimniekošanu un vides kvalitāti ietekmējošās problēmas bez ES fondu, valsts un pašvaldības budžetu atbalsta. Turklāt pakalpojuma maksas aprēķinos neiekļautās izmaksas tiek segtas no pagasta pārvalžu budžetiem, bet tas nav likumīgi un taisnīgi pret tiem pašvaldības iedzīvotājiem, kas saņem pakalpojumus no pašvaldības kapitālsabiedrības, sedzot visas izmaksas;
- ✓ zema avāriju skaits pašvaldībās neattaisno nepieciešamību nodarbināt darbinieku uz vietas konkrētajā pagasta pārvaldē, turklāt gadījumos, kad darbinieku skaits vai tehniskais nodrošinājums nav pietiekams, tāpat tiek iepirkts ārpalpojums.

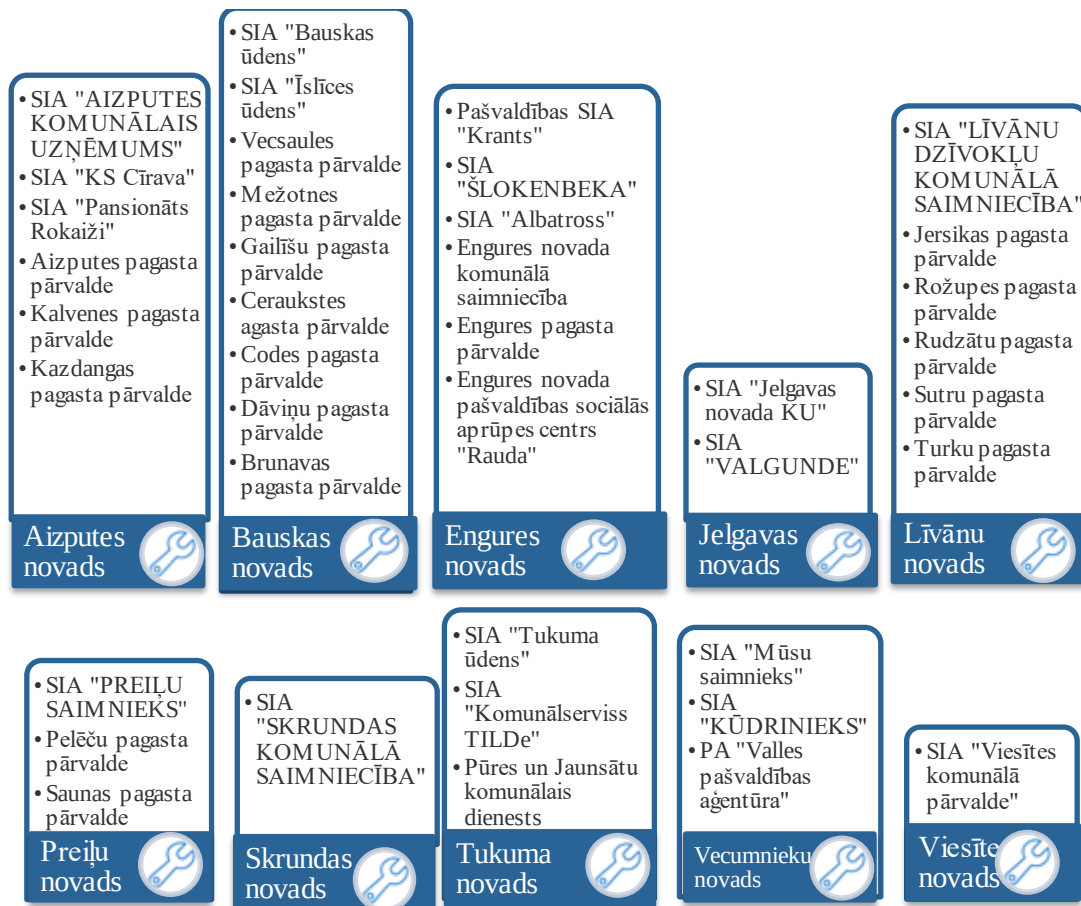
Arī vienas pašvaldības vairāku institūciju dažādā pieeja pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanā, piemēram, pagastu pārvaldēs, kur atskaišu sagatavošanā iesaistās

darbinieki, kas notekūdeņu jomas nianšes nepārzina, piemēram, grāmatveži, bet kapitālsabiedrībās – speciālisti, profilaktisko kanalizācijas tīklu skalošanu veic pārsvarā tikai pašvaldību kapitālsabiedrības, bet pagastu pārvaldes – neveic, norāda uz esošās organizatoriskās struktūras trūkumiem un nepieciešamību uzlabot notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojuma efektivitāti un ekonomiskumu.

Notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana ir viena no pašvaldības autonomajām funkcijām¹³⁶, un pašvaldības to īstenošanu organizē, nosakot sniegt šos pakalpojumus pašvaldības iestādei vai pilnvarojot to darīt komersantu, ar kuru tiek slēgts līgums par pakalpojumu sniegšanu visā pašvaldības administratīvajā teritorijā vai tās daļā¹³⁷.

Revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumus sniedz gan pašvaldības iestādes pašas, gan to sniegšana ir uzticēta komersantiem:

- divās pašvaldībās (Skrundas un Viesītes novada pašvaldības) notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedz pašvaldību kapitālsabiedrības;
- piecās pašvaldībās (Aizputes, Bauskas, Preiļu, Līvānu un Tukuma novada pašvaldībās) notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus sniedz gan pašvaldību kapitālsabiedrības, gan pagastu pārvaldes;
- Jelgavas novada pašvaldībā, izņemot Valgundes pagastu, kur pakalpojumus sniedz privātā kapitālsabiedrība SIA “VALGUNDE”, vien. reģ. Nr. 40003197749, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedz viena pašvaldības kapitālsabiedrība;
- Engures novada pašvaldība notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanā ir iesaistījusi gan pašvaldības kapitālsabiedrību, gan privātās kapitālsabiedrības SIA “ŠLOKENBEKA”, vien. reģ. Nr. 40103497945, un SIA “ALBATROSS”, vien. reģ. Nr. 46603000880, gan pagastu pārvaldes un pašvaldības administrācijas sastāvā esošo struktūrvienību – Komunālo saimniecību, gan pašvaldības iestādi – Engures novada pašvaldības sociālās aprūpes centru “Rauda”;
- Vecumnieku novada pašvaldībā notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus sniedz divas pašvaldības kapitālsabiedrības un viena pašvaldības aģentūra (skatīt 12. attēlu).

12. attēls. Pašvaldību notekūdeņu apsaimniekošanas institucionālā struktūra.

No Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajiem valsts pārvaldes principiem izriet pienākums pašvaldībai organizēt pakalpojumu sniegšanu pēc iespējas efektīvi. Institucionālā sistēma ir pastāvīgi jāpārbauda un ja nepieciešams – jāpilnveido, izvērtējot arī funkciju apjomu, nepieciešamību un koncentrācijas pakāpi, normatīvā regulējuma apjomu un detalizāciju un apsverot deleģēšanas iespējas vai ārpusvaldības izmantošanu.¹³⁸

Revīzijas laikā visām revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām tika lūgts skaidrot, kādēļ notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu tās izvēlējās nodrošināt konkrētajā institucionālajā formā, kā arī sniegt informāciju, vai ir vērtēta esošās formas efektivitāte un ekonomiskums.

Tikai viena no 10 pašvaldībām – Jelgavas novada pašvaldība varēja iesniegt dokumentus, kuros ir sniegts detalizēts pamatojums izvēlētajai institucionālajai formai, tostarp, arī ekonomiskuma un efektivitātes vērtējums esošajai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas institucionālajai formai. SIA "Jelgavas novada KU", kura sniedz notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumus Jelgavas novadā (izņemot Valgundes pagastu), izveidota, apvienojot piecas pašvaldības kapitālsabiedrības, kuras pirms novada izveidošanas 2009. gadā sniedza šos pakalpojumus šobrīd esošā novada teritorijā.

Arī SIA "SKRUNDAS KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA", vien. reģ. Nr. 41203022001, un Viesītes novada pašvaldības SIA "Viesītes komunālā pārvalde" ir izveidotas pēc pagastu pašvaldību apvienošanas novados, likvidējot pagastu pašvaldību laikā esošos pakalpojuma sniedzējus.

Katram pagastam savs notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedzējs – pagasta pārvalde.

Pārējās revīzijas apjomā iekļautās – Bauskas, Preiļu, Engures, Tukuma, Līvānu un Aizputes novada pašvaldības pēc pašvaldību reformas turpināja notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanu nodrošināt tādā institucionālajā formā, kāda tā bija pirms novadu izveidošanas.

Vecumnieku novada pašvaldība revidējamā laika posmā ir samazinājusi pakalpojuma sniedzēju skaitu no sešiem uz trim un Valles pašvaldības aģentūrai ir nodevusi notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanu Bārbeles, Skaistkalnes un Kurmenes pagastos, kur iepriekš to veica šo pagastu pārvaldes. Pārējā pašvaldības administratīvajā teritorijā šos pakalpojumus sniedz SIA “Mūsu saimnieks” un SIA “KŪDRINIEKS”, vien. reģ. Nr. 53603009371.

Revīzijas laikā vairākas pašvaldības (Bauskas, Engures novada pašvaldības) atzina, ka ir apsvērušas vai jau bija uzsākušas pakalpojuma sniegšanas centralizāciju, tomēr iedzīvotāju neapmierinātības dēļ šis jautājums netika tālāk virzīts.

Pašvaldību ieskatā, pakalpojumu sniedzot decentralizētā institucionālā formā, ir iespējams nodrošināt mazāku pakalpojumu maksu pagastos, kur ir neliels iedzīvotāju skaits un maksāspēja ir zema.

Bez samazinātas pakalpojumu maksas pagastu iedzīvotājiem, pašvaldības kā decentralizētas pakalpojuma sniegšanas formas ieguvumu norādīja arī:

- iespēju ātrāk reaģēt uz avārijas situācijām, jo pakalpojumu sniedzošā institūcija atrodas tuvu notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas iekārtām;
- transporta izmaksu ietaupījumu, veicot notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu tehnisko uzraudzību.

Vai decentralizēta pakalpojumu sniegšanas forma nodrošina mazākas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksas?

Revīzijā ir konstatēts, ka tajās pašvaldībās, kur notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumus pašvaldības administratīvajā teritorijā sniedz viens pakalpojuma sniedzējs, ir noteikta vienota kanalizācijas pakalpojuma maksa, savukārt tajās pašvaldībās, kur ir vairāki pakalpojumu sniedzēji (skatīt 10. attēlu), pilsētās, pagastos un ciemos ir noteikta dažāda kanalizācijas pakalpojumu maksa.

Revīzijas laikā visām pašvaldībām tika lūgts iesniegt notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas aprēķinus un maksas apmēru veidojošo izmaksu pamatojuma dokumentus, tomēr attiecībā uz pagastu pārvalžu sniegtajiem pakalpojumiem vairākas pašvaldības šādus dokumentus iesniegt nevarēja.

Revīzijā ir konstatēts, ka, nosakot pagastu pārvalžu sniegto kanalizācijas pakalpojumu maksu, nav ņemts vērā vairāku pamatlīdzekļu nolietojums vai citi ar notekūdeņu apsaimniekošanu saistīti izdevumi (piemēram, pakalpojuma sniegšanā iesaistīto darbinieku darba samaksa, izdevumi plānotajiem uzlabojumiem, samaksātais dabas resursu nodoklis, kā arī izdevumi par attīrīto notekūdeņu testēšanu).

Tas arī ir viens no iemesliem, kādēļ šajās pašvaldībās pagastu pārvalžu sniegto pakalpojumu maksa ir noteikta ievērojami zemāka par šīs pašas pašvaldības kapitālsabiedrību sniegto šo pašu pakalpojumu maksu.

Tomēr pakalpojumu maksa, kurā nav iekļauti izdevumi plānotiem uzlabojumiem, ierobežo iespējas plānot un uzlabot pakalpojuma kvalitāti bez ES, valsts vai pašvaldības finanšu atbalsta dotāciju vai dāvinājuma veidā. Pagastu pārvaldes kā vienu no lielākajām risināmajām

problēmām notekūdeņu apsaimniekošanas jomā norādīja nerenovētos kanalizācijas tīklus un NAI.

Vienota notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas maksa visā novadā ļauj plānot pakalpojumu kvalitātes uzlabojumus arī pagastos un ciemos ar mazu iedzīvotāju skaitu, kur dažādas maksas gadījumā izmaksas pagasta vai ciema iedzīvotājiem būtu krietni lielākas. Tas arī bija viens no iemesliem, kādēļ Jelgavas novada pašvaldība noteica vienotu tarifu visā novadā.

Tādējādi mazāka maksa ir vērtējama nevis kā decentralizētas institucionālās pakalpojuma sniegšanas formas ieguvums, bet gan kā ierobežojošs faktors pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai.

Mazāka maksas par
notekūdeņu
apsaimniekošanu – uz
pakalpojumu kvalitātes un
pašvaldības budžeta
rēķina.

Turklāt revīzijas laikā iegūstot informāciju par faktiskajām notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu izmaksām, ir konstatēts, ka vairākās pašvaldībās, piemēram, Preiļu un Līvānu novada, pagastu pārvalžu sniegto pakalpojumu maksa ir vairāk nekā divas reizes mazāka nekā notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu faktiskās izmaksas, līdz ar to šī starpība tiek segta no pašvaldības budžeta (skatīt revīzijas ziņojuma 2.4. nodaļu).

Minētā situācija rada nevienlīdzīgu attieksmi pret tiem tā paša novada iedzīvotājiem, kuriem kanalizācijas pakalpojumu sniedz pašvaldības kapitālsabiedrība par maksu, kas noteikta tādā apmērā, lai segtu izmaksas.

Vai decentralizēta pakalpojuma sniegšanas forma nodrošina ātrāku reaģēšanu uz avārijām, kā arī dod darbaspēka un izmaksu ietaupījumu?

Revīzijas laikā pašvaldībām, kurās notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojums tiek sniegts ar vienas institūcijas starpniecību, tika lūgts sniegt informāciju, kā tiek īstenots darbaspēka un resursu nodrošinājums visā pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Jelgavas novada pašvaldības SIA “Jelgavas novada KU”, kur attālums no vietas, kur atrodas santehniķis, līdz tālākajai NAI veido līdz pat 80 km, norādīja, ka stundas līdz divu laikā ir iespējams nokļūt uz līdz katras avārijas vietai un tas ir ekonomiski izdevīgāk nekā algot darbinieku, kurš būtu uz vietas tikai dažu iespējamo avāriju dēļ. SIA “Jelgavas novada KU” ir izvietojusi videonovērošanas kameras un dažādas attālinātās informēšanas ierīces NAI, kas ļauj attālināti uzraudzīt NAI darbību, līdz ar to nav nepieciešams darbinieka regulāra atrašanās un nodarbināšana uz vietas.

Viesītes novada pašvaldībā SIA “Viesītes komunālā pārvalde” darbinieku darba vietas ir noteiktas tajos ciemos, kur atrodas NAI, tādējādi tiek nodrošināta ātra ierašanās avāriju gadījumā. Savukārt, ja ir nepieciešami lielāki remontdarbi avārijas novēršanai, kapitālsabiedrībai ir iespēja ātri piesaistīt arī pārējos darbiniekus, kuri veic pienākumus citos ciemos.

Savukārt pašvaldībās, kur pakalpojumu sniegšana tiek organizēta decentralizēti, gadījumos, kad konkrētās institūcijas darbinieku skaits vai tehniskais nodrošinājums nav pietiekams, tiek iepirkts ārpusvaldības no pašvaldības kapitālsabiedrības, komersantiem vai zemnieku saimniecībām, piemēram:

- Bauskas novada pašvaldības piecu pagastu pārvaldes (Codes, Ceraukstes, Mežotnes, Vecsaules) ir traktortehniku vai piesaista komersantu, lai veiktu skalošanas vai

rakšanas darbus, lai gan šāda tehnika ir pašvaldības SIA “Bauskas ūdens”. Dāviņu pagasta pārvalde šādos gadījumos pērk pakalpojumu no SIA “Bauskas ūdens”;

- Aizputes novada pašvaldībā Aizputes, Kazdangas un Kalvenes pagastu pārvaldes avāriju novēršanai iepērk pakalpojumus no komersantiem, piemēram, rakšanas darbus;
- Engures novada pašvaldībā Engures pagasta pārvalde piesaista Tukuma novada pašvaldības SIA “Tukuma ūdens”, vien. reģ. Nr. 49203000859, savukārt pārējās pašvaldības institūcijas (Engures novada komunālā saimniecība, Engures novada pašvaldības sociālās aprūpes centrs “Rauda” un pašvaldības SIA “Krants”, vien. reģ. Nr. 40003373066), remontdarbus cenšas veikt pašas;
- Līvānu novada pašvaldībā Jersikas un Turku pagastu pārvaldes regulāri iepērk rakšanas pakalpojumus no komersantiem, savukārt Sutru un Rožupes pagastu pārvaldes iepērk dažādus pakalpojumus no SIA “LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA”, vien. reģ. Nr. 41503010497, kas nodarbojas ar ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu Līvānos;
- Tukuma novada pašvaldībā SIA “Tukuma ūdens” un SIA “Komunālserviss TILDe”, vien. reģ. nr. 50103420091, veic remontdarbus pašas, savukārt pašvaldības Pūres un Jaunsātu komunālais dienests iepērk tos no trim privātajiem komersantiem.

Revīzijas laikā tika apkopota informācija par avāriju skaitu pašvaldību institūciju apkalpojamajās teritorijās laika posmā no 2017. gada līdz 2019. gadam, ņemot vērā, ka tieši ātrāku reaģēšanu uz avārijas situācijām pašvaldības norādīja kā priekšrocību decentralizētai pakalpojuma sniegšanas formai.

Revīzijā ir konstatēts, ka:

- pārsvarā visās pašvaldību institūcijās, kur notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojums tiek sniegts decentralizēti, avāriju skaits vidēji ir četras avārijas situācijas gadā (izņemot Aizputes novada Kazdangas pagasta pārvaldi un Bauskas novada Gailīšu pagasta pārvaldi un SIA “Īsīces ūdens”, vien. reģ. Nr. 50003306141);
- savukārt Līvānu novada pašvaldībā no piecām pagastu pārvaldēm, kuras sniedz notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumus, trīs – Jersikas, Rožupes un Sutru pagastu pārvaldēm nav nācies risināt nevienu avārijas situāciju. Turku pagastu pārvaldei bija jānovērš viens aizdambējums gadā, bet Rudzātu pagasta pārvaldes teritorijā revidējamā laika posmā ir notikuši trīs līdz seši avārijas gadījumi gadā.

Revīzijas laikā ir apkopota arī informācija par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanā iesaistīto darbinieku skaitu pašvaldību institūcijās (skatīt 11. tabulu).

11. tabula

Darbinieku skaits pašvaldību institūcijās, kuras sniedz notekūdeņu savākšanas,
novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumus

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Institūciju skaits, kas sniedz kanalizācijas pakalpojumus	Kopējais pakalpojumu sniegšanā iesaistīto darbinieku skaits	NAI skaits	NAI novadīto notekūdeņu apjoms m ³
1	2	3	4	5	6
1.	Bauskas novads	9	35	30	865 768
2.	Tukuma novads	3	42	12	1 262 210
3.	Jelgavas novads	1	9	30	278 528
4.	Līvānu novads	6	21	6	360 590
5.	Preiļu novads	3	13	6	203 528
6.	Vecumnieku novads	3	9	13	129 535
7.	Aizputes novads	6	9	8	168 902
8.	Engures novads	6	10	4	80 915
9.	Viesītes novads	1	5	5	71 179
10.	Skrundas novads	1	5	7	72 606

Jelgavas novada pašvaldībā, kur ir līdzīgs notekūdeņu attīrīšanas iekārtās novadīto notekūdeņu daudzums ar Preiļu un Līvānu novada pašvaldībām (skat 10. tabulu), turklāt ar ievērojami lielāku notekūdeņu attīrīšanas iekārtu skaitu, ir izdevies pakalpojumu sniegt, iesaistot tikai deviņus darbiniekus, savukārt Līvānu novadā, kur ir seši pakalpojumu sniedzēji (piecas pagastu pārvaldes un viena pašvaldības kapitālsabiedrība) kopumā ir nodarbināts 21 darbinieks, bet Preiļu novada pašvaldības trijās institūcijās (divās pagastu pārvaldēs un vienā pašvaldības kapitālsabiedrībā) – 13 darbinieki.

Valsts kontroles ieskatā, lielāks institūciju skaits, kas nodarbojas ar viena un tā paša pakalpojuma sniegšanu, rada arī lielāku risku, ka pašvaldības administratīvajā teritorijā netiks nodrošināta vienota pieeja pakalpojuma sniegšanā. To apstiprina arī revīzijā konstatētais, kur vienas pašvaldības dažādas institūcijas, piemēram, kanalizācijas tīklu profilaktisko apkopi un skalošanu veic ar dažādu pieeju, tas ir, visbiežāk to veic tikai pašvaldības kapitālsabiedrības, kurām ir atbilstoša tehnika un iespējas. Piemēram, Bauskas novada pašvaldības SIA “Bauskas ūdens” to veic, bet pārējās astoņas pašvaldības institūcijas to neveic. Arī no sešām Līvānu novada pašvaldības institūcijām tikai SIA “LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA” veic profilaktisko tīklu skalošanu.

Arī tehniskais nodrošinājums (piemēram ar ģeneratoriem nepārtrauktai elektrības nodrošināšanai) pašvaldību institūcijās ir atšķirīgs, un vairākām institūcijām tas nav pietiekams, piemēram, Bauskas novada Vecsaules pagasta pārvaldei, kuras apsaimniekošanā ir trīs notekūdeņu apsaimniekošanas iekārtas, ir viens ģenerators, kas nepieciešams arī ūdensapgādes nodrošināšanai. Viens ģenerators ir arī Vecumnieku novada Valles pašvaldības aģentūrai, kuras apsaimniekošanā ir septiņas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Arī Valsts vides dienests un VARAM revīzijas laikā vērsa uzmanību uz to, ka tajos gadījumos, kad valsts statistikas Pārskatu (ar ūdens resursu lietošanu) sagatavo pagastu pārvaldes vai citas institūcijas, kas nav specializējušās notekūdeņu apsaimniekošanā, ir novērojamas datu ticamības problēmas, kurām ir ietekme uz patiesas informācijas atspoguļošanu ziņojumos valsts un starptautiskajām institūcijām.

Pašvaldība, piesaistot investīcijas notekūdeņu apsaimniekošanā, nevērtē alternatīvas

Likums¹³⁹ nosaka, ka publiskai personai, kā arī kapitālsabiedrībai jārikojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi, tas ir, rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu.

Revīzijā ir konstatēts, ka Preiļu novada pašvaldība organizējot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu un īstenojot ES fondu projektus, nav ņēmušas vērā privātajā sektorā pieejamos resursus un iespējas.

Projektējot kanalizācijas ārējo tīklu un būvju izbūvi vai rekonstrukciju, jāizvērtē to kooperēšanas lietderība (neatkarīgi no resoru piederības) un ietekme uz vidi saskaņā ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un saistošajiem noteikumiem, kā arī jāņem vērā esošo kanalizācijas būvju tehniskais, ekonomiskais un higiēniskais novērtējums, ja paredzētas to darbības intensificēšanas iespējas, ņemot individuālo māju, atsevišķi novietotu ēku vai ēku grupu notekūdeņus.¹⁴⁰

Preiļu novada pašvaldība 2007.–2009. gadā Preiļu pilsētā ir veikusi NAI rekonstrukciju un jaunu NAI uzstādīšanu, lai gan industriālo notekūdeņu attīrīšanas ietaises ar salīdzinoši lielu notekūdeņu attīrīšanas jaudu (3500 m³/dnn) bija izbūvētas privātajai akciju sabiedrībai – AS “Preiļu siers”.

Preiļu novada pašvaldības NAI rekonstrukcijas un jaunu NAI uzstādīšanas projekta īstenošanas laikā bija spēkā Ministru kabineta noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-99 “Kanalizācijas ārējie tīkli un būves”, kas noteica, ka dzīvojamām un ražošanas zonām projektē kopējas centralizētas kanalizācijas sistēmas.¹⁴¹

Atbilstoši abu kapitālsabiedrību Valsts vides dienestā iesniegtajiem pārskatiem par ūdens resursu lietošanu:

- AS “Preiļu siers” industriālo NAI ar projektēto jaudu 3500 m³/dnn (nodotas ekspluatācijā jeb rekonstruētas 2006. gadā) 2019. gadā ir attīrīti 374,9 tūkst. m³ notekūdeņu, tajā skaitā 54,936 tūkst. m³ sadzīves notekūdeņu¹⁴²;
- SIA “Preiļu saimnieks” komunālo NAI ar projektēto jaudu 1900 m³/dnn (nodotas ekspluatācijā 2009. gadā) 2019. gadā attīrīti 407,6 tūkst. m³ notekūdeņu¹⁴³.

Vērtējot abu NAI projektēto jaudu pret faktiski attīrītajiem notekūdeņu apjomiem 2014.–2019. gadā secināms, ka abas NAI darbojas ar daļēju noslodzi (skatīt 12. tabulu).

12. tabula

Preiļu pilsētā darbojošās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, to jaudas un attīrīto notekūdeņu apjomi 2014.–2019. gadā¹⁴⁴

Rādītāji	Notekūdeņu apsaimniekotāji			
	SIA “Preiļu saimnieks		AS “Preiļu siera”	
1	2	3	4	5
NAI jauda (m ³ /dnn)	1900		3500	
Maksimāli iespējamais NAI attīrīto notekūdeņu apjoms gadā (tūkst. m ³)	693,5		1277,5	
Faktiski attīrītie notekūdeņi	Apjoms (tūkst. m ³)	NAI noslodze (%)	Apjoms (tūkst. m ³)	NAI noslodze (%)
2014. gadā	264,9	38	293,2	23
2015. gadā	262,9	37	367,6	29
2016. gadā	352,5	50	395,4	31
2017. gadā	514,1	74	393,4	31
2018. gadā	378,5	54	430,2	34
2019. gadā	407,6	58	374,6	29

Revīzijā, izskatot Preiļu novada pašvaldības 2007. gadā sagatavoto tehniski ekonomisko pamatojuma dokumentāciju (turpmāk – TEP) Preiļu pilsētas NAI rekonstrukcijai, ir konstatēts, ka TEP atrodama informācija:

- par to, ka Preiļu pilsētā izbūvējamajām NAI ar plānoto jaudu 1900 m³/dnn projekta II kārtā ir plānots pieslēgt arī AS “Preiļu siera” komunālo notekūdeņu pieņemšanu un attīrīšanu. AS “Preiļu siera” rūpnieciskos notekūdeņus nav plānots novadīt uz pilsētas NAI, jo uzņēmuma ir savas bioloģiskās NAI;¹⁴⁵
- par pakalpojumu teritorijas paplašināšanu un alternatīvu izvērtējumu, kur kā risinājums ir izskatīta Liču ciemata, kas atrodas ~ 2 km attālumā no Preiļiem, centralizētās kanalizācijas sistēma un tās pievienošana Preiļu pilsētai.

Preiļu novada pašvaldība skaidroja, ka:

“šobrīd esošie darbinieki un vadītāji precīzi nevar izskaidrot, kādēļ, izstrādājot Preiļu ūdenssaimniecības attīstības investīciju projekta pamatojošo dokumentāciju (TEP), 2009. gadā netika vērtēts AS “Preiļu siera” kā alternatīvs risinājums Preiļu pilsētai, jo tobrīd atbildīgās personas Preiļu novada domē bija citas. Bet, izvērtējot potenciālos variantus, kādēļ netika izskatīts tas variants, tiek pieņemts, ka AS “Preiļu siera” ir privāts uzņēmums, kuram primārie uzdevumi ir nodrošināt sava uzņēmuma stabili un nepārtrauktu darbību, tādējādi pilsētas iedzīvotāju intereses pārietu otrajā plānā. Palielinot uzņēmuma jaudu un palielinoties uzņēmuma notekūdeņu daudzumam, pastāvētu iespēja, ka jaudas pārstrādāt pilsētas notekūdeņus pietrūktu.”

Saskaņā ar AS “Preiļu siera” sniegto informāciju¹⁴⁶:

- AS “Preiļu siera” 2007.–2009. gadā no Preiļu novada pašvaldības puses netika iesaistīta ieceres par notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju un jaunu tehnoloģisko NAI uzstādīšanu Preiļu pilsētā apspriešanā un izvērtēšanā;
- izbūvētajām AS “Preiļu siera” NAI tehniski nebija šķēršļu attīrīt Preiļu pilsētas teritorijā centralizētajā kanalizācijas sistēmā savāktos sadzīves notekūdeņus, kuru apjomi vidēji gadā būtu līdz 400 tūkst. m³, tādējādi nodrošinot pakalpojumu visām pilsētas dzīvojamajām mājām;
- ja Preiļu novada pašvaldībai būtu bijusi interese iesaistīt AS “Preiļu siera” Preiļu pilsētas sadzīves notekūdeņu attīrīšanā, uzņēmuma valde būtu noteikti apsvērusi šādu iespēju;

- savukārt, notekūdeņu attīrīšanas pakalpojuma sniegšanai, AS “Preiļu siers” ieskatā, bija nepieciešami minimāli ieguldījumi (pamatā lielākā izdevumu pozīcija būtu vēl vienas sūkņu stacijas izbūve).

Preiļu novada pašvaldība NAI rekonstrukciju un jaunu NAI uzstādīšanu Preiļu pilsētā ir veikusi laika posmā no 2007. gada līdz 2009. gadam, īstenojot ES Kohēzijas fonda projektu, kura kopējās izmaksas bija 5 002 305 LVL (7 117 639 *euro*), no kuriem:

- 2 532 944 LVL (3 604 055 *euro*), jeb 51 % bija ES Kohēzijas fonda finansējums;
- 1 255 493 LVL (1 786 406 *euro*), jeb 25 % bija valsts budžeta finansējums;
- 710 426 LVL (1 010 845 *euro*), jeb 14 % bija SIA “Preiļu saimnieks” finansējums;
- 503 442 LVL (716 333 *euro*), jeb 10 % bija Preiļu novada pašvaldības finansējums.

Atbilstoši pamatlīdzekļu uzskaites kartītē norādītajam jaunās NAI pēc rekonstrukcijas nodotas ekspluatācijā 2009. gada 10. jūnijā un to būvniecības izmaksas bija 1 739 285 *euro*.

Ieteikums

Lai uzlabotu notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas kvalitāti, pašvaldībām veikt notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanas organizēšanai izveidotās institucionālās struktūras ekonomiskuma un efektivitātes izvērtējumu.

2.3. Vai pašvaldībās notekūdeņu attīrīšanas, lietus ūdens un infiltrācijas apjomu problēmas ir apzinātas un tiek risinātas?

Lietus ūdens un infiltrācijas problēmas ir zināmas jau gadiem, tomēr šo problēmu risināšanai joprojām nav pievērsta pienācīga uzmanība, kā rezultātā lietus ūdeņi noslogo un pārslogo NAI darbību, palielinot sistēmu nolietojumu un ekspluatācijas izdevumus.

Tas, ka NAI attīrīto, bet neuzskaitīto (tādu, par kuriem nav izrakstīti rēķini) notekūdeņu apjomi joprojām ir lielāki par 20 % un turpina palielināties, norāda gan uz uzskaites, gan uz tehniskajām problēmām, kuru pamatā ir novecojušie kanalizācijas tīkli, kā arī nodalītu lietus kanalizācijas sistēmu neesamība.

Lai gan pašvaldībām notekūdeņu attīrīšanas un infiltrācijas, kā arī savākto un neuzskaitīto notekūdeņu apjomu problēmas ir zināmas, tomēr to risināšanai nav izstrādāti rīcības plāni.

Ilgstoši nerisinātas problēmas ar lietus ūdeņiem un infiltrāciju.

Pašvaldībās nav uzbūvētas vai ir neatbilstošas lietus kanalizācijas sistēmas.

Lietus ūdeņi nonāk sadzīves kanalizācijas sistēmās, tā noslogojot un pārslogojot NAI darbību.

Viena no ilgstoši pastāvošajām un neatrisinātajām problēmām pašvaldībās notekūdeņu apsaimniekošanas jomā ir lietus ūdens un infiltrāta nonākšana notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmās.

Revīzijas laikā visas izlasē iekļautās pašvaldības norādīja uz problēmām ar lietus ūdens nonākšanu sadzīves notekūdens kanalizācijas sistēmās, kam pamatā ir neesošas vai neatbilstošas lietus kanalizācijas sistēmas.

Lietus ūdens vai infiltrāts notekūdeņu sistēmās iekļūst vienmēr, tomēr to apjoms ir atkarīgs no vairākiem faktoriem:

- no atsevišķas lietus ūdens kanalizācijas sistēmas izbūves un tās saistības ar notekūdeņu attīrīšanas iekārtām;
- no notekūdeņu savākšanas tīklu un trašu tehniskā stāvokļa.

Bez lietus ūdens kanalizācijas sistēmu trūkuma, infiltrāciju rada arī esošo sadzīves kanalizācijas tīklu stāvoklis – dažos posmos tīklu savienojuma vietas nenodrošina blīvu noslēgumu un sadzīves kanalizācijā ieplūst gruntsūdeņi, kas palielina infiltrācijas apjomu, turklāt lietusgāžu laikā un sniega kušanas periodā infiltrāts iekļūst sistēmā caur kanalizācijas akām.

13. attēls. No lietus ūdeņiem pārplūdusi kanalizācijas aka.

Lielu lietus ūdens apjomu gadījumos to nonākšana sadzīves kanalizācijas sistēmās ievērojami noslogo NAI darbību, palielinot sistēmu nolietojumu un ekspluatācijas izdevumus.

Rūpīgam saimniekam jāzina kā rīkoties gadījumos, kad pakalpojuma sniegšanai nepieciešami tehniskie resursi un pamatlīdzekļi ir novecojuši, tiem nepieciešami uzlabojumi vai remonts.

Infiltrācijas ūdeņu daudzumu noteikšana un esošo kanalizācijas sistēmu tehniskās apkopes programmas izstrāde, atsevišķu defektīvo vietu konstatēšana un novēršana, ir liels ieguldījums attiecībā uz vides aizsardzību, kā arī tiešo ekspluatācijas izdevumu samazināšanu notekūdeņu novadīšanā un attīrīšanā.

Vērtējot pašvaldību NAI savāktu un attīrīto notekūdeņu apjomus, ir konstatēts, ka astoņās no 10 izlasē iekļautajām pašvaldībām, attīrīto notekūdeņu daudzums ir daudz lielāks nekā savāktu notekūdeņu daudzums, par kuriem ir izrakstīti rēķini (skatīt 2. pielikumu).

Piemēram, savāktu notekūdeņu apjoms, par kuriem 2019. gadā ir izrakstīti rēķini:

- Bauskas novada Mežotnes pagastā veido tikai 21 % no kopējā NAI attīrīto notekūdeņu apjoma, bet 79 % attīrīto notekūdeņu nav uzskaitīti un par tiem rēķini nav izrakstīti;
- Līvānu novada Sutru pagastā – tikai 14 % no kopējā NAI attīrīto notekūdeņu apjoma, bet 86 % attīrīto notekūdeņu nav uzskaitīti un par tiem rēķini nav izrakstīti;
- Vecumnieku novada Valles pašvaldības aģentūrā – tikai 23 % no kopējā NAI attīrīto notekūdeņu apjoma, bet 77 % attīrīto notekūdeņu nav uzskaitīti un par tiem rēķini nav izrakstīti.

Par būtisku – līdz pat 86 % attīrīto notekūdeņu apjomu nav uzskaites, to izcelsme nav zināma – par tiem netiek iekasēta maksa.

Kas par to samaksā?

Starpībai starp attīrītajiem un no klientiem savāktajiem notekūdeņiem vairākās pašvaldībās pēdējos gados ir tendence palielināties (skat 2. pielikumu), piemēram:

- SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS”, vien. reģ. Nr. 42103001430, šis rādītājs ir palielinājies no 48 % 2018. gadā līdz 59 % 2019. gadā;
- Jersikas komunālajā pārvaldē no 49 % 2018. gadā līdz 62 % 2019. gadā.

Revīzijā ir konstatēts, ka dažās pašvaldībās, piemēram, Jelgavas un Preiļu novada pašvaldībās, grāmatvedības uzskaites sistēma nenodrošina iespēja iegūt ticamus datus par konkrētajās NAI savāktajiem notekūdeņu apjomiem.

Savāktu un attīrīto notekūdeņu atšķirības pašvaldību atbildīgās personas galvenokārt skaidroja ar to, ka centralizētajās kanalizācijas sistēmās bez savāktajiem komunālajiem notekūdeņiem ieplūst arī lietuss notekūdeņi, kā arī notiek gruntsūdens infiltrācija, kas rada gan atšķirības notekūdeņu uzskaitē, gan papildu slodzi NAI darbībā.

Viens no iemesliem, kāpēc veidojas starpības starp NAI attīrītajiem notekūdeņiem un grāmatvedībā uzskaitītajiem notekūdeņiem, par kuriem ir izrakstīti rēķini pakalpojuma saņēmējiem, ir tas, ka pašvaldību iestādes sniedz notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu citām pašvaldības iestādēm, kur savāktie notekūdeņu apjomi netiek uzskaitīti un samaksas rēķini netiek izrakstīti.

Neuzskaitīto (tādu, par kuriem nav izrakstīti rēķini) notekūdeņu apjomi izlasē iekļautajās pašvaldībās ir apkopoti 2. pielikumā. Revīzijas laikā pašvaldības sniedza arī savus skaidrojumus par starpībām attīrīto un savāktu notekūdeņu apjomos.

Aizputes novada pašvaldībā – Aizputes pagasta pārvaldes apsaimniekotajā NAI neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā ir bijis salīdzinoši augsts – līdz pat 80 %, lai gan kopš 2017. gada vērojama pakāpeniska rādītāja samazināšanās (skatīt 2. pielikumu).

Aizputes novada pašvaldības pakalpojumu sniedzējs norāda, ka:

“starpība veidojas tāpēc, ka attīrīto notekūdeņu apjomu aprēķina matemātiski no kopējā uzsūkņētā ūdens daudzuma, nevis no patērētājiem piegādātā ūdens daudzuma, notekūdeņus rada arī pašvaldības iestādes, kurām rēķini netiek izrakstīti, kā arī no lietuss ūdens daudzuma, kas ieplūst kanalizācijas sistēmā un ūdens atdzelžošanas iekārtas darbības rezultāta un ūdens apgādes sistēmas skalošanai un dezinfekcijai izmantotā ūdens daudzuma.”

Līvānu novada pašvaldības Rožupes pagasta pārvaldē neuzskaitīto notekūdeņu (par kuriem nav izrakstīts rēķins) īpatsvars revidējamā laika posmā ir vairāk nekā 80 % (skatīt 2. pielikumu).

Līvānu novada pašvaldības Rožupes pagasta pārvalde skaidroja, ka:

“(..) uzskaitē tiek veikta pēc ūdens skaitītāja pie urbuma. No urbuma viss paceltais ūdens pilnīgi noteikti netiek piegādāts tikai un vienīgi klientiem, bet gan arī skolai, pagasta pārvaldei un AAPC “Rožlejas”. Tur arī rodas lielā starpība procentos. Pašvaldības iestādēm ūdens skaitītāji nav uzstādīti, tā rezultātā ir jāpieņem ka pārējais ūdens tiek izlietots pašvaldības iestādēs. Pie tam notekūdeņi tiek rēķināti 80 % apmērā no kopējā no urbumiem paceltā ūdens daudzuma, jo ne viss ūdens aiziet kanalizācijas sistēmā.”

Lai gan pašvaldības, iespēju robežās, cenšas mazināt lietuss ūdeņu nokļūšanu kanalizācijas tīklos, tomēr problēmas risināšanai nav konkrētu rīcības plānu.

Arī citās Līvānu novada pagastu pārvaldēs, kur ar notekūdeņu apsaimniekošanu nodarbojas pašas pagastu pārvaldes, neuzskaitīto notekūdeņu apjomi veidojas no pašvaldības iestādēm, kurām rēķini netiek izrakstīti, bet attīrīto notekūdeņu apjomi tiek

aprēķināti no iegūtā ūdens daudzuma, nevis iegūti pēc patērētāju skaitītāju rādījumiem.

Savukārt SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA" saistībā ar lietus ūdeņu un infiltrāta nokļūšanu kanalizācijas tīklos norādīja, ka:

"(..) tiek mainīts lūku blīvējums, tiek paaugstināts aku vāku līmenis, tādējādi samazinot lietus ūdeņu nokļūšanu kopējā kanalizācijas tīklā, tiek izmantotas iespējas pārbūves projektu realizācijai. Lai samazinātu pārējo centralizētajā kanalizācijas inženiertīklā nonākušo notekūdeņu apjomu, kapitālsabiedrība arī turpmāk ir paredzējusi apsekot kanalizācijas sistēmu un iespēju robežās atjaunot vai nomainīt kritiskākos kanalizācijas inženiertīklu posmus, kuros nav realizēti pārbūves projekti."

Tukuma novada pašvaldības SIA "Komunālserviss TILDe" neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā ir viļņveidīgs, tomēr lielāks nekā 20 % (skatīt 2. pielikumu).

Tukuma novada pašvaldība skaidroja, ka:

"lielākā daļa no klientiem savākto notekūdeņu apjoma un attīrīto notekūdeņu apjoma starpības ir lietus ūdeņi un gruntsūdeņu infiltrācija kanalizācijas tīklos. Starpību rada arī apsaimniekošanas darbi, piemēram, kanalizācijas tīklu skalošana."

Skrundas novada pašvaldības SIA "SKRUNDAS KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBAS" Rudbāržu pagastā esošajās NAI neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā ir lielāks nekā 20 % (skatīt 2. pielikumu).

Skrundas novada pašvaldība skaidroja, ka:

"(..) notekūdeņu attīrīšanas sistēmas ir būvētas ļoti sen un daļēji savu darbības resursu ir izsmēlušas, sistēmā nokļūst ļoti liels daudzums teritorijas lietus ūdeņi. Projekta izpildes laikā aktuālāks jautājums bija tīrā ūdens sagatavošana un piegāde nevis kanalizācijas sistēmas sakārtošana."

Bauskas novada pašvaldības pagastu pārvaldes skaidroja, ka pārsvarā attīrītie notekūdeņu apjomi NAI netiek uzskaitīti, bet tiek aprēķināti atbilstoši iegūtajam (paceltajam) ūdenim. Tomēr izmantojot arī šādu apjomu noteikšanas metodi, savākto, bet neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā pagastu pārvaldēs ir augsts, piemēram Mežotnes pagastā visus gadus tas ir augstāks par 60 %, bet 2018. gadā pat 96 % (skatīt 2. pielikumu).

Bauskas novada pašvaldības Mežotnes pagasta pārvalde skaidroja, ka:

"(..) centralizētajā kanalizācijas sistēmā tiek novadīti lietus notekūdeņi no nekustamo īpašumu teritorijas (ēkām, ceļiem), un infiltrācijas rezultātā, kad nokrišņi iesūcas augsnē un caur betona grodu daļām, novecojušām caurulēm iesūcas kanalizācijas cauruļvados (kanalizācijas tīkli galvenokārt padomju laikos izbūvēti, atjaunoti daļēji)."

Savukārt SIA "Bauskas ūdens" sniedza skaidrojumu, ka:

"lielajām starpībām starp attīrītajiem notekūdeņiem un no klientiem savāktajiem notekūdeņiem visos gados galvenokārt ir vieni un tie paši cēloņi:

- ✓ ūdens ieguves, sagatavošanas un kanalizācijas tīklu ekspluatācijas notekūdeņi (dzeramā ūdens filtru skalošanas un citi ūdens ieguves un padeves tehnoloģiskie notekūdeņi), kanalizācijas tīklu skalošanas notekūdeņi;
- ✓ uzņēmuma pašpatēriņa radītie notekūdeņi:
 - ūdensapgādes sistēmas zudumi – daļa no ūdensapgādes sistēmas radītiem zudumiem (t.sk. nelegāliem pieslēgumiem) nokļūst kanalizācijā un rada papildus notekūdeņu apjomu, kurš nekādi netiek apmaksāts;

- *lietus un drenāžas ūdens piekļuve kanalizācijas sistēmā (līdz šim vēl neapzināti un nenovērti vai nelegāli lietus kanalizācijas pieslēgumi pie kanalizācijas sistēmas, par kuriem pagaidām netiek iekasēta maksa);*
- *nokrišņu ūdeņu un virsūdeņu iekļūšana kanalizācijas sistēmā caur neapzinātiem bojātiem aku vākiem, akām vai cauruļvadiem.”*

Arī Vecumnieku novada pašvaldības Valles pašvaldības aģentūras apsaimniekotajās NAI attīrīto, bet neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā – visus gadus – ir bijis augstāks par 60 % (skatīt 2. pielikumu).

Vecumnieku novada pašvaldības Valles pašvaldības aģentūra neiesniedza starpības starp attīrītajiem notekūdeņiem un no klientiem savāktajiem notekūdeņiem skaidrojumu.

Engures novada pašvaldības SIA “KRANTS” apsaimniekotajās NAI neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars revidējamā laika posmā ir lielāks par 20 %, tomēr tam vērojama tendence – samazināties (skatīt 2. pielikumu).

Engures novada pašvaldības SIA “KRANTS” starpības starp attīrītajiem un no klientiem savāktajiem notekūdeņiem skaidroja:

“(..) lielāko atšķirību veido lietus ūdeņu infiltrācija kanalizācijas tīklos. Īpaši vecajos (30 un vairāk gadus vecajos). To uzskatāmi parāda 2018. un 2019. gadu starpības samazinājums īpaši sauso vasaru dēļ, kad gruntsūdeņu līmenis ievērojami pazeminājās.”

Revīzijā ir noskaidrots, ka Viesītes novada pašvaldībā tiek veikts kopīgs aprēķins par visu novadu nevis par katru atsevišķu NAI, jo uzskaitē pa juridiskajām personām notiek visā novadā kopā. Līdz ar to nav iespējams precīzs notekūdeņu apjoma sadalījums pa katru NAI. Turklāt 2015., 2016., 2017., 2018., 2019. gadā daļa notekūdeņu no Viesītes NAI pirms izplūdes vidē ir izvesta uz Lones NAI, jo Viesītes NAI nenodrošina pienācīgu notekūdeņu attīrīšanu.¹⁴⁷

Pašvaldība skaidroja, ka:

“(..) notekūdeņi tika vesti no Viesītes uz Loni, lai mazinātu izplūdes notekūdeņu ietekmi uz Viesītes ezeru, pamatojoties uz Valsts vides dienesta rīkojumiem.”

Viesītes novada pašvaldības izbūvētās NAI tika pieņemtas ekspluatācijā ar atbilstošu attīrīšanas pakāpi, savukārt ekspluatācijas gaitā tika konstatēts, ka izvēlēta notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģija Latvijas apstākļos tomēr nespēj nodrošināt stabilu un efektīvu NAI darbību.

VARAM, kā ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda atbildīgā iestāde Viesītes novada pašvaldībai ir noteikusi termiņu rīcības plāna NAI darbības, tajā skaitā attīrīto notekūdeņu kvalitātes uzlabošanai – 2020. gada 31. augustu. Vienlaikus informējot pašvaldību, ka, ja līdz minētajam termiņam rīcības plānā paredzētās darbības netiks īstenotas, VARAM izvērtēs izmaiņu ietekmi uz projekta mērķi un rezultātiem, kā arī var lemt par izmaksātās atbalsta summas samazināšanu vai veikt pārvērtējumu piešķirtajai ES līdzfinansējuma atbalsta likmei.

Lai gan pašvaldībām faktiskās notekūdeņu attīrīšanas un infiltrācijas apjomu problēmas ir zināmas, tomēr nevienā no izlasē iekļautajām pašvaldībām, kā arī to institūcijām, kas sniedz notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumus, nav izstrādātu rīcības plānu notekūdeņu attīrīšanas un infiltrācijas apjomu problēmu risināšanai.

Viesītes novada pašvaldība
izbūvējusi Latvijas
apstākļiem nepiemērotu
tehnoloģiju, kura nespēj
nodrošināt efektīvu
notekūdeņu attīrīšanu.

Tikai Skrundas novada pašvaldībā Attīstības komitejas sēdēs¹⁴⁸ ir skatīti jautājumi par lietus ūdeņu novadīšanas iespējām Skrundas pilsētā, par SIA “SKRUNDAS KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA” viedokli par lietus ūdens apjoma samazināšanu, par iespējamiem tehniskiem risinājumiem un izmaksām lietus ūdens novadīšanai.

Ieteikums

Lai nodrošinātu efektīvu NAI darbību pašvaldībām jāizstrādā rīcības plāni, kuros būtu norādīti konkrēti uzdevumi un sasniedzamie rezultāti notekūdeņu attīrīšanas problēmu risināšanai, tajā skaitā lietus ūdeņu un infiltrācijas apjomu samazināšanai.

2.4. Vai maksa par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem pašvaldībās ir ekonomiski pamatota?

Vairākās pašvaldībās maksa par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem nav ekonomiski pamatota – ir nesamērīgi zema, jo izmaksas pa sniegto pakalpojumu veidiem nav nodalītas no kopējām izmaksām, līdz ar to notekūdeņu apsaimniekošanā iesaistītajām pašvaldību institūcijām un kapitālsabiedrībām nav iespēju sekot līdzi faktiskajām izmaksām, lai kontrolētu to relatīvās izmaiņas un savlaicīgi veiktu nepieciešamās darbības maksas pārskatīšanā.

Pašvaldības un to institūcijas, sniedzot notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus, neatgūst infrastruktūras izveidošanai un pakalpojumu organizēšanai izlietos finanšu līdzekļus, kurus tās varētu novirzīt notekūdeņu sistēmu sakārtošanai un problēmu risināšanai, kas sekmētu arī ūdens resursu un vides kvalitātes uzlabošanos.

Pašvaldībās, kur notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus organizē atsevišķu pagastu pārvaldes par maksu, kas ir vairākas reizes zemāka nekā faktiskās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksas, pakalpojumu sniegšana faktiski tiek dotēta no budžeta.

Vairākās pašvaldībās (Aizputes, Jelgavas un Līvānu novada pašvaldības) ir konstatēts, ka noteiktā maksa par asenizācijas izvešanas pakalpojumiem nav ekonomiski pamatota. Maksas par asenizācijas notekūdeņu izvešanu aprēķinā ir iekļauts arī Regulatora noteiktais notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifs pilnā apmērā, atsevišķos gadījumos pat divkārtšā apmērā.

Rezultātā pakalpojumu saņēmēji par asenizācijas notekūdeņu izvešanu pārmaksā, bet pakalpojumu sniedzēji ir guvuši nepamatotus ieņēmumus – Aizputes novadā 16 057 *euro* (bez PVN) un Līvānu novadā 10 473 *euro* (bez PVN).

Savukārt SIA “Jelgavas novada KU” asenizācijas pakalpojuma maksas noteikšanā nebija iespējams iegūt patiesu priekšstatu par būtiskās aprēķina pozīcijās iekļauto izmaksu faktiskajiem apmēriem.

Šāda rīcība maksas noteikšanā pašvaldībās nesekmē iedzīvotājiem uzlikto pienākumu par decentralizēto kanalizācijas sistēmu sakārtošanu un regulāru asenizācijas notekūdeņu izvešanu.

Normatīvajos aktos nav noteikta komunālo pakalpojumu (ūdensapgādes un kanalizācijas) maksas (tarifu) aprēķināšanas metodika, kas būtu attiecināma uz pašvaldībām, kuras sniedz komunālo notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus.

Attiecībā uz pašvaldībām likumā “Par pašvaldībām” noteikts, ka tikai dome var noteikt, ja tas nav aizliegts vai noteikts ar likumiem vai Ministru kabineta noteikumiem, maksu par pašvaldības ūdensvada un kanalizācijas lietošanu.¹⁴⁹

Notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedzējiem – kapitālsabiedrībām ir saistošs likums “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”, kura mērķis ir nodrošināt iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs, nosakot sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas kārtību un tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā.¹⁵⁰

Regulators regulē komersantu sniegtos sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus visos sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu veidos, ja komersanta sniegto sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoms vismaz vienā veidā pārsniedz 100 000 m³ gadā¹⁵¹.

Atbilstoši Regulatora pieņemtajai ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodikai¹⁵² (turpmāk – Metodika), kas, Valsts kontroles ieskatā, ir uzskatāma par labo praksi, – ja vairāk nekā par 10 % mainās spēkā esošā tarifa aprēķinam izmantotie ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoma rādītāji vai vairāk nekā par 10 % mainās spēkā esošā tarifa aprēķinā iekļautās izmaksas, komersantam jāiesniedz Regulatoram jauns tarifa projekts, kas aprēķināts, pamatojoties uz koriģētiem ūdenssaimniecības pakalpojumu apjomiem un izmaksām, vai kopā ar Regulatoram iesniedzamo ikgadējo atskaiti par izmaksām, ieņēmumiem, sabiedrisko pakalpojumu apjomu un centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu raksturojumu jāiesniedz skaidrojums par izmaiņu iemesliem.

Maksas noteikšana un tās pamatojums

Revīzijā, vērtējot notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas noteikšanas pamatojumu pašvaldībās, ir konstatēta dažāda pieeja maksas (tarifu) noteikšanā. Rezultātā revidējamā laika posmā pašvaldībās bija spēkā maksa (tarifi), kas noteikta no 2005. gada novembra līdz 2019. gada decembrim. Detalizētāka informācija par pašvaldību noteikto maksu (tarifiem) ir sniegta 3. un 4. pielikumā.

Revīzijā ir konstatēts, ka vairākās pašvaldībās (skatīt 3. pielikumu), kurās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanā ir iesaistītas pagastu pārvaldes, noteiktā maksa (tarifi) par pakalpojumiem ir novecojusi un nav pamatota

Maksa par notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu netiek pārskatīta vairāk nekā 10 gadus, lai gan izmaksas augušas vairāk nekā divas reizes.

ar pakalpojumu sniegšanas izmaksām, lai gan tās pieaugušas vairāk nekā divas reizes, piemēram, Preiļu novada pašvaldībā:

- Pelēču pagasta pārvaldē vēl joprojām bija spēkā Preiļu rajona Pelēču pagasta padomes 2005. gadā apstiprinātā maksa par kanalizācijas lietošanu;¹⁵³
- Saunas pagasta pārvaldē ir spēkā Preiļu rajona Saunas pagasta padomes 2008. gadā apstiprinātā maksa.¹⁵⁴

Lai gan vairākām pašvaldībām ir izstrādāta metodika maksas par pakalpojumiem, tajā skaitā arī notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem, noteikšanai, tomēr tajās noteiktās prasības netiek ievērotas, piemēram:

- Aizputes novada pašvaldības SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” aprēķins jeb kalkulācija¹⁵⁵ nav sagatavots atbilstoši izstrādātajiem noteikumiem¹⁵⁶.
- Līvānu novada pašvaldības pagastu pārvalžu komunālo saimniecību maksas (tarifu) pamatojuma aprēķini nav sagatavoti atbilstoši izstrādātajai metodikai¹⁵⁷, jo tajos ir iekļautas tikai tiešās izmaksas – darbinieku atlīdzība, izdevumi par elektroenerģiju, degvielu, inventāru, transportu, dažādiem materiāliem, remonta izmaksas un pamatlīdzekļu nolietojums –, bet nav iekļautas netiešās izmaksas.

Lai gan metodika, pēc kuras jāvadās nosakot maksu par notekūdeņu apsaimniekošanu, ir izstrādāta, tomēr tā netiek ievērota.

Faktiskās izmaksas, to izmaiņu monitorings un ietekme uz pakalpojumu maksu

Lai novērtētu notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas (tarifu) aprēķinos iekļauto izmaksu un faktisko pakalpojuma sniegšanas izmaksu relatīvās izmaiņas un to ietekmi uz pakalpojumu maksas apmēru, pašvaldībām tika lūgts iesniegt notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas, kā arī asenizācijas pakalpojumu aktuālās izmaksas par 2019. gadu, lai salīdzinātu tās ar spēkā esošās maksas (tarifu) aprēķiniem.

Pārbaudot pašvaldību iesniegtos notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas noteikšanā izmantotos aprēķinus un tajos norādītās izmaksas, salīdzinot ar grāmatvedības uzskaites datiem un attaisnojuma dokumentiem, ir konstatētas vairākas neatbilstības (skatīt 5. pielikumu):

- četrās pašvaldībās (Bauskas, Preiļu, Engures un Viesītes novada pašvaldībās) atsevišķu notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedzēju izmaksas par 2019. gadu nav nosakāmas, jo grāmatvedības uzskaites reģistri nav iekārtoti tā, lai izmaksas tiktu uzskaitītas par katru ūdenssaimniecības pakalpojuma veidu;
- astoņās pašvaldībās (Aizputes, Bauskas, Jelgavas, Skrundas, Tukuma, Vecumnieku, Preiļu un Līvānu novada pašvaldības) atsevišķu notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniedzēju izmaksas ir palielinājušās par vairāk nekā 10 %.

Pagastu pārvaldes nevar saskaitīt visas notekūdeņu apsaimniekošanas izmaksas.

Savukārt Preiļu novada pašvaldība iesniedza informāciju par daļu no 2019. gada notekūdeņu apsaimniekošanas izdevumiem Pelēču un Saunas pagastos – pamatlīdzekļu nolietojumu, personāla izmaksas, elektroenerģijas izmaksas, notekūdeņu analīžu izmaksas, izmaksas par dabas resursu nodokli, degvielas izmaksas un materiālu izmaksas Saunas pagastā. Pašvaldība nevarēja iesniegt notekūdeņu apsaimniekošanas netiešās izmaksas iepriekš minētajās pārvaldēs, piemēram, grāmatvedības vai citu darbinieku, kas netieši saistīti ar notekūdeņu

apsaimniekošanu – veic uzskaiti un izraksta rēķinus, darba samaksu un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kā arī iekārtu ekspluatācijas izdevumus un citus netiešos izdevumus.

Revidenti veica aprēķinu faktiskajām notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksām 2019. gadā, ņemot vērā Preiļu novada pašvaldības iesniegtos izmaksu dokumentus, un konstatēja, ka Saunas pagasta pārvaldē tiešās notekūdeņu apsaimniekošanas izmaksas ir par 1,31 *euro* lielākas nekā apstiprinātā maksa (skatīt 13. tabulu), jeb izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) ir 185 %.

13. tabula

Notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksas 2019. gadā Preiļu novada pagastu pārvaldēs

Nr. p.k.	Aprēķinā izmantoto izmaksu un rādītāju nosaukums	Mērvienība	Izdevumu apmēri un pakalpojumu apjomi ¹⁵⁸	
			Saunas pagasta pārvalde	Pelēču pagasta pārvalde
1	2	3	4	5
1.	Pamatlīdzekļu nolietojums	<i>Euro</i>	2969,44	2490,27
2.	Pārējo darbinieku mēnešalga	<i>Euro</i>	930,67	1474,14
3.	Darba devēja VSAOI	<i>Euro</i>	280,45	484,35
4.	Izdevumi par elektroenerģiju	<i>Euro</i>	1390,63	3890,36
5.	Dabas resursu nodoklis	<i>Euro</i>	28,20	53,31
6.	Materiālu un pārējās izmaksas	<i>Euro</i>	970,89	337,85
7.	Vides stāvokļa kontroles izdevumi	<i>Euro</i>	174,03	294,14
8.	Izmaksas kopā	<i>Euro</i>	6744,31	9024,42
9.	Attīrīto notekūdeņu apjoms ¹⁵⁹	m ³	3336	13 338
10.	Pakalpojuma sniegšanas faktiskās izmaksas uz vienu m ³ attīrīto notekūdeņu (8 rinda / 9 rinda)	<i>Euro</i> /m ³	2,02	0,68
11.	Apstiprinātā maksa (tarifs) ¹⁶⁰	<i>Euro</i> /m ³	0,71	0,71
12.	Izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) (10 rinda – 11 rinda)	<i>Euro</i>	1,31	– 0,03
13.	Izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) (12 rinda / 11 rinda x 100)	%	185	– 4

Arī Līvānu novada pašvaldības pagastu pārvalžu komunālo saimniecību notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas (tarifu) pamatojuma aprēķinos¹⁶¹ tiešās izmaksas nav iekļautas pilnā apmērā, piemēram:

- Rudzātu pagasta komunālās saimniecības notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas aprēķinā¹⁶² ir norādītas izmaksas par nolietojumu 1233 *euro* apmērā, bet pašvaldības iesniegtajās pamatlīdzekļu kartītēs gada nolietojums veido 8453,28 *euro*;
- Jersikas pagasta komunālās saimniecības notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas aprēķinā¹⁶³ atlīdzības izdevumi ir norādīti 174 *euro* apmērā, bet pašvaldības iesniegtajās iesaistīto darbinieku personīgajās konta kartēs atlīdzības izdevumi (ņemot vērā pašvaldības norādīto proporciju, kas attiecināma uz notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu) ir 1263,69,28 *euro*;
- Turku pagasta komunālās saimniecības notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas aprēķinā¹⁶⁴ elektroenerģijas izmaksas ir norādītas 3398 *euro* apmērā, bet pašvaldības iesniegtajos rēķinos atrodami izdevumi 7567,51 *euro* apmērā;
- savukārt Rudzātu pagasta komunālās saimniecības notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksas aprēķinā¹⁶⁵ elektroenerģijas izmaksas ir norādītas 1572 *euro* apmērā, bet pašvaldības iesniegtajos rēķinos atrodami izdevumi 3167,51 *euro* apmērā.

Ņemot vērā Līvānu novada pašvaldības iesniegtos dokumentus, revidenti aprēķināja notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanas faktiskās izmaksas par 2019. gadu (skatīt 14. tabulu).

14. tabula

Notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksas 2019. gadā Līvānu novada pagastu pārvaldēs

Nr. p.k.	Aprēķinā izmantoto izmaksu un rādītāju nosaukums	Mērvienība	Izdevumu apmēri un pakalpojumu apjomi ¹⁶⁶				
			Jersikas pagasta pārvalde	Rožupes pagasta pārvalde	Rudzātu pagasta pārvalde	Sutru pagasta pārvalde	Turku pagasta pārvalde
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Pamatlīdzekļu nolietojums	Euro	209,28	5 486,66	8453,28	776,64	0,60
2.	Pārējo darbinieku mēnešalga	Euro	1026,64	2980,36	1193,87	745,85	1525,57
3.	Darba devēja VSAOI	Euro	237,05	688,17	275,66	172,22	352,25
4.	Izdevumi par elektroenerģiju	Euro	1235,81	5012,96	3167,51	354,18	7567,93
5.	Dabas resursu nodoklis	Euro	16,61	31,64	7,41	17,14	39,68
6.	Materiālu un pārējās izmaksas	Euro	433,00	249,00	315,00	560,00	537,00
7.	Vides stāvokļa kontroles izdevumi	Euro			178,00		
8.	Izmaksas kopā	Euro	3158,39	14 448,78	13 590,73	2626,03	10 023,03
9.	Attīrīto notekūdeņu apjoms ¹⁶⁷	m ³	3519	7251	4900	4996	4400
10.	Pakalpojuma sniegšanas faktiskās izmaksas uz vienu m ³ attīrīto notekūdeņu (8 rinda /9 rinda)	Euro/m ³	0,90	1,53	2,77	0,53	2,28
11.	Apstiprinātā maksa (tarifs) ¹⁶⁸	Euro/m ³	0,95	1,17	0,71	0,50	2,30
12.	Izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) (10 rinda – 11 rinda)	Euro	0,05	0,36	2,06	-0,03	-0,02
13.	Izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) (12 rinda /11 rinda x 100)	%	5	31	290	-6	1

Salīdzinot Līvānu novada domes pagastu pārvaldēs noteikto notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas maksu ar 2019. gada faktiskajām izmaksām, konstatēts, ka Rožupes pagasta pārvaldē tiešās notekūdeņu apsaimniekošanas izmaksas ir par 0,36 euro lielākas nekā apstiprinātā maksa, jeb izmaksu relatīvās izmaiņas ir 31 %, savukārt Rudzātu pagasta pārvaldē tiešās notekūdeņu apsaimniekošanas izmaksas ir gandrīz trīs reizes lielākas par noteikto maksu (skatīt 13. tabulu).

Cita starpā, izvērtējot Līvānu novada pašvaldības iesniegtos rēķinus par elektroenerģijas piegādi, ir konstatēts, ka 2019. gadā Līvānu novada pašvaldība ir samaksājusi elektroenerģijas rēķinus par objektiem, kas nodrošina notekūdeņu attīrīšanu Līvānu pilsētā kopumā 1906 euro apmērā, lai gan ar notekūdeņu apsaimniekošanu Līvānu pilsētā nodarbojas SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA". Šādi daļu no elektroenerģijas izdevumiem sedz pašvaldība.

Nepamatoti un pat dubultā iekasēta maksa par asenizācijas notekūdeņu izvešanu

Likums¹⁶⁹ nosaka – ja pašvaldība vai tās iestādes sniedz pakalpojumus, kas nav pašvaldības nodevas objekts, un ja par šiem pakalpojumiem ir ņemama samaksa, tad ir jākārt atsevišķa grāmatvedības uzskaitē un jānodrošina nodokļu un citu obligāto maksājumu veikšana par tiem saskaņā ar konkrēto nodokļu likumiem.

Lai gan visas revīzijas apjomā iekļautās pašvaldības vai arī to izveidotās institūcijas nodarbojas gan ar notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas, gan ar asenizācijas pakalpojumu sniegšanu (izņemot Engures novada pašvaldību), tomēr izdevumu uzskaitē pa pakalpojumu veidiem nav nodrošināta vai arī uzkrātās izmaksas nav ņemtas vērā maksas par asenizācijas par asenizācijas pakalpojumiem noteikšanā.

Tāpat vairākās pašvaldības, piemēram, Viesītes, Vecumnieku, Skrundas un Bauskas novada pašvaldības revīzijas laikā nevarēja uzrādīt aprēķinus ar pamatotiem izdevumiem noteiktajai asenizācijas pakalpojumu maksai.

Bauskas novada pašvaldības SIA “Bauskas ūdens” revīzijas laikā skaidroja¹⁷⁰, ka pirms lēmuma pieņemšanas par asenizācijas pakalpojumu maksas apstiprināšanu kapitālsabiedrības vadībai bija pieejami informatīvi aprēķini, tomēr tie nav saglabāti:

“(..) bija vienkāršots aprēķins pirms lēmuma pieņemšanas, lai saprastu par ko ir runa un kādai ir jābūt pakalpojuma summai, lai neciestu zaudējumus. Nodalīta grāmatvedības uzskaitē nav. Ja pakalpojumu sniegšana paliek pārāk sarežģīta, tad nav intereses par šāda pakalpojuma sniegšanu. Tehnika pamatā ir vajadzīga tīklu ekspluatācijai un pamatpakalpojumu nodrošināšanai.”

Atsevišķās pašvaldībās (piemēram, Vecumnieku un Preiļu novada pašvaldībā) nav pieejami dati par asenizācijas pakalpojuma maksas aprēķinos ietvertajiem apjomiem, piemēram, izsūkņtajiem notekūdeņiem, jo pakalpojumu maksa ir noteikta nevis par notekūdeņu apjomu, bet par laiku, kas tiek patērēts izsūknējot krājvertnes, vai par laiku, kas tiek pavadīts ceļā pie klienta un ceļā uz NAI.

Vērtējot pašvaldību noteiktās maksas par notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu aprēķinus un tajos iekļautās izmaksas, konstatēts, ka pašvaldībās no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām izvestais asenizācijas notekūdeņu apjoms ir iekļauts kopējā Regulatora apstiprinātā notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifa aprēķinā.

Tomēr atsevišķās pašvaldības nosakot maksu par asenizācijas pakalpojumu sniegšanu, pilnībā vai daļēji nav ņēmušas vērā Regulatora apstiprinātajā notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojuma tarifā iekļautos izdevumus un apstiprinātos tarifus.

Tā piemēram, izvērtējot Aizputes novada pašvaldības SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” noteiktās asenizācijas pakalpojuma maksas kalkulācijas¹⁷¹, ir konstatēts, ka tajās ir iekļauta specializēta transportlīdzekļa vadītāja un palīgstrādnieka alga un degvielas izmaksas, kā arī Regulatora apstiprinātais kopējais notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifs – 1,35 euro¹⁷² divkārtšā apmērā (skatīt 6. pielikumu).

Arī Regulatora apstiprinātajā tarifā¹⁷³ ir iekļauti tie paši izmaksu posteņi:

- specializēta transportlīdzekļa vadītāja alga 80 % apmērā jeb 502 euro no 627 euro;
- palīgstrādnieka alga 78 % apmērā jeb 296 euro no 380 euro;
- degvielas izmaksas 4000 euro apmērā;
- asenizācijas mašīnas GAZ uzturēšanas izmaksas 800 euro apmērā.

SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” uzrādīja specializēta transportlīdzekļa vadītāja darba līgumu¹⁷⁴, kurā norādīts, ka mēnešalga ir 657 euro, kas veido 4,11 euro stundā. Savukārt palīgstrādnieka darba līgumā¹⁷⁵ norādīta minimālā alga (2017. gads – sagatavota kalkulācija) 380 euro jeb 2,38 euro stundā.

Izvērtējot visus uzrādītos dokumentus un asenizācijas pakalpojumu kalkulācijas¹⁷⁶, ir konstatēts, ka kalkulācijās specializēta transportlīdzekļa vadītāja darba alga iekļauta 4 euro stundā jeb 97 % apmērā, savukārt palīgstrādnieka darba alga iekļauta 2,40 euro stundā jeb 101 % apmērā.

Pie šādiem aprēķiniem noteiktā asenizācijas pakalpojuma maksa SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” ir aprēķināta un iekasēta nepamatoti, jo atbilstoši grāmatvedības uzskaites dokumentiem un uzņēmuma peļņas vai zaudējumu aprēķiniem, faktiskās asenizācijas pakalpojumu sniegšanas izmaksas ir būtiski mazākas.

Asenizācijas maksas
aprēķinā iekļauj
centralizētās kanalizācijas
notekūdeņu savākšanas un
attīrīšanas pakalpojuma
tarifu, turklāt pat divkārtšā
apmērā.

Aizputes novada pašvaldības
uzņēmumam peļņa no
asenizācijas notekūdeņu
izvešanas 16 057 euro.

Nemot vērā revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” iesniegtos grāmatvedības uzskaites dokumentus un peļņas vai zaudējumu aprēķinus, ir konstatēts, ka revidējamā laika posmā uzņēmuma peļņa no asenizācijas pakalpojumu sniegšanas ir 16 057 euro (skatīt 15. tabulu).

15. tabula

SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” peļņas apkopojums no asenizācijas pakalpojuma sniegšanas 2014.– 2019. gadā?

Gads	Ieņēmumi no asenizācijas pakalpojumu sniegšanas (euro)	Asenizācijas pakalpojumu sniegšanas izmaksas (euro)	Peļņa ¹⁷⁷ (euro)
1	2	3	4
2014.	6149,75	4994,59	1155,16
2015.	7918,52	5744,69	2173,83
2016.	7502,24	4731,66	2770,58
2017.	8627,88	4155,60	4472,28
2018.	9675,48	6446,87	3228,61
2019.	9149,82	6892,93	2256,89
		Kopā:	16 057,35

Izvērtējot Jelgavas novada pašvaldības SIA “Jelgavas novada KU” asenizācijas pakalpojuma par kanalizācijas izsūkņēšanu un izvešanu ar asenizācijas mašīnu aprēķinus, ir konstatēts, ka tajos ir iekļautas atsevišķas izmaksas, kuras vienlaikus iekļautas arī Regulatora apstiprinātā centralizēto kanalizācijas sistēmu pakalpojumu tarifa¹⁷⁸ aprēķinā:

- traktorista alga 12,5 % apmērā;
- traktortehnikas degvielas un remontu izmaksas 12 % apmērā;
- triju asenizācijas mucu nolietojums 100 % apmērā.

Revīzijas laikā SIA “Jelgavas novada KU” nevarēja¹⁷⁹ iesniegt pamatojuma dokumentus vairākām asenizācijas maksas aprēķinos iekļautajām izmaksām – degvielas, eļļu un smērvielu, materiālu un pakalpojumu izmaksām, skaidrojot to šādi:

“Degviela traktortehnikai tiek norakstīta izdevumos, to iepildot bākā. Atsevišķi katra traktora izmantošana pa ražošanas nozarēm netiek fiksēta, bet sākotnē tiek noteikts vidējais degvielas patēriņš stundā. Tas nozīmē, ka arī asenizācijas pakalpojumiem degvielas patēriņš tiek noteikts atbilstoši stundu skaitam, kāds nepieciešams šī pakalpojuma sniegšanai. Līdzīgi ir ar eļļas un smērvielu izmaksām, to īpaša analītiskā uzskaitē katrai tehnikas vienībai vesta netiek.”

Revīzijas laikā, apkopojot informāciju par notekūdeņu apjomu, kas izvests ar asenizācijas mucām uz NAI¹⁸⁰, ir konstatēts, ka laika posmā no 2015. gada līdz 2019. gadam kopumā ir izvesti 10 165 m³ notekūdeņu, bet par asenizācijas pakalpojumu sniegšanu SIA “Jelgavas novada KU” kopumā guvusi ieņēmumus 36 282,32 euro apmērā.

Šādi SIA “Jelgavas novada KU” noteiktās asenizācijas pakalpojuma maksas aprēķini ir nepamatoti, līdz ar to visticamāk, pakalpojumu saņēmēji par asenizācijas notekūdeņu izvešanu pārmaksā, jo nav iespējams gūt patiesu priekšstatu par būtiskās aprēķina pozīcijās iekļauto izmaksu faktiskajiem apmēriem.

Līvānu novada pašvaldībā
uzņēmums, iekasējot
nepamatotu maksu par
asenizācijas notekūdeņu
izvešanu, gūst ienākumus
10 473 euro apmērā.

Arī Līvānu novada pašvaldībā, kur asenizācijas pakalpojumu sniedz SIA “LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA”, revīzijā ir noskaidrots, ka pakalpojumu maksas aprēķinā ir iekļauts arī Regulatora apstiprinātais¹⁸¹ kopējais notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifs 0,95 euro apmērā, kas veidojas no centralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu savākšanas tarifa daļas 0,47 euro apmērā un notekūdeņu attīrīšanas tarifa daļas 0,48 euro apmērā.

Apkopojot informāciju par notekūdeņu apjomu, kas izvests ar asenizācijas mucām, ir konstatēts, ka laika posmā no 2016. gada līdz 2019. gadam kopumā ir izvesti 22 284 m³ notekūdeņu, bet par asenizācijas pakalpojumu sniegšanu SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA" guvusi ieņēmumus 22 825 euro apmērā (skatīt 16. tabulu).

16. tabula

SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA" ieņēmumi no asenizācijas pakalpojumu maksas aprēķinā nepamatoti iekļautās centralizētās kanalizācijas sistēmās notekūdeņu savākšanas tarifa daļas 2016.–2019. gadā

Gads	Ieņēmumi no asenizācijas pakalpojumiem (euro)	Asenizācijas notekūdeņu apjoms (m ³)	Aprēķinā nepamatoti iekļautā centralizētājās kanalizācijas sistēmās notekūdeņu savākšanas tarifa daļa (euro / m ³)	Ieņēmumi no nepamatoti piemērotās tarifa daļas (euro)
1	2	3	4	5=(3 x 4)
2016. gads (no 01.09.2016.)	2309,41	2431,03	0,47	1142,58
2017. gads	7067,05	7439,81	0,47	3496,71
2018. gads (līdz 01.11.2018.)	5698,16	6000	0,47	2820
2018. gads (no 01.11.2018.)	1245,11	1037	0,47	487,39
2019. gads	6505,33	5376	0,47	2526,72
Kopā:	22 825,06	22 283,84	x	10 473,40

Pie šādiem SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA" asenizācijas pakalpojumu maksas aprēķiniem, uzņēmums revidējamā laika posmā no nepamatoti piemērotās notekūdeņu savākšanas centralizētājās kanalizācijas sistēmās tarifa daļas 0,47 euro par katru asenizācijā savākto notekūdeņu m³, ir guvis ienākumus kopsummā 10 473,40 euro.

Ieteikumi

Lai nodrošinātu normatīvajos aktos¹⁸² noteikto prasību par nodalītas grāmatvedības uzskaites kārtošanu maksas pakalpojumiem ievērošanu, pašvaldību institūcijām, kuras nodarbojas ar notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas, kā arī asenizācijas pakalpojumu sniegšanu, ieviest ieņēmumu un izdevumu plānošanu un uzskaiti katram sniegtajam maksas pakalpojumam.

Lai nodrošinātu ekonomiski pamatotas maksas par sniegtajiem maksas pakalpojumiem noteikšanu, pašvaldībām un to institūcijām izstrādāt ūdenssaimniecības pakalpojumu maksas aprēķināšanas metodiku, kurā būtu noteikta pakalpojumu sniegšanas izmaksu struktūra un norādīti informācijas avoti aprēķinos iekļaujamo izmaksu un apjomu iegūšanai, kā arī kritēriji maksas pārskatīšanai.

2.5. Vai pašvaldības nodrošina pietiekamu kontroli pār pieņemto ražošanas notekūdeņu atbilstību – tā, lai netiktu radīts vides piesārņojums?

Pašvaldību kontrole pār pieņemto ražošanas notekūdeņu atbilstību, kā arī pārkāpumu novēršanu motivējošie līdzekļi nav pietiekami, lai tiktu novērsta neattīrītu ražošanas notekūdeņu novadīšana pašvaldību attīrīšanas iekārtās.

Šādi tiek radīts ne tikai vides piesārņojums, bet arī pašvaldībām ir radīti papildu izdevumi – Valsts vides dienesta piemēroto naudas sodu, kā arī paaugstināta dabas resursu nodokļa veidā.

Ražošanas notekūdeņi ir notekūdeņi, kas radušies uzņēmējdarbības vai ražošanas vietās un nav klasificējami kā sadzīves notekūdeņi vai lietus notekūdeņi¹⁸³.

Ja ražošanas notekūdeņi tiek novadīti centralizētā kanalizācijas sistēmā vai uz ārējām attīrīšanas iekārtām, operators slēdz līgumu ar centralizētās kanalizācijas sistēmas vai attīrīšanas iekārtu īpašnieku vai pārvaldītāju. Līgumā norāda vielas, kuras paredzēts emitēt, tai skaitā visas prioritārās un bīstamās vielas, kuras konstatētas notekūdeņos, vai kuras operators prognozējis novadīt, maksimālo ūdens un piesārņojošo vielu daudzumu, ko iekārtai atļauts emitēt, līguma nosacījumu pārkāpumu sekas abām pusēm¹⁸⁴.

Centralizētās kanalizācijas sistēmas vai attīrīšanas iekārtu īpašnieks vai pārvaldītājs ir tiesīgs piemērot operatoram kompensāciju par līguma noteikumu pārkāpumu, ja novadīto ražošanas notekūdeņu pārbaudē ir konstatēta augstāka piesārņojošo vielu koncentrācija par pašvaldības saistošajos noteikumos vai līgumā noteikto¹⁸⁵.

Operatora pienākums ir veikt ražošanas notekūdeņu priekšattīrīšanu, nodrošinot, lai:

- netiktu nodarīts kaitējums centralizētās kanalizācijas sistēmas un attīrīšanas iekārtu apkalpojošā personāla veselībai;
- netiktu bojāta centralizētā kanalizācijas sistēma, attīrīšanas iekārtas un tehnoloģiskās ierīces;
- netiktu traucēta attīrīšanas iekārtu darbība;
- emisija no attīrīšanas iekārtām neatstātu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un neizraisītu pieņemamo ūdeni neatbilstību šo noteikumu un citu normatīvo aktu prasībām;
- notekūdeņu dūņas būtu iespējams apsaimniekot atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nenodarot kaitējumu videi;
- notekūdeņi atbilstu līguma nosacījumiem¹⁸⁶.

No 10 revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām – četrām (Bauskas, Skrundas, Vecumnieku un Viesītes novada pašvaldības) pašvaldību NAI netiek pieņemti ražošanas notekūdeņi, savukārt sešās (Aizputes, Engures, Jelgavas, Līvānu, Preiļu un Tukuma novada pašvaldības) pašvaldībās tiek pieņemti ražošanas notekūdeņi kopumā no 24 komersantiem, un atsevišķos gadījumos ražošanas notekūdeņi veido pat lielāko daļu no notekūdeņu attīrīšanas iekārtās attīrītajiem notekūdeņiem.

Piemēram, 2018. gadā Aizputes novada pašvaldības Kazdangas pagasta pārvaldes pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās SIA “ELPA”, vien. reģ. Nr. 42103009059, ražošanas notekūdeņu daudzums veidoja 63 % no kopējā iekārtās attīrīto notekūdeņu daudzuma. Arī SIA “GAĻAS PĀRSTRĀDES UZŅĒMUMS NĀKOTNE”, vien. reģ. Nr. 40003113629, ražošanas notekūdeņu daudzums šajā periodā veidoja 57 % no SIA “Jelgavas novada KU” attīrīšanas iekārtās Nākotnes ciemā attīrīto notekūdeņu daudzuma.

Turklāt revīzijā ir konstatēts, ka gan SIA “ELPA”, gan SIA “GAĻAS PĀRSTRĀDES UZŅĒMUMS NĀKOTNE”, kā arī vēl pieci citi komersanti revidējamā laika posmā ir

Pašvaldību kontrole pār
ražošanas uzņēmumu
novadītajiem
notekūdeņiem un to
sastāvu nav pietiekama.

pieļāvuši neatbilstošu ražošanas notekūdeņu novadīšanu četru pašvaldību notekūdeņu attīrīšanas iekārtās:

- AS “Kurzemes atslēga”, vien. reģ. Nr. 40003253124, kura novada ražošanas notekūdeņus Aizputes novada pašvaldības SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās¹⁸⁷;
- SIA “ELPA”, kura novada ražošanas notekūdeņus Aizputes novada pašvaldības Kazdangas pagasta pārvaldes pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās¹⁸⁸;
- SIA “Liedags” vien. reģ. Nr. 49203003696, kura novada ražošanas notekūdeņus Engures novada pašvaldības SIA “Krants” pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās¹⁸⁹;
- SIA “GAĻAS PĀRSTĀDES UZŅĒMUMS “NĀKOTNE””, kura novada ražošanas notekūdeņus Jelgavas novada pašvaldības SIA “Jelgavas novada KU” pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās¹⁹⁰;
- SIA “Tukuma piens” vien. reģ. Nr. 40003294211, SIA “Puratos Latvija” vien. reģ. Nr. 40003204932 un SIA “Pure Chocolate”, vien. reģ. Nr. 40003900797, kuras novada ražošanas notekūdeņus Tukuma novada pašvaldības SIA “Tukuma ūdens” pārvaldībā esošajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās¹⁹¹.

Sods un paaugstināts dabas
resursu nodoklis par
ražošanas uzņēmumu
neatbilstoši attīrītu
notekūdeņu novadīšanā
radītajām sekām jāmaksā
pašvaldībām.

Izvērtējot pašvaldību piemērotās darbības pēc neatbilstošu ražošanas notekūdeņu nonākšanas vidē, ir konstatēts, ka tikai Tukuma novada pašvaldības SIA “Tukuma ūdens” iepriekš minētajiem ražošanas uzņēmumiem ir pieprasījusi kompensāciju par līguma noteikumu pārkāpšanu¹⁹². Engures novada pašvaldības SIA “Krants” ir piemērojusi¹⁹³ dubultu kanalizācijas pakalpojuma maksu SIA “Liedags”. Tomēr arī pēc tam minētie komersanti nav nodrošinājuši atbilstošas priekšattīrīšanas iekārtas un pašvaldības notekūdeņu attīrīšanas iekārtās novadīti neatbilstoši ražošanas notekūdeņi.

Pārējos gadījumos kompensācija par līguma noteikumu pārkāpumu nav piemērota. Turklāt SIA “ELPA” vairāku gadu garumā ir izveidojies parāds 30 tūkst. *euro* apmērā¹⁹⁴ par notekūdeņu nodošanu Kazdangas pagasta pārvaldei. Pašvaldībai kā notekūdeņu attīrīšanas iekārtu īpašnieci Valsts vides dienests regulāri piemēro naudas sodu un paaugstinātu dabas resursu nodokli (laika posmā no 2014. gada līdz 2019. gadam samaksāti 2243 *euro*), saistībā ar SIA “ELPA” neatbilstošajiem notekūdeņiem, kas novadīti Kazdangas pagasta pārvaldes attīrīšanas iekārtās.

Arī pārējo revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību institūcijām ir radušies šādi izdevumi. Minētais norāda uz to, ka pašvaldību veiktās kontroles un pārkāpuma novēršanu motivējošie līdzekļi nav bijuši pietiekami. Tomēr situācijā, kad ražošanas notekūdeņu apjoms veido lielāko daļu no attīrīšanas iekārtās attīrītajiem notekūdeņiem, atbilstošu kontroles procedūru esamība ir it īpaši svarīga, lai novērstu iespējamo vides piesārņojumu un pašvaldībai nebūtu jāsedz neparedzēti izdevumi naudas sodu veidā.

Ieteikumi

Pašvaldībām pārskatīt noslēgtos līgumus par ražošanas notekūdeņu novadīšanu un attīrīšanu un izvērtēt tajos ietvertu noteikumu prasību pietiekamību, lai novērstu neattīrītu notekūdeņu novadīšanas iespējas.

Lai novērstu neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē, pašvaldībām izstrādāt un ieviest kontroles procedūras ražošanas līgumos noteikto prasību kontrolei.

3. Vai notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanā iesaistīto institūciju veiktās darbības atbilst normatīvo aktu prasībām?

3.1. Vai veiktais organizatoriskais darbs ir atbilstošs un pietiekams, lai nodrošinātu decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu regulāru izvešanu?

Ministru kabineta noteikumi un pašvaldību saistošie noteikumi, ar kuriem tiek regulēta decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošana, ir nekvalitatīvi, jo pašvaldības (izņemot Aizputes novada pašvaldību) nav juridiski nepārprotami noteikušas Ministru kabineta noteikumu piemērošanu pašvaldību noteiktajos ciemos.

Turklāt Ministru kabineta noteikumos, neparedzot termiņu pašvaldībām saistošo noteikumu izdošanai, decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku vienlīdzīgas iespējas sagatavoties Ministru kabineta noteikumu prasību izpildei ir padarītas atkarīgas no pašvaldību rīcības – brīvi izvēlēta noteikumu izdošanas laika.

Ministru kabineta noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu nosaka, ka tie attiecas uz ciemu un pilsētu teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām¹⁹⁵.

Vienlaikus noteikumi¹⁹⁶ pilnvaro pašvaldības saistošajos noteikumos noteikt ciemus (ne pilsētas), uz kuru teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām neattiecas minētajos noteikumos noteiktās prasības.

Minētie noteikumi neparedz pašvaldības rīcības brīvību attiecībā uz saistošo noteikumu izdošanu, bet tikai saturu, izvēloties ciemus, uz kuru teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām neattiecināt minētajos noteikumos noteiktās prasības.

Tādējādi, lai atzītu minēto noteikumu attiecināšanu uz konkrētām pašvaldības ciemu teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, jāpastāv pašvaldības par to noteiktā veidā pieņemtam lēmumam (saistošajiem noteikumiem).

Izskatot revīzijas apjomā iekļauto pašvaldību izdotos saistošos noteikumus, ir konstatēts, ka visas pašvaldības saistošajos noteikumos noteikušas ciemus, uz kuru teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām neattiecas saistošie noteikumi. Tikai Aizputes novada pašvaldība saistošajos noteikumos noteikusi arī ciemus, uz kuru teritorijā esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām neattiecas Ministru kabineta noteikumos¹⁹⁷ noteiktās prasības.

Negatīvu iespaidu uz minēto noteikumu izpildi atstāj arī tas, ka noslēguma jautājumu sadaļā nav paredzēts, kādā termiņā pašvaldībām būtu jāizdod saistošie noteikumi.

Revīzijā konstatēts, ka pašvaldībām ir bijis nepieciešams pat 21 kalendārais mēnesis saistošo noteikumu izdošanai. Piemēram, Viesītes, Bauskas un Engures novada pašvaldību saistošie noteikumi stājās spēkā laika posmā no 2019. gada decembra līdz 2020. gada aprīlim (Viesītes novada pašvaldībā – 2020. gada janvārī, Bauskas novada pašvaldībā - 2020. gada aprīlī, Engures novada pašvaldībā - 2019. gada decembrī). Līdz ar to decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem vairs neatliek saprātīgs termiņš, lai nodrošinātu Ministru kabineta

noteikumu 19. punkta prasību izpildi līdz 2020. gada 1. janvārim, pat gadījumos, ja tajos būtu norāde par Ministru kabineta noteikumu piemērojamību.

Revidentu ieskatā, šāda situācija rada tiesisko nenoteiktību attiecībā uz faktiskā termiņa ilgumu, kādā decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieki varētu nodrošināt Ministru kabineta noteikumu 18. un 19. punktā noteikto prasību izpildi.

Ņemot vērā, ka šobrīd nav tiesiska pamata uzskatīt par piemērojamiem Ministru kabineta noteikumus deviņās pašvaldībās, šo noteikumu 19. punkta prasība arī pēc saistošo noteikumu grozīšanas vairs nebūs izpildāma.

Ieteikums

Lai, nodrošinātu decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem vienlīdzīgas iespējas piemēroties Ministru kabineta noteikumu¹⁹⁸ prasībām, VARAM izvērtēt nepieciešamību veikt darbības atbilstošu grozījumu iestrādāšanai minēto noteikumu noslēguma jautājumos.

3.2. Principa “piesārņotājs maksā” ietekme uz piesārņojuma kontroles sistēmu

Normatīvajos aktos izvirzītās decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas prasības, kā arī šo prasību kontroles un uzraudzības kārtība kā preventīvi pasākumi ir vērsti uz to, lai nenotiktu neattīrītu notekūdeņu emisija vidē. Vienlaikus pasākumi, kas izveidotajā kontroles un uzraudzības sistēmā integrētu arī ārpus pilsētām un ciemiem esošu decentralizēto kanalizācijas sistēmu kontroli un uzraudzību, samazinātu risku, ka pārējās vietās būtisks sistēmu apjoms tiek nepietiekami uzraudzīts, un radītu atbilstoši principam “piesārņotājs maksā” pieejamā finansiālā nodrošinājuma vienlīdzīgu izlietošanu.

Vides politiku valstī veido un lēmumus, kas var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, pieņem, ievērojot vides aizsardzības principu “piesārņotājs maksā”, saskaņā ar kuru persona sedz izdevumus, kas saistīti ar tās darbības dēļ radīta piesārņojuma novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un seku likvidēšanu¹⁹⁹.

Dabas resursu nodoklis kā instruments²⁰⁰ no šī principa izrietošo mērķu sasniegšanai šobrīd paredz, ka pašvaldībām ir finansiāla nodrošinājuma avots, tajā skaitā normatīvajā aktā²⁰¹ paredzētā decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra veidošanai un uzturēšanai, kas ir nepieciešams šo sistēmu apsaimniekošanas prasību izpildes kontrolei un uzraudzībai.

Dabas resursu nodokļa netiešā samaksā piedalās, piemēram, ikviens decentralizētās kanalizācijas sistēmas – septiķa vai krājtvertenes īpašnieks, maksājot par asenizācijas pakalpojumu, kas ietver notekūdeņu attīrīšanu iekārtās, kuras operators ir dabas resursu nodokļa maksātājs.

Lai gan pilsētās un ciemos esošajām, pretēji viensētās esošajām, decentralizētajām kanalizācijas sistēmām normatīvajā aktā²⁰² izvirzītas vienotas apsaimniekošanas prasības (piemēram, krājtvertņu hermētiskumam, septiķu filtrācijas sistēmai, notekūdeņu izvešanas minimālajam biežumam), pamatojoties uz apgalvojumu, ka vides piesārņojuma risks pilsētās un ciemos ir lielāks nekā

Mājsaimniecības atbilstoši principam “Piesārņotājs maksā”, apmaksājot asenizācijas pakalpojumus, netieši maksā arī dabas resursu nodokli.

viensētās²⁰³, tomēr uz visu decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem attiecas aizliegums²⁰⁴ novadīt virszemes ūdeņos vai vidē neattīrītus komunālos notekūdeņus un notekūdeņu dūņas.

Normatīvajā aktā²⁰⁵ izvirzīto pilsētās un ciemos esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas prasību kontroles un uzraudzības nodrošināšanai pašvaldībām ir pienākums organizēt decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveidošanu un uzturēšanu un saistošajos noteikumos noteikt kontroles un uzraudzības kārtību²⁰⁶.

Lielā mērā notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāra savākšana un attīrīšana, revidentu ieskatā, ir viens no pasākumiem, lai nodrošinātu, ka virszemes ūdeņos vai vidē nenonāk neattīrīti komunālie notekūdeņi un notekūdeņu dūņas.

Decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra funkcija ir kalpot pilsētās un ciemos esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas prasību kontroles un uzraudzības nodrošināšanai, tostarp notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāras savākšanas un attīrīšanas kontrolei.

Pašvaldībās nav izveidoti līdzvērtīgi decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas kontroles un uzraudzības instrumenti mājāsaimniecībām ārpus pilsētām un ciemiem, lai gan notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāra savākšana un attīrīšana ne mazākā mērā ir nepieciešama arī pārējām pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām.

Minētais radīs nelīdzsvarotu kontroles un uzraudzības darbību veikšanu pār mājāsaimniecību ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāru savākšanu un attīrīšanu. Tādējādi arī finanšu līdzekļu nodrošinājums, kas atbilstoši principam “piesārņotājs maksā” ir pieejams pašvaldībām, tiks izmantots visticamāk tikai reģistrā iekļauto sistēmu (pilsētās un ciemos esošajām) kontrolei un uzraudzībai, lai gan arī mājāsaimniecības, kuru sistēmas reģistrā neiekļauj, piedalās kontroles pasākumu izdevumu segšanā.

Pilsētās un ciemos esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas un reģistrācijas prasības saskaņā ar izlasē iekļauto pašvaldību saistošajiem noteikumiem attiecinātas kopumā uz trešo daļu no visām mājāsaimniecībām ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (skatīt 17. tabulu).

Kontroles pasākumiem
novirzītie līdzekļi no dabas
resursu nodokļa ir
izmantojami attiecībā uz
visām mājāsaimniecībām,
kurām jāizmanto
asenizācijas pakalpojumi.

17. tabula

Mājāsaimniecību skaits, uz kurām attiecinātas decentralizēto kanalizācijas sistēmu
apsaimniekošanas un reģistrācijas prasības

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Mājāsaimniecību ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām skaits		Īpatsvars (%)
		kopā	uz kurām attiecināts regulējums	
1	2	3	4	5=(4/3)×100
1.	Preiļu novada pašvaldība	1762	121	7
2.	Līvānu novada pašvaldība	1122	152	14
3.	Viesītes novada pašvaldība	541	106	20
4.	Jelgavas novada pašvaldība*	5290	1592	30
5.	Vecumnieku novada pašvaldība	1508	473	31
6.	Tukuma novada pašvaldība	2397	921	38
7.	Skrundas novada pašvaldība	825	319	39
8.	Engures novada pašvaldība	1628	644	40

Nr. p.k.	Pašvaldības nosaukums	Mājsaimniecību ar decentralizētajām kanalizācijas sistēmām skaits		Īpatsvars (%)
		kopā	uz kurām attiecināts regulējums	
1	2	3	4	5=(4/3)x100
9.	Bauskas novada pašvaldība**	3580	1768	49
10.	Aizputes novada pašvaldība	647	363	56
Kopā:		19 300	6459	33

* *Veikta klientu (pieslēgumu) uzskaitē (pieslēgumu lietojošo mājsaimniecību skaits varētu būt lielāks).*

** *Nav iekļautas viensētas, uz kurām attiecināts regulējums, jo var attiecināt tikai uz ciemiem.*

Pašvaldību saistošajos noteikumos (izņemot Vecumnieku un Skrundas novada pašvaldības) noteiktā kontroles un uzraudzības kārtība paredz, ka asenizatori kontroles veicējam sniedz informāciju par sniegto pakalpojumu apjomu (apkalpoto objektu adresēm, savākto notekūdeņu apjomu) neatkarīgi no tā, vai pakalpojuma sniegšanas vieta atrodas pilsētā vai ciemā.

Tādējādi kontroles veicēju rīcībā nonāk un tiek uzkrāta arī informācija par mājsaimniecībām, kuru decentralizētās kanalizācijas sistēmas atrodas ārpus pilsētām un ciemiem, lai gan kontroles veicējiem nav juridiska pienākuma veikt kontroles darbības par ārpus pilsētām un ciemiem esošu decentralizēto kanalizācijas sistēmu. Asenizācijas pakalpojumu sniedzēji, visticamāk, nav ieinteresēti informācijas “šķirošanā”.

Revidentu ieskatā, minētā situācija norāda uz iespējām mainīt izveidoto kontroles sistēmu, aptverot tajā mājsaimniecības arī ārpus pilsētām un ciemiem.

Likums “Par pašvaldībām”²⁰⁷ pilnvaro pašvaldību apstiprināt saistošus noteikumus un paredzēt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, ja tas nav paredzēts likumos, tajā skaitā jautājumos par sanitārās tīrības uzturēšanu. Tādējādi pašvaldībām ir juridiskas iespējas regulēt notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāras savākšanas un attīrīšanas kontroli arī ārpus pilsētām un ciemiem vai aglomerācijām.

Ieteikums

Lai vienādā mērā novērstu neattīrītu notekūdeņu novadīšanu vidē pašvaldību administratīvajās teritorijās, pašvaldībām izskatīt iespējas noteikt teritorijā vietotu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāras savākšanas un attīrīšanas kontroles sistēmu, tajā skaitā paredzot decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrāciju.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir iegūt pārliecību, ka valstī izveidotā notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēma nodrošina vides aizsardzību pret komunālo notekūdeņu kaitīgo ietekmi?

Juridiskais pamatojums

Likumības un lietderības revīzija “Vai valstī izveidotā notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēma nodrošina vides aizsardzību pret komunālo notekūdeņu kaitīgo ietekmi?” VARAM un desmit – Aizputes, Bauskas, Engures, Jelgavas, Līvānu, Preiļu, Skrundas, Tukuma, Vecumnieku un Viesītes novada pašvaldībās veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles 2019. gada darba plānu, Piektā revīzijas departamenta 09.09.2019. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1–39/2019.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītājs vecākais valsts revidents Juris Vēveris, vecākā valsts revidente juriste Aleksandra Bērziņa, valsts revidente Anna Bāze un valsts revidents jurists Gints Puriņš.

Revidentu un revidējamo vienību atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

VARAM un desmit – Aizputes, Bauskas, Engures, Jelgavas, Līvānu, Preiļu, Skrundas, Tukuma, Vecumnieku un Viesītes novada pašvaldības ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms un ierobežojumi

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par revīzijas apjomā iekļauto revidējamo vienību – VARAM un desmit pašvaldību (Aizputes, Bauskas, Engures, Jelgavas, Līvānu, Preiļu, Skrundas, Tukuma, Vecumnieku un Viesītes novada pašvaldības) veiktajiem pasākumiem notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, tajā skaitā notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanā.

Revīzija tika veikta par laika posmu no 2014. gada 1. janvāra līdz 2019. gada 31. decembrim. Atsevišķos gadījumos darījumi tika izvērtēti arī ārpus revidējamā laika posma.

Revīzijas apjomā iekļautas:

- VARAM, izvērtējot tās darbības notekūdeņu apsaimniekošanas un vides politikas izstrādāšanā un ieviešanā;
- desmit pašvaldības – Aizputes, Bauskas, Engures, Jelgavas, Līvānu, Preiļu, Skrundas, Tukuma, Vecumnieku un Viesītes novada pašvaldības –, izvērtējot, kā tiek organizēti un sniegti notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumi, tajā skaitā kā notiek projektu īstenošana un infrastruktūras izveidošana notekūdeņu apsaimniekošanas jomā.

Revīzijā netika vērtēts sākotnēji izvirzītais kritērijs par māsaimniecību iespēju pieslēgties pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām, t.i., cik lielā mērā pašvaldības izveidotais centralizēto kanalizācijas tīklu pārklājums nodrošina faktiskās iespējas pieslēgties pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām. Izvērtējot pašvaldību iesniegtos datus par māsaimniecību skaitu, kurām ir iespējas pieslēgties pie centralizētās kanalizācijas sistēmas, tika secināts, ka nepārbaudot vai iesniegtie dati atbilst faktiskajai situācijai, uz tiem nevar paļauties. Vienlaikus secināts, ka tehnisku iespēju un resursu kapacitātes dēļ detalizētu pārbaužu veikšana iesniegto datu atbilstības novērtēšanai nav lietderīga.

Revīzijas kritēriji

Revīzijā valsts politikas notekūdeņu apsaimniekošanas jomā veidošana, risinājumu izstrādāšana un to īstenošanas efektivitāte kopumā tika vērtēta pēc deviņiem ar VARAM un revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām saskaņotiem kritērijiem, pielietojot punktu sistēmu, kur maksimāli iegūstamais punktu skaits ir 50 punkti, no kuriem:

- ☺ 30 punkti ir par VARAM kompetencē esošo (piecu) kritēriju sasniegšanu;
- ☺ 20 punkti ir par pašvaldībā vērtējamo (četrus) kritēriju sasniegšanu.

Valsts politika un tās īstenošana pašvaldībās var tikt atzīta par efektīvu, ja kritēriju izpildes kopējais novērtējums sasniedz ne mazāks kā 40 punktus.

Arī pašvaldībās izveidotie priekšnoteikumi un notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbības ekonomiskums un efektivitāte tika vērtēti pēc deviņiem ar pašvaldībām saskaņotiem kritērijiem, pielietojot punktu sistēmu, kur maksimāli iegūstamais punktu skaits ir 50 punkti.

Pašvaldību izveidotie priekšnoteikumi un darbības notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā var tikt atzīti par efektīviem, ja kritēriju izpildes kopējais novērtējums sasniedz ne mazāks kā 40 punktus.

Revīzijas jautājumi	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / daļēji sasniegts
Vai valstī izveidotā notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēma nodrošina vides aizsardzību pret komunālo notekūdeņu kaitīgo ietekmi?		
Vai veidojot politiku notekūdeņu apsaimniekošanas jomā VARAM ir apzinājusi problēmas, kas ietekmē jomas attīstību un to novēršanai un ir izstrādājusi atbilstošus risinājumus?	Ir apzinātas problēmas notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai centralizētajās un decentralizētās kanalizācijas sistēmās. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 10 punktiem)</i>	☺ Kritērijs ir sasniegts. <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 10 punktiem)</i> VARAM ir apzinājusi problēmas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas jomā un tiek veikts regulārs esošās situācijas un politikas īstenošanas rezultātu monitorings.
	Ir izstrādāti risinājumi notekūdeņu savākšanā un attīrīšanā decentralizētajās un centralizētajās kanalizācijas sistēmās konstatēto problēmu novēršanai. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	☺ Kritērijs sasniegts daļēji <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)</i> Lai gan notekūdeņu apsaimniekošanas jomā ir gan izstrādāti politikas plānošanas dokumenti, gan pieņemti normatīvie akti un citi politikas instrumenti, tomēr tie nerisina visas vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un nenovērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē. Problēmas ar lietotiem notekūdeņu kanalizācijas sistēmu neesamību, notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu un riskiem nenodrošināt plānoto pieslēgumu pie centralizētajām

Izstrādājot risinājumus ir apzinātas visas notekūdeņu savākšanas, novadišanas un attīrīšanas iespējas (veidi).

(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)

Izstrādājot risinājumus ir apzināti iespējamie notekūdeņu apjomi.

(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)

Izstrādājot risinājumus ir noteikta visu veidu notekūdeņu ietekme uz vides aizsardzības prasību ievērošanu.

(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)

kanalizācijas sistēmām ir bijušas apzinātas jau vairākus gadus iepriekš, tomēr risinājumi šīm problēmām vai nu nav izstrādāti vai arī nav pietiekoši efektīvi, lai tās novērstu.

☉ Kritērijs sasniegts daļēji
(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)

Izstrādājot notekūdeņu savākšanas risinājumus, uzmanība ir vērsta galvenokārt uz centralizētajām kanalizācijas sistēmām un to iespējām attīrīt savāktos notekūdeņus.

☉ Kritērijs sasniegts daļēji
(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)

Tas, ka vairāk nekā 15 gadus pašvaldībā nav organizēta šo noteikumu ievērošanas kontrole, bet VARAM kā vides izstrādāja nav sekojusi, vai apstiprinātā politika un pieņemtie normatīvi tiek īstenoti, ir radījis situāciju, ka daļa komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu ir plānotas, neņemot vērā attīrāmā piesārņojuma apjomu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām.

☉ Kritērijs sasniegts daļēji
(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)

Lai gan VARAM ziņojumos par notekūdeņu savākšanu, novadišanu un attīrīšanu tiek norādīts, ka notekūdeņu kaitīgā ietekme uz vidi gadu no gada samazinās, Valsts kontroles ieskatā, kamēr nav izveidota tāda sistēma, ar kuru var apzināt visus tautsaimniecībā, tajā skaitā arī decentralizētajās kanalizācijas sistēmās, savākto un attīrīto notekūdeņu apjomus, tikmēr nevar novērtēt šo notekūdeņu kaitīgās ietekmes uz vidi apmēru.

Tikai 2017. gadā VARAM izstrādāja Ministru kabineta noteikumus par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un

reģistrēšanu.

Vai politikas īstenošanai izvēlētie risinājumi pašvaldībās ir efektīvi un novērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē?

Cik lielā mērā pašvaldībās izveidotais centralizētās kanalizācijas sistēmu pārklājums nodrošina faktiskās iespējas pieslēgties pie centralizētajām kanalizācijas sistēmām?

Ne mazāk kā 90 % mājāsaimniecību ir iespējas pieslēgties pie centralizētās kanalizācijas sistēmas.

Kritērija izvērtēšana tika pārtraukta.

Izvērtējot pašvaldību iesniegtos datus par mājāsaimniecību skaitu, kurām ir iespējas pieslēgties pie centralizētās kanalizācijas sistēmas, tika pieņemts lēmums, ka uz iesniegtajiem datiem nepārbaudot, kā pašvaldības tos ir ieguvušas, nevar paļauties, bet tehnisku iespēju un resursu kapacitātes dēļ detalizētas pārbaudes iesniegto datu atbilstības novērtēšanai nav lietderīgas.

Vai projektu īstenošanā tiek sasniegti noteiktie rādītāji par pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām sasniegšana?

Ne mazāk kā 90 % mājāsaimniecību ir pieslēgtas pie centralizētās kanalizācijas sistēmas.

(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)

⊗ **Kritērijs nav sasniegts**
(kritērija izpilde novērtēta ar 0 punktiem)

Revīzijā izvirzītais kritērijs ir sasniegts tikai vienā izlasē iekļautajā Aizputes novada pašvaldībā.

Kopumā izlasē iekļauto pašvaldību pilsētu un ciematu teritorijās piecu līdz 10 gadu laikā pēc tīklu izbūves vidēji tikai 47 % mājāsaimniecību ir izmantojušas iespēju pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai.

Vai Pašvaldības ir ieviesušas finansiālā atbalsta pasākumus pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām nodrošināšanai?

Pašvaldībās ir izdoti un darbojas saistošie noteikumi par finansiālo atbalstu pieslēgumu izveidei.

(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)

⊗ **Kritērijs sasniegts daļēji.**
(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)

Tikai trim no 10 revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām, bet kopumā valstī 30 no 119 pašvaldībām ir izdoti saistošie noteikumi par finansiālo atbalstu pieslēgumu izveidei.

Izlasē iekļautajās pašvaldībās ar līdzfinansējumu izveidotie pieslēgumi ir palielinājuši izveidoto pieslēgumu īpatsvaru divās pašvaldībās – par 7 % Aizputē (divi pieslēgumi) un par 14 % Preiļos (seši pieslēgumi).

⊗ **Kritērijs sasniegts daļēji**
(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)

Vai īstenojot ūdenssaimniecības projektus ir apzināts

Ir apzināts notekūdeņu daudzums un noteikts piesārņojuma apjoms no

notekudeņu daudzums un noteikts piesārņojuma apjoms no vietām, kuras nav pieslēgtas centralizētajām kanalizācijas sistēmām?	vietām, kuras nav pieslēgtas centralizētajām kanalizācijas sistēmām. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	Revīzijā ir konstatēts, ka revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās līdz pat 65 % mājāsaimniecību šobrīd izmanto kādu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām un tikai neliela daļa jeb ~28 % notekudeņu nonāk pašvaldību izbūvētajās NAI un tiek attīrīti.
Vai pašvaldībās ir izveidoti un darbojas priekšnoteikumi ekonomiskai un efektīvai notekudeņu savākšanas, novadišanas un attīršanas sistēmu darbībai?		
Vai pašvaldību noteiktās aglomerācijas un to robežas ir pamatotas?	Pašvaldību noteiktās aglomerācijas un to robežas ir pamatotas. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	⊗ Kritērijs nav sasniegts <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 0 punktiem)</i> Lai gan trijās no 10 pašvaldībām ir pieņemti lēmumi par dažām aglomerācijām, attēlojot teritoriju, kurās notekudeņi savācam centralizēti, tomēr kopumā pašvaldību administratīvajās teritorijās ir vairāk nekā 100 teritoriju, kurās ir izveidota centralizēta notekudeņu savākšanas apbūve, bet aglomerāciju robežas nav noteiktas.
Vai centralizētās kanalizācijas sistēmas ir iekļautas pašvaldības teritorijas plānojumā?	Centralizētās kanalizācijas sistēmas ir iekļautas pašvaldības teritorijas plānojumā. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	⊗ Kritērijs nav sasniegts <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 0 punktiem)</i> Pašvaldību teritoriju plānošanas dokumentos nav sniegta detalizēta informācija par plānoto un pieejamo centralizētās kanalizācijas sistēmas apbūvi konkrētajā teritorijā (izņemot atsevišķas teritorijas Aizputes un Līvānu novada pašvaldībās).
Vai pašvaldībās izbūvēto NAI jaudas atbilst notekudeņu apjomiem un sastāvam, tajā skaitā no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktajiem notekudeņiem.	NAI jaudas un tehniskās iespējas atbilst attīrāmo notekudeņu sastāvam un apjomiem. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	⊙ Kritērijs sasniegts daļēji <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)</i> Tikai 19 no 123 revīzijas apjomā iekļauto 10 pašvaldību centralizēto kanalizācijas sistēmu NAI tiek izmantotas no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktos notekudeņus pieņemšanai un attīrīšanai. Vairāku pašvaldību NAI tehniskās iespējas un jauda nebūs pietiekama, lai uzņemtu visus decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktos notekudeņus, jo pēc Pārskatos uzrādītās faktiskās piesārņojošās

			slodzes cilvēka ekvivalentos (CE) neuzrāda rezerves, lai tās varētu izmantot papildu notekūdeņu attīrīšanai.
Vai decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveidošanas izmaksas sedz tikai decentralizēto kanalizācijas sistēmu lietotāji?	Decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveidošanas izmaksas sedz tikai decentralizēto kanalizācijas sistēmu lietotāji. Principa “piesārņotājs maksā” ietekme uz piesārņojuma kontroles sistēmu. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	☑ Kritērijs ir sasniegts <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 5 punktiem)</i> Normatīvajos aktos izvirzītās decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas prasības, kā arī šo prasību kontroles un uzraudzības kārtība kā preventīvi pasākumi ir vērsti uz to, lai nenotiktu neattīrītu notekūdeņu emisija vidē. Vienlaikus pasākumi, kas izveidotajā kontroles un uzraudzības sistēmā integrētu arī ārpus pilsētām un ciemiem esošu decentralizēto kanalizācijas sistēmu kontroli un uzraudzību, samazinātu risku, ka pārējās vietās būtisks sistēmu apjoms tiek nepietiekami uzraudzīts, un radītu atbilstoši principam “piesārņotājs maksā” pieejamā finansiālā nodrošinājuma vienlīdzīgu izlietošanu.	
Vai notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā iesaistīto organizatoriskā struktūra pašvaldībās ir ekonomiska un efektīva?	Izveidotā organizatoriskā struktūra ir ekonomiska un efektīva. <i>(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)</i>	☑ Kritērijs sasniegts daļēji <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem)</i> Notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanas organizatoriskajā struktūrā vairākās revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās ir saskatīti vairāki trūkumi, kas ietekmē pakalpojumu sniegšanas efektivitāti un ekonomiskumu. Tikai viena no 10 revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām – Jelgavas novada pašvaldība, ir veikusi esošās institucionālās struktūras efektivitātes un ekonomiskuma izvērtējumu.	
Vai pašvaldību rīcība un izstrādātie rīcības plāni tehnisko problēmu risināšanai novērš problēmas saistībā ar liet	Pašvaldībām ir izstrādāti un darbojas rīcības plāni infiltrācijas, tajā skaitā liet	☑ Kritērijs nav sasniegts <i>(kritērija izpilde novērtēta ar 0 punktiem)</i> Lai gan pašvaldībām	

ūdeņu, kā arī infiltrācijas ietekmi uz centralizētajās kanalizācijas sistēmās un NAI nonākošo notekūdeņu apjomiem?	(Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)	notekūdeņu attīrīšanas un infiltrācijas, kā arī savākto un neuzskaitīto notekūdeņu apjomu problēmas ir zināmas, tomēr to risināšanai nav izstrādāti rīcības plāni.
Kādi ir attīrīto un savākto notekūdeņu apjomi pašvaldību NAI?	Attīrīto un savākto notekūdeņu apjoma atšķirība nav lielāka par 20 %. (Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)	⊗ Kritērijs nav sasniegts (kritērija izpilde novērtēta ar 0 punktiem) Astoņās no 10 izlasē iekļautajām pašvaldībām, attīrīto notekūdeņu daudzums ir daudz lielāks (līdz pat 96 %) nekā savākto (par kuriem ir izrakstīti rēķini) notekūdeņu daudzums. Jelgavas un Preiļu novada pašvaldībās, grāmatvedības uzskaites sistēmās nenodrošina iespēju iegūt ticamus datus par konkrētajās NAI savāktajiem notekūdeņu apjomiem.
Vai visiem pašvaldībās noteiktajiem notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu tarifiem ir ekonomiski pamatoti aprēķini?	Visiem pašvaldībās noteiktajiem notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu tarifiem ir ekonomiski pamatoti aprēķini. (Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 10 punktiem)	⊙ Kritērijs sasniegts daļēji (kritērija izpilde novērtēta ar 5 punktiem) Vairākās pašvaldībās maksa par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem nav ekonomiski pamatota – ir noteikta nesamērīgi zema, jo aprēķinos nav iekļautas visas ar pakalpojumu sniegšanu saistītās izmaksas. Turklāt izmaksas pa sniegto pakalpojumu veidiem nav nodalītas no kopējām izmaksām, līdz ar to notekūdeņu apsaimniekošanā iesaistītajām pašvaldību institūcijām un kapitālsabiedrībām nav iespēju sekot līdzi faktiskajām izmaksām, lai kontrolētu to relatīvās izmaiņas un savlaicīgi veiktu nepieciešamās darbības maksas pārskatīšanai.
Kādas ir notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifa aprēķinā iekļauto izmaksu un faktisko pakalpojuma sniegšanas izmaksu relatīvās izmaiņas?	Notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifa aprēķinā iekļauto izmaksu un faktisko pakalpojuma sniegšanas izmaksu relatīvās izmaiņas nav lielākas par 10 %. (Kritērija izpilde vērtēta – piešķirot līdz 5 punktiem)	⊙ Kritērijs sasniegts daļēji (kritērija izpilde novērtēta ar 2 punktiem) Astoņās no 10 pašvaldībām tarifu izmaksas ir palielinājušās par vairāk nekā 10 %. Pārbaudot pašvaldību iesniegtos notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas noteikšanā izmantotos aprēķinus un tajos norādītās izmaksas salīdzinot ar grāmatvedības

uzskaites datiem un
attaisnojuma dokumentiem,
visās pašvaldībās ir konstatētas
dažādas neatbilstības.

Revīzijas metodes

Revīzijas mērķu sasniegšanai izmantotas turpmāk minētās revīzijas pierādījumu iegūšanas metodes:

- tika analizēti VARAM izstrādātie dokumenti vides un notekūdeņu apsaimniekošanas politikas jomā – normatīvie akti, pētījumi, ziņojumi, kā arī pašvaldībām sagatavotie metodiskie materiāli, lai noskaidrotu, vai tās darbība atbilst plānošanas principiem un ir vērsta uz to, lai tiktu īstenota valsts politika notekūdeņu apsaimniekošanas un vides aizsardzības jomā;
- tika analizēti pašvaldību organizatoriskie dokumenti – domes lēmumi, kapitālsabiedrību statūti, nolikumi un reglamenti, citu institūciju sagatavotie izvērtējumi un pētījumi, lai noskaidrotu un izvērtētu kā pašvaldības ir izveidojušas organizatorisko struktūru lai nodrošinātu notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu savās administratīvajās teritorijās;
- tika analizēti pašvaldību un to izveidoto iestāžu un kapitālsabiedrību, kuras iesaistās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanā dokumenti – notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tehniskā dokumentācija un tehniskās pases, notekūdeņu uzskaites žurnāli un grāmatvedības uzskaites reģistri, kā arī Valsts vides dienestā iesniegtās atskaites – veidlapa Nr. 2–Ūdens “Pārskats par ūdens resursu lietošanu kārtējā gadā”, lai izvērtētu savāktu un attīrīto notekūdeņu apjomus un NAI jaudu;
- tika analizēti pašvaldību projektu īstenošanā sagatavotie dokumenti – projektu īstenošanas tehniski ekonomiskie pamatojumi, projektu tehniskā dokumentācija un projektu īstenošanas rezultātā VARAM iesniegtās atskaites un sarakstes dokumenti, kā arī grāmatvedības uzskaites reģistri un noslēgtie līgumi par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu sniegšanu, lai noskaidrotu esošos un no jauna izveidotos centralizētās kanalizācijas tīklus ar pieslēgumu iespējām un pārbaudītu faktiskos mājsaimniecību pieslēgumus;
- tika analizēti Centrālās statistikas pārvaldes dati par mājsaimniecību skaitu un lielumu 2019. gadā, lai noskaidrotu kopējo mājsaimniecību skaitu revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās.

Sektora vadītāja

E. Andruce

Departamenta direktors.

E. Korčagins

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. pielikums. Decentralizēto kanalizācijas sistēmu veidi un to raksturojums.²⁰⁸

Nosēdakas vai notekūdeņu krājtvertnes

Raksturojums. Nosēdaka ir izplatītākā decentralizētās kanalizācijas sistēmu notekūdeņu savākšanas forma. Izplatīta tā ir tāpēc, ka šādu nosēdaku izbūve ir vienkārša un ātra un ir iespējami daudz un dažādi tehniskie risinājumi, tā ir iedzīvotājiem tehniski viegli saprotama, jo līdzinās vēsturiski populārai formai “sausās tualetes”, kā arī to ekspluatācija neprasa kādu papildus apkopi, izņemot regulāru satura izvešanu. Nosēdaku (hermētisku tvertņu) uzstādīšanu izvēlas arī vietās, kur ir augsts gruntsūdens līmenis, kā rezultātā nav iespējama infiltrācijas sistēmu izbūve.

Materiāls. Nosēdakas var būt izbūvētas no dažādiem materiāliem. Vēsturiski vecākās var būt izbūvētas no ķieģeļiem, laukakmeņiem, dzelzsbetona, dažādiem blokiem vai citiem līdzvērtīgiem vienkāršiem celtniecības materiāliem. Šodien būvētās nosēdakas parasti ir izbūvētas no rūpnieciski sagatavotas plastmasas izstrādājuma akas, monolīta betona formas veidojuma vai dzelzsbetona grodiem. Monolītā betona un dzelzsbetona grodu gadījumā rezervuāra sienas un dibens ir papildus jāpārklāj ar ūdens necaurlaidīgu izolāciju.

Apjoms. Nosēdaku lielums var būt dažāds. Nosēdakas, kuras ir mazākas par 5 m³ nebūs efektīvas, jo ātri piepildīsies un būs nepieciešama bieža to iztukšošana, un tas būs daudz dārgāk, nekā izvest lielāka apjoma krājtvertni ar retāku izvešanu.

Ietekme uz vidi. Nosēdakas ir populārs risinājums arī tāpēc, ka parasti tās apzināti tiek izbūvētas nehermētiskas ar notekūdeņu noplūdes iespējām nosēdakas dibenā vai sānos. Šādi zemē tiek iesūcinātas visas aizplūstošās kaitīgās vielas. Šādas akas ir retāk jāiztukšo. Ilgstoši lietojot šādas akas var tikt piesārņota augsne apkārt akai, gruntsūdeņi, kā arī, ja tuvumā atrodas grāvis vai cita ūdenstilpe, piesārņojums var ieplūst tajā, izveidojot neattīrītu notekūdeņu noplūdi dabā.

Pat ja nosēdaka pēc savas būtības ir sagatavota hermētiska, piemēram, rūpnieciski sagatavota plastmasas aka, tā pie uzstādīšanas apzināti vai neapzināti var tikt bojāta vai ieplēsta, kā rezultātā savāktie kanalizācijas ūdeņi noplūst dabā. Līdzīgi ir ar monolītā betona vai betona grodu aku izbūvi, kas prasa atbilstošu ūdens necaurlaidīgu iekšējo pārklājumu biežā kārtā, lai panāktu to, ka cauri nesūktos savāktie notekūdeņi.

Kontroles iespējas. Nosēdaku izbūvētājam pēc to ierīkošanas, bet pirms to nodošanas ekspluatācijā būtu jāveic nosēdakas hermētiskuma pārbaude un tilpuma tests. Nosēdaka jāpiepilda pilna ar iepriekš nomērīta ūdens daudzumu, jāfiksē ūdens stāvoklis un jāatstāj 24 h nostāvēšanai. Pēc šīs kontroles veikšanas būtu precīzi zināms nosēdakas tilpums un būtu veikta akas hermētiskuma pārbaude.

Uzturēšana. Tā kā pēc nosēdakas izbūves var noskaidrot tās patieso tilpumu, ir iespējams organizēt regulāru un automātisku tās iztukšošanu. Patērētāja radītās kanalizācijas daudzumu un nosēdakas iztukšošanas biežumu ir iespējams uzraudzīt pēc dzeramā ūdens patēriņa skaitītāja mērījumiem.

Septiķis kopā ar filtrācijas laukiem, apakšzemes filtrējošām drenām, smilts vai grants filtriem, filtrācijas grāvjiem un filtrācijas akām.

Raksturojums. Septiķis ir tā pati nosēdaka tikai ar speciāli ierīkotu tai sekojošu infiltrācijas sistēmu. Septiķi parasti ir divkameru vai trīskameru. Ieplūstot notekūdeņiem septiķa pirmajā kamerā, tā smagākais saturs nogrimst, bet vieglākais saturs – ūdens aiztek uz nākamo kameru. Ja ir vēl trešā kamera, tad process atkārtojas. Pēdējā kamerā ir iebūvēta caurule, kas kontrolēti novada izplūstošos notekūdeņus. Caurule parasti tiek ierakta zemē. Pareizi būtu to izvadīt papildus izbūvētā smilšu vai grants filtrējošā slānī. Notekūdeņi pēc filtrēšanas var tikt novadīti uz tuvāko grāvi vai citu ūdens tilpni. Ja izplūstošie notekūdeņi tiek iesūcināti gruntī, tad gruntsūdens līmenim jābūt 1,0 m zem iesūcināšanas drenas.

Materials. Septiķis var būt izbūvēts no dzelzsbetona grodiem vai monolīta betona formas ar iekšēju hidroizolāciju vai izmantojot rūpnieciski sagatavotu plastmasas izstrādājumu.

Apjoms. Septiķa lielums ir atkarīgs no kameru skaita. Izmērs parasti nav mazāk par 2 m^3 un nav lielāks par 5 m^3 .

Ietekme uz vidi. Septiķos sakrājušās smagās vielas būtu regulāri jāiztukšo un jāizved uz lielākām attīrīšanas iekārtām. Diemžēl nav pētījuma, kurā būtu izmērīts, cik liels apjoms smago vielu, kādā laika periodā sakrājas. Kad septiķis ir pilns, smagās vielas vairs nenosēžas, bet tiek izvadītas pa izplūdes cauruli un kļūst par piesārņotāju.

Septiķi savāc tikai smagāko piesārņojumu – suspendētās vielas, bet pārējais piesārņojums tiek izvadīts. Sistēma bez filtrācijas risinājumiem izplūstošajos notekūdeņos nesamazina BSP_5 , KSP , P un N koncentrāciju. Ja ir iespējams, iedzīvotāji izplūdes caurules bieži uzreiz ievada ūdenstilpē, kā rezultātā dabā tiek novadīts piesārņojums “pa tiešo”. Tikai sistēmā ar infiltrācijas lauku, ja tas ir pietiekami irdens, lai pievadītu gaisu mikroorganismiem, notiek bioloģiskās attīrīšanās process.

Kontroles iespējas. Septiķu akas ir nepieciešams ik pa laikam iztīrīt un izsūknēt tur sakrājušos smagos notekūdeņu piemaisījumus. Līdzīgi kā nosēdaku gadījumā būtu nepieciešama regulāra septiķos sakrājušos smago vielu tukšošana, bet tas būtu vidēji 3 – 4 reizes retāk nekā krājtvertņu gadījumā.

Uzturēšana. Labākajā gadījumā patērētājam, piespiedu nepieciešamība pēc apkopes var nebūt pat 10 gadus un vairāk. Ja izplūstošais cauruļvads tiek pietiekami labi drenēts, tad pie saprātīgas sistēmas ekspluatācijas var nerasties nepieciešamība veikt kādas darbības. Pareizi būtu, ka vismaz vienu reizi gadā septiķos nosēdušās smagās vielas tiek izsūknētas.

Rūpnieciski izgatavotas kompaktas attīrīšanas iekārtas ar bioloģisko notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu ūdens baseinos, meliorācijas grāvjos vai filtrēšanu gruntī.

Raksturojums. Šādas kompaktas attīrīšanas iekārtas sauc par individuālām bioloģiskās attīrīšanas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām. Tās ir rūpnieciski sagatavotas sistēmas, kas atkarībā no ražotāja var atšķirties pēc formas, tilpuma un attīrīšanas jaudas. Šādu attīrīšanas iekārtu jauda var būt no $0,4 \text{ m}^3/\text{d}$ līdz pat $50 \text{ m}^3/\text{d}$. Lielākas attīrīšanas iekārtas vairs nav ekonomiski pamatoti sagatavot rūpniecās, bet labāk tās jau ir izbūvēt kā stacionāras attīrīšanas iekārtas objektā uz vietas.

Attīrīšanas iekārtas atkarībā no ražotāja un tajā ietvertajiem darbības cikliem var atšķirties pēc izmēra, formas un procesiem, tad tajās tiek ievērots vienāds galvenais darba princips. Ieplūstošie notekūdeņi tiek mehāniski attīrīti (atdalīts smagais piesārņojums), tad notekūdeņi tiek novadīti uz aerēšanas iekārtām un piesārņojuma samazināšanas kameru, kur kopā ar dūņām un pastiprināti pievadītu skābekli tiek samazināts BSP_5 un KSP piesārņojums. Pēc tam notekūdeņi tiek nostādināti, lai nosēstos smagās vielas (liekās dūņas), un tīrais ūdens tiek izvadīts.

Materials. Rūpnieciski sagatavotas attīrīšanas iekārtas korpuss šobrīd tiek izgatavots no polietilēna vai stiklplasta. Citi risinājumi nav tik ērti, jo ir grūtāk nodrošināt hermētiskumu. NAI aprīkojums tiek gatavots no nerūsošā tērauda un atbilstošiem sūkņiem.

Apjoms. Šādas rūpnieciski pagatavotas bioloģiskās attīrīšanas iekārtas var būt ar jaudu no $0,4$ līdz $50 \text{ m}^3/\text{d}$.

Ietekme uz vidi. Šādas attīrīšanas iekārtas var nodrošināt visdažādāko attīrīšanas pakāpi – no ļoti labas, līdz ļoti sliktai. Notekūdeņu attīrīšanas kvalitāte ir atkarīga no ļoti daudziem faktoriem. Pirmkārt, jau no pašām iekārtām, to tehnoloģiskā procesa un piemērotības konkrētajiem lietošanas apstākļiem. Otrkārt, no pašu attīrīšanas iekārtu iebūves kvalitātes, jo pat notekūdeņu attīrīšanas iekārtu iebūvē nenolīmeņojot, var ievērojami pasliktināt attīrīšanas iekārtu darba procesu. Treškārt, no attīrīšanas iekārtu ekspluatācijas uzraudzības – vai attīrīšanas iekārtu ekspluatācijas laikā patērētājs seko līdzi šo iekārtu darbībai.

Šobrīd nepastāv sistēma, kas novērtē pārdošanā esošo attīrīšanas iekārtu kvalitāti, kā arī to attīrīto notekūdeņu kvalitāti. Tā kā attīrīšanas prasības šādām mazām attīrīšanas iekārtām ir minimālas, tad pietiek, ja attīrīšanas iekārtu laikā tiek veiktas minimālas darbības, lai izplūstošie notekūdeņi atšķirtos no ieplūstošajiem notekūdeņiem un tie būtu uzskatāmi par attīrītiem.

Kontroles iespējas. Šobrīd, pēc šādu attīrīšanas iekārtu izbūves, to darbības kontrole nav noteikta. Tiek uzskatīts – ja attīrīšanas iekārtas ir uzstādītas, tās darbojas atbilstoši, lai gan faktiski ir ļoti daudz faktoru, kas var izmainīt attīrīšanas iekārtu darbību, kā rezultātā attīrīto notekūdeņu kvalitāte var būt pat 10 reīzu sliktāka, nekā ražošanas testos pierādītie rādītāji.

Uzturēšana. Individuālo bioloģisko NAI uzturēšana prasa regulāru uzraudzību un apkopi. Atšķirībā no iepriekš aprakstītajām nosēdakām un septiķiem, kur jāveic tikai regulāra uzkrātā satura izsūkņēšana, šādu NAI uzturēšana prasa daudz smalkāku pieeju. Ir nepieciešams sekot līdzi tam, vai strādā visi NAI iebūvētie sūkņi, vai visi pārplūdes un atplūdes kanāli ir vaļā un nav nosprostojušies, vai aktīvās dūņas jo projām ir aktīvas un nav nomirušas, vai nav citi apstākļi, kas pasliktina attīrīšanas kvalitāti un izplūstošo notekūdeņu sastāvu.

2. pielikums. Neuzskaitīto notekūdeņu īpatsvars attīrītajos notekūdeņos revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās.

Notekūdeņu apsaimniekotājs	Notekūdeņu īpatsvars attīrītajos notekūdeņos, par kuriem nav izrakstīts rēķins (%)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Aizputes novada pašvaldība						
SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" (Aizputes pilseta)	32%	33%	33%	68%	48%	59%
SIA "KS Cīrava" (Cīravas ciems)	21%	33%	35%	46%	32%	36%
Kazdangas pagasta pārvalde (Kazdanga)	17%	18%	20%	38%	Nav datu	34%
Aizputes pagasta pārvalde	92%	91%	90%	82%	48%	26%
Kalvenes pagasta pārvalde (Kalvene)	43%	36%	36%	35%	48%	48%
Bauskas novada pašvaldība						
SIA "Bauskas ūdens"	54%	38%	59%	61%	41%	47%
SIA "Islices ūdens"	59%	55%	68%	61%	54%	60%
Codes pagasta pārvalde	64%	55%	48%	35%	53%	35%
Gailīšu pagasta pārvalde	Nav datu	Nav datu	75%	69%	60%	66%
Mežotnes pagasta pārvalde	63%	64%	83%	89%	96%	79%
Vecsaule pagasta pārvalde	Nav datu	Nav datu	49%	64%	62%	63%
Engures novada pašvaldība						
Engures novada domes komunālā saimniecība (Smārde)	-46%	-50%	43%	45%	44%	49%
Pašvaldības SIA "Krants" (Lapmežciems un Ragaciems)	40%	36%	38%	45%	29%	25%
Jelgavas novada pašvaldība						
Mežciems (Mežciema NAI un Blukas NAI)	Nav datu	-2%	0%	0%	0%	0%
Dorupes NAI (Dorupe)	Nav datu	-2%	1%	0%	3%	0%
Elejas NAI (Eleja, Bērvircava, Lielplatone, Sidrabe)	Nav datu	5%	-15%	0%	3%	0%
Kalnciema NAI (Kalnciems)	Nav datu	-3%	2%	2%	1%	0%
Līvberzes NAI (Līvberze)	Nav datu	-5%	-3%	-3%	-2%	0%
Stalģenes NAI (Stalģene, Dzirinieki)	Nav datu	4%	3%	0%	0%	0%
Zaļenieku NAI (Zaļenieki)	Nav datu	-9%	9%	1%	0%	2%
Līvānu novada pašvaldība						
SIA "LIVĀNU DZĪVOKĻU	41%	38%	46%	58%	43%	48%

NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANĀ, NOVADĪŠANĀ UN ATTĪRĪŠANĀ JOPROJĀM DAUDZ IZAICINĀJUMU

Notekūdeņu apsaimniekotājs	Notekūdeņu īpatsvars attīrītajos notekūdeņos, par kuriem nav izrakstīts rēķins (%)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA” (Līvānu pilsēta)						
Jersikas komunālā saimniecība (Jersikas pagasts)	59%	55%	45%	44%	49%	62%
Rožupes komunālā saimniecība (Rožupes pagasts)	80%	78%	73%	65%	86%	72%
Rudzātu komunālā saimniecība (Rudzātu pagasts)	25%	27%	19%	4%	33%	10%
Sutru komunālā saimniecība (Sutru pagasts)	82%	81%	75%	83%	85%	86%
Turku komunālā saimniecība (Turku pagasts)	65%	72%	72%	63%	77%	65%
Preiļu novada pašvaldība						
SIA “Preiļu saimnieks” (Preiļu pilsēta)	31%	33%	49%	66%	52%	56%
SIA “Preiļu saimnieks” (Aizkalnes pagasts)	73%	65%	68%	72%	67%	60%
SIA “Preiļu saimnieks” (Līču ciems)	40%	58%	52%	35%	39%	27%
Saunas pagasta pārvalde	18%	18%	13%	0%	22%	0%
Pelēču pagasta pārvalde	0%	0%	-1%	-81%	19%	0%
Skrundas novada pašvaldība						
Skrundas pilsēta	26%	15%	18%	23%	11%	43%
Rudbāržu pagasts	33%	26%	21%	29%	23%	49%
Nīkrāces pagasts	27%	7%	40%	38%	31%	50%
Raņķu pagasts	Nav datu	54%	10%	40%	31%	50%
Kušaiņi	28%	29%	38%	51%	33%	51%
Ciecere	Nav datu	Nav datu	Nav datu	35%	39%	51%
Jaunmuiža (Antuļu ciemats)	48%	42%	5%	37%	31%	40%
Tukuma novada pašvaldība						
SIA “Tukuma ūdens”	54%	46%	50%	58%	47%	34%
SIA “Komunālserviss TILDe”	61%	34%	30%	40%	47%	29%
Pūres un Jaunsātu komunālais dienests	18%	4%	15%	15%	15%	22%
Vecumnieku novada pašvaldība						
SIA “Mūsu saimnieks”	30%	21%	35%	38%	20%	21%
SIA “Kūdrinieks” (Beibeži)	49%	39%	45%	46%	58%	55%
SIA “Kūdrinieks” (Misa)	20%	34%	21%	22%	35%	33%
Valles pašvaldības aģentūra	61%	67%	67%	77%	83%	77%
Viesītes novada pašvaldība						

NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANĀ, NOVADĪŠANĀ UN ATTĪRĪŠANĀ JOPROJĀM DAUDZ IZAICINĀJUMU

Notekūdeņu apsaimniekotājs	Notekūdeņu īpatsvars attīrītajos notekūdeņos, par kuriem nav izrakstīts rēķins (%)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Viesītes novads kopā	21%	4%	37%	44%	24%	31%

3. pielikums. Netekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tarifi un to pamatojums revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās.

Pašvaldības nosaukums	Institūcija, kas apsaimnieko notekūdeņus	Aktuālais tarifs (euro)	Tarifa spēkā stāšanās datums	Vai ir izstrādāta metodika?	Vai ir sagatavots aprēķins?
1	2	3	4	5	6
Aizputes novada pašvaldība	SIA “AIZPUTESKOMUNĀLAIS UZNĒMUMS”	1,35	01.06.2017.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	SIA “KSCirava”	0,70	01.10.2016.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Aizputes pagasta pārvalde	1,30	01.06.2017.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Kazdangas pagasta pārvalde	1,30	01.06.2017.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Kalvenes pagastapārvalde	1,30	01.06.2017.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
Bauskas novada pašvaldība	SIA “Bauskas ūdens”	0,95	01.07.2008.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	SIA “Islices ūdens”	1,14	01.11.2007.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Brunavas pagasta pārvalde	1,17	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Ceraukstes pagastapārvalde	0,64	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Codes pagasta pārvalde	1,00	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Dāviņu pagasta pārvalde	0,60	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Gailīšu pagasta pārvalde	0,85	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Mežotnes pagasta pārvalde	0,98	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	Vecsaule pagasta pārvalde	0,91 un 0,82 (Kūdra)	01.01.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	SIA “Šlokenbeka”	1,27	01.06.2009.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
Engures novada pašvaldība	Engures pagasta pārvalde	1,81	01.02.2016.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Pašvaldības SIA “Krants”	1,95	01.09.2014.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Pašvaldības SIA “Krants” (Lapmežciems)	2,30	01.05.2018.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Jelgavas novada pašvaldība	SIA “Jelgavas novada KU”	1,38	01.01.2015.	Izmanto Regulatora metodiku
Līvānu novada pašvaldība	SIA “LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA”	1,21	01.11.2018.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Jersikas komunālā saimniecība	0,95	01.04.2016.	Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
	Rožupes komunālā saimniecība	1,17	01.04.2016.	Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
	Rudzātu komunālā saimniecība	0,71	01.04.2016.	Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
	Turku komunālā saimniecība	1,33 un 1,45 (Jaunsilava)	01.04.2016.	Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
	Sutru komunālā saimniecība	0,50		Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
Preiļu novada pašvaldība	SIA “Preiļu saimnieks”	1,15	01.11.2014.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Saunas pagasta pārvalde	0,71	13.03.2008.	Nav metodikas	Nav aprēķina
	Pelēču pagasta pārvalde	0,71 (cilvēks)	22.11.2005.	Nav metodikas	Nav aprēķina
Skrundas novada pašvaldība	SIA “SKRUNDASKOMUNĀLA SAIMNIECĪBA”	1,10	01.03.2017.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
Tukuma novada pašvaldība:	SIA “Tukuma ūdens”	1,37	01.02.2018.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	SIA “Komunālserviss TILde”	1,37	01.03.2018.	Izmanto Regulatora metodiku	Ir sagatavots aprēķins
	Pūres un Jaunsātu komunālais dienests	1,31 un 2,3 (Laimiņu ciems)	01.01.2019.	Ir metodika	Ir sagatavots aprēķins
Vecumnieku novada pašvaldība:	SIA “Mūsu saimnieks”	1,38	01.07.2015.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
	SIA “Kūdrinieks”	2,19 (Beibeži) 1,27 (Misa)	01.06.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins

NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANĀ, NOVADĪŠANĀ UN ATTĪRĪŠANĀ JOPROJĀM DAUDZ IZAICINĀJUMU

Pašvaldības nosaukums	Institūcija, kas apsaimnieko notekūdeņus	Aktuālais tarifs (euro)	Tarifa spēkā stāšanās datums	Vai ir izstrādāta metodika?	Vai ir sagatavots aprēķins?
1	2	3	4	5	6
	Valles pašvaldības aģentūra.	1,45 (m ³)/4,35 (c) (Bārbele) 1,37 (m ³)/4,11 (c) (Kurmene) 1,28 (m ³)/3,84 (c) (Skaistkalne) 1,40 (m ³)(Valle) 1,45 (m ³)(Stelpe) 0,57 (m ³)(Nizere)	01.01.2019.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins
Viesītes novada pašvaldība	SIA "Viesītes komunālā pārvalde"	1,26	01.11.2018.	Nav metodikas	Ir sagatavots aprēķins

4. pielikums. Asenizācijas pakalpojumu tarifi un to pamatojums revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās.

Pašvaldības nosaukums	Institūcija, kas sniedz pakalpojumu	Maksas pakalpojuma nosaukums (apraksts)	Maksas spēkā stāšanās datums	Vai ir izstrādāta metodika?	Vai ir sagatavots aprēķins?
1	2	3	4	5	6
Aizputes novada pašvaldība	SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS"	30,74 euro (cisterna) 21,13 euro (0,5 cisterna) 11,24 euro (sūknēšana) 8,92 euro (izbraukums, kad netiek sniegts pakalpojums)	18.04.2017	Ir metodika	Ir aprēķins
Bauskas novada pašvaldība	SIA "Bauskas ūdens"	25,00 euro septiķu vai nosēdbedru (līdz 3 m³) izvešana (izsaukums) 8,50 euro Palīgdarbinieka izmantošana (h) 17,70 euro septiķu vai nosēdbedru (līdz 3 m³) izvešana nenododot notekūdeņus SIA "Bauskas ūdens" (izsaukums) 6,00 euro Palīgdarbinieka izmantošana nenododot notekūdeņus SIA "Bauskas ūdens" (h) 0,34 euro papildus maksājums par katru nobraukto kilometru (km) 40,00 euro Tautkārāju, NAI dūņu un pārvietojamo tualetu notekūdeņu, kuru piesārņojuma parametri pārsniedz sadzīves notekūdeņu parametrus vairāk nekā piecas reizes, (līdz 3 m³) izvešana (izsaukums) 25,00 euro Kanalizācijas tīklu hidrodinamiskās tīrīšanas iekārtas pakalpojums (h) 0,95 euro Sadzīves notekūdeņu pieņemšana NAI (m³) 4,80 euro Septiķu, nosēdbedru un krājrezervuāru notekūdeņu pieņemšana NAI (m³) 9,50 euro Tautkārāju, NAI dūņu un pārvietojamo tualetu notekūdeņu, kuru piesārņojuma parametri pārsniedz sadzīves notekūdeņu parametrus vairāk nekā piecas reizes, pieņemšana NAI (m³)	Aktualizēts 19.07.2019.	Nav metodikas	Nav aprēķina
Jelgavas novada pašvaldība	SIA "Jelgavas novada KU"	75,48 euro Kanalizācijas izsūknēšana un izvešana ar asenizācijas mašīnu (muca) 4,47 euro Kanalizācijas notekūdeņu pieņemšana attīrīšanai NAI (m³)	01.01.2020.	Ir metodika	Ir aprēķins
Līvānu novada pašvaldība	SIA "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA"	0,95 euro (m³) 23,36 euro /h (mašīna) 0,27 euro (degviela sūknējot) 0,19 euro (degviela braucot)	01.09.2016.	Ir metodika	Ir aprēķins
Preiļu novada pašvaldība	SIA "Preiļu saimnieks"	20,66 kanalizācijas tīrīšanas ierīce (ū/k) – (euro/h); 24,79 GAZ-53 KO muca (ū/k) – (euro/h).	15.01.2019.	Nav metodikas	Ir aprēķins
Skrundas novada pašvaldība	SIA "SKRUNDAS KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA"	7,11 euro (Skrundā) 18,68 euro (ārpus Skrundas) 42,15 euro (Mercedes Benz) 2,31 euro (no citiem asenizatoriem) 13,80 euro (skalošana iekārta)	14.01.2019	Nav metodikas	Ir aprēķins

NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANĀ, NOVADĪŠANĀ UN ATTĪRĪŠANĀ JOPROJĀM DAUDZ IZAICINĀJUMU

Pašvaldības nosaukums	Institūcija, kas sniedz pakalpojumu	Maksas pakalpojuma nosaukums (apraksts)	Maksas spēkā stāšanās datums	Vai ir izstrādāta metodika?	Vai ir sagatavots aprēķins?
1	2	3	4	5	6
		6,63 euro (palīgstrādnieks) 0,60 euro (ceļš)			
Tukuma novada pašvaldība	Pūres un Jaunsātu komunālais dienests	17,39 euro (h)	01.01.2016.	Ir metodika	Ir aprēķins
	SIA "Tukuma ūdens"	40 euro par 3 m ³ šķidro atkritumu 45 euro par 4 m ³ šķidro atkritumu 50 euro par 5 m ³ šķidro atkritumu 54,99 euro 6m ³ šķidro atkritumu 0,70 euro (ceļš)	01.04.2019.	Nav metodikas	Ir aprēķins
	SIA "Komunālserviss TILDe"	7 euro 1m ³ šķidro atkritumu	01.04.2019.	Nav metodikas	Nav aprēķina
Vecumnieku novada pašvaldība:	SIA "Mūsu saimnieks"	22,03 euro Traktors MTZ-82 ar mucu (stunda)	24.04.2008. (pārapstiprināts 02.01.2014.)	Nav metodikas	Nav aprēķina
Viesītes novada pašvaldība	SIA "Viesītes komunālā pārvalde"	12,4 euro (MTZ-82) un 20,66 euro (T-150k)	27.11.2016.	Nav metodikas	Nav aprēķina

4. pielikums. Notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu spēkā esošā maksa un faktisko izmaksu starpība (relatīvās izmaiņas) 2019. gadā.

Pašvaldība	Institūcija, kas apsaimnieko notekūdeņus	Spēkā esošais tarifs (euro)	Izmaksas 2019.gadā	Starpība (%)
1	2	3	4	5
Aizputes novada pašvaldība	SIA "AIZPUTESKOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS"	1,35	1,16	-14,07
	SIA "KS Cīrava"	0,70	0,74	5,71
	Aizputes pagasta pārvalde	1,30	1,92	47,69
	Kalvenes pagasta pārvalde	1,30	1,90	46,15
Bauskas novada pašvaldība	SIA "Bauskas ūdens"	0,95	1,23	29,47
	SIA "Īslīces ūdens"	1,14	1,22	7,02
	Brunavas pagasta pārvalde	1,17	nav nodalīta grāmatvedības uzskaite	
	Dāviņu pagasta pārvalde	0,60	nav nodalīta grāmatvedības uzskaite	
	Mežotnes pagasta pārvalde	0,98	nav nodalīta grāmatvedības uzskaite	
	Vecsaule pagasta pārvalde	0,91 un 0,82 (Kūdra)	nav nodalīta grāmatvedības uzskaite	
	Pašvaldības SIA "Krants"	1,95	kapitālsabiedrībai ir noteikti divi dažādi tarifi, bet izmaksas apkopotas vienā dokumentā, neizdalot pa pakalpojumiem	
	Pašvaldības SIA "Krants" (Lapmežciems)	2,30		
Jelgavas novada pašvaldība	SIA "Jelgavas novada KU"	1,38	1,68	21,74
Līvānu novada pašvaldība	SIA "LĪVANU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA"	1,21	1,20	-0,83
	Jersikas komunālā saimniecība	0,95	0,90	-5,26%
	Rožupes komunālā saimniecība	1,17	1,53	30,77%
	Rudzātu komunālā saimniecība	0,71	2,77	290,14%
	Turku komunālā saimniecība	1,33 un 1,45 (Jaunsilava)	2,28	-0,87%
	Sutru komunālā saimniecība	0,50	0,53	6,00%
Preiļu novada pašvaldība	SIA "Preiļu saimnieks"	1,15	nav nodalīta grāmatvedības uzskaite (nav izdalītas izmaksas pa ūdenssaimniecības pakalpojumu veidiem)	
	Saunas pagasta pārvalde	0,71	2,02	184,51
	Pelēču pagasta pārvalde	0,71 (cilvēks)	0,68	-4,23
Skrundas novada pašvaldība	SIA "SKRUNDASKOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA"	1,10	1,79	62,73
Tukuma novada pašvaldība:	SIA "Tukuma ūdens"	1,37	1,53	11,68
	SIA "Komunālserviss TILDE"	1,37	1,40	2,19
Vecumnieku novada pašvaldība:	SIA "Mūsu saimnieks"	1,38	1,47	6,47
	SIA "Kūdrinieks"	2,19 (Beibeži)	2,79 (Beibeži)	21,51 (Beibeži)

NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANĀ, NOVADĪŠANĀ UN ATTĪRĪŠANĀ JOPROJĀM DAUDZ IZAICINĀJUMU

Pašvaldība	Institūcija, kas apsaimnieko notekūdeņus	Spēkā esošais tarifs (euro)	Izmaksas 2019.gadā	Starpība (%)
1	2	3	4	5
		1,27 (Misa)	1,33 (Misa)	4,51 (Misa)
Viesītes novada pašvaldība	SIA "Viesītes komunālā pārvalde"	1,26	nav nodalīta grāmatvedības uzskaitē (nav izdalītas izmaksas pa ūdenssaimniecības pakalpojumu veidiem)	

6. pielikums. Aizputes novada SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" asenizācijas pakalpojumu maksas aprēķini.

Nr.p.k.	Posteņi	Izbaukšanas uz izsūkumu izmaksas, ja pakalpojums netiek sniegts ²⁰⁹ euro	0,5 cisternas izmaksas (1,65 m ³) ²¹⁰ euro	Sistēmas skalošanas izmaksas ²¹¹ euro	1 cisternas izmaksas (3,3 m ³) ²¹² euro
1	2	3	4	5	6
1.	Darba algas spec. transporta vadītājam (4 euro/h)	2	4	2	6
2.	Darba algas palīgstrādniekam (2,40 euro/h)	1,2	2,4	1,2	3,6
3.	Daba devēja VSAOI (23,59 %)	0,75	1,51	0,75	2,26
4.	Degviela (25,9 l uz 100 km * 10km * 1,05 euro)	2,72	2,72	2,72	2,72
5.	Degviela (1,65 l uz kravu * 1,05 euro)		1,73	1,73	1,73
Tiešās izmaksas kopā		6,67	12,36	8,4	16,31
6.	Administratīvie izdevumi (15 % no tiešajām izmaksām)	1	1,85	1,26	2,45
7.	Nekontrolējamās izmaksas (10 % no tiešajām izmaksām)	0,67	1,24	0,84	1,63
8.	Pakalpojuma rentabilitāte (7 % no tiešajām izmaksām)	0,58	1,08	0,74	1,43
9.	Attīrīšanas izdevumi (m ³ * 1,35 euro)	X	2,3	X	4,46
10.	Attīrīšanas izdevumi (m ³ * 1,35 euro) paaugstinātas koncentrācijas kanalizācijas pakalpojumu pieņemšanai	X	2,3	X	4,46
Tarifs euro/m³		8,92	21,13	11,24	30,74

- ¹ Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK).
- ² Ministru kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī".
- ³ Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁴ Piemēram, Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns, pieejams tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/notekud.pdf> (resurss skatīts 11.06.2020.); Nacionālās vides politikas plāns 2004.–2008. gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 14.02.2004. rīkojumu Nr. 81), pieejams tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1111> (resurss skatīts 11.06.2020.); Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai 2014.–2020. gadam (apstiprināta ar Ministru kabineta 31.03.2004. rīkojumu Nr. 181), pieejama tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/files/text/ric_prog_kom_notekud_bist_viel_radit_virszem_ud_pies.doc., Vides politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 31.07.2009. rīkojumu Nr. 517, spēkā līdz 25.03.2014), pieejamas tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3095> (resurss skatīts 26.05.2020.); Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.03.2014. rīkojumu Nr. 130), pieejamas tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913> (resurss skatīts 25.05.2020.).
- ⁵ Piemēram, Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁶ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 34., 35., 42. punkts.
- ⁷ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2016. un 2018. gada ziņojumi "Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā", pieejami tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resurss skatīts 14.01.2020.).
- ⁹ Ūdenssaimniecības pakalpojuma likuma 6. panta sestā daļa.
- ¹⁰ Izņemot Jelgavas novada Vītolīņu ciemu, kur centralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimnieko SIA "VALGUNDE".
- ¹¹ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gadā pieņemtā rezolūcija "Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam", pieejama tiešsaistē: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
- ¹² Pārresoru koordinācijas centra IAM kartējums, 2017. gada jūnijs "Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu", pieejams tiešsaistē: <http://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki/iam-kartejums>.
- ¹³ Target 6.3 – Water quality and wastewater. <https://www.sdg6monitoring.org/indicators/target-63/>.
- ¹⁴ Pārresoru koordinācijas centra IAM kartējums, 2017. gada jūnijs "Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu", pieejams tiešsaistē: <http://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki/iam-kartejums> (resurss skatīts 21.01.2020.).
- ¹⁵ Pasaules Dabas fonda mājaslapā esošā informācija: https://www.pdf.lv/sugas_ekosistmas/baltijas_jura/ (resurss skatīts 12.06.2020.).
- ¹⁶ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 30. punkts.
- ¹⁷ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.03.2014. rīkojumu Nr. 130, protokols Nr. 17, 31. §).
- ¹⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojums "Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā", pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resurss skatīts 14.01.2020.).
- ¹⁹ SIA "Oxford Research Baltics" 2018. gada ziņojuma "ES fondu ieguldījumu izvērtēšana vides pasākumu atbalstam 2007.–2013. gada plānošanas periodā un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana" 22. lpp., pieejams tiešsaistē: https://oxfordresearch.lv/wp-content/uploads/2019/09/Zinojums_ES_fondu_ieguld_izvert_vides_pasakumu_atbalstam_2007_2013.pdf (resurss skatīts 10.01.2020.).

- ²⁰ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojums “Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā”, 18. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resurss skatīts 14.01.2020.).
- ²¹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojums “Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā”, 12. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resurss skatīts 14.01.2020.).
- ²² Padomes(1991. gada 21. maijs). Direktīvas “Par komunālo notekūdeņu attīrīšanu” (91/271/EEK) 2. panta 4. punkts.
- ²³ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 31.1 apakšpunkts.
- ²⁴ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 38.–40. punkts.
- ²⁵ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 34. punkts.
- ²⁶ SIA “IsMade” 2015. gada pētījuma “Decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojums Latvijā” 4. lpp.
- ²⁷ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” 1. punkts.
- ²⁸ SIA “IsMade” 2015. gada pētījuma “Decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojums Latvijā” 18.–19. lpp.
- ²⁹ Attēli no SIA “IsMade” izstrādātajiem ieteikumiem notekūdeņu krājvertņu un lokālo attīrīšanas iekārtu būvniecībai un ekspluatācijai.
- ³⁰ Ministru kabineta 30.06.2015. noteikumu Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 233-15 “Kanalizācijas būves”” 111., 112. punkts.
- ³¹ Vides ministrijas 2010. gada Ziņojums par vides investīcijām. pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/investiciju_joma, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2015. gada Vides investīciju ziņojums, 8. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/investiciju_joma/; Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojums “Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā”, 6. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resursi skatīti 10.01.2020.).
- ³² Finansējums pārrēķināts uz euro pēc Latvijas Bankas noteiktā kursa – 0,702804 LVL/EUR.
- ³³ Valsts kontroles 09.01.2020. Intervijas protokols VARAM.
- ³⁴ Ministru kabineta 28.07.2008. noteikumi Nr. 606 “Noteikumi par darbības programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.4.1.1. aktivitāti “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000””.
- ³⁵ Saskaņā ar Padomes Direktīvas 91/271/EEK(1991. gada 21. maijs) “Par komunālo notekūdeņu attīrīšanu” 2. panta 6. punktu: “1 c.e. cilvēka ekvivalents) nozīmē bioloģiski attīrāmo notekūdeņu daudzumu, kas piecas dienas pēc kārtas bioloģiski piesaista 60 g skābekļa dienā (BSP5)”. Cilvēku ekvivalenta aprēķināšanai ir nepieciešams zināt NAI ienākošā BSP 5 piesārņojuma slodzi (t/gadā). Lai iegūtu cilvēku ekvivalentu, piesārņojuma slodze gadā ir jāpārrēķina uz diennakti, tā jāpārvērš gramos un jāizdala ar 60 (Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 31. punktā noteiktā vērtība 60 g BSP5/dnn=cilvēku ekvivalents).
- ³⁶ Ministru kabineta 04.12.2007. noteikumi Nr. 836 “Noteikumi par darbības programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.5.1.1. aktivitāti “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu, lielāku par 2000”.
- ³⁷ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2015. gada Vides investīciju ziņojums, 8. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/investiciju_joma/ (resurss skatīts 10.01.2020.).
- ³⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojums “Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā”, 6. lpp., pieejams tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/publikacijas/vides_aizsardzibas_joma/?doc=11643 (resurss skatīts 10.01.2020.).
- ³⁹ Ministru kabineta 29.03.2011. noteikumu Nr. 233 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 1. punkts un 1.1.–1.3. apakšpunkts.
- ⁴⁰ Ministru kabineta 29.03.2011. noteikumu Nr. 233 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 4.1., 4.1.1., 4.1.1.1., 4.3. un 5.1.1. apakšpunkts.
- ⁴¹ Ministru kabineta 29.03.2011. noteikumu Nr. 233 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 5.1.2. apakšpunkts.

- ⁴² Attīstības plānošanas sistēmas likuma 3. panta pirmā daļa.
- ⁴³ Politikas veidošanas rokasgrāmata, Pārresoru koordinācijas centrs. 9. lpp., pieejama tiešsaistē: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf (resurss skatīts 19.09.2019.).
- ⁴⁴ Politikas veidošanas rokasgrāmata, Pārresoru koordinācijas centrs. 6. lpp., pieejama tiešsaistē: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf (resurss skatīts 19.09.2019.).
- ⁴⁵ Politikas veidošanas rokasgrāmata, Pārresoru koordinācijas centrs. 9. lpp., pieejama tiešsaistē: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf (resurss skatīts 11.06.2020.).
- ⁴⁶ Attīstības plānošanas sistēmas likuma 4. pants.
- ⁴⁷ Ministru kabineta 29.03.2011. noteikumu Nr. 233 "Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums" (spēkā no 02.04.2011.) 1.1. apakšpunkts, 4.1.1.1., 4.1.1.2. apakšpunkts, Ministru kabineta 29.04.2003. noteikumu Nr. 244 "Vides ministrijas nolikums" (spēkā no 14.05.2003. līdz 01.04.2011.) 1. punkts, 4.1. apakšpunkts.
- ⁴⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta sestā daļa.
- ⁴⁹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta trešā daļa.
- ⁵⁰ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta ceturtdā daļa.
- ⁵¹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta sestā un septītā daļa.
- ⁵² Piemēram, Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns, pieejams tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/notekud.pdf> (resurss skatīts 11.06.2020.); Nacionālās vides politikas plāns 2004.-2008. gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 04.02.2004. rīkojumu Nr. 81), pieejams tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1111> (resurss skatīts 11.06.2020.); Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai 2014.-2020. gadam (apstiprināta ar Ministru kabineta 31.03.2004. rīkojumu Nr. 181), pieejama tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/files/text/ric_prog_kom_notekud_bist_viel_radit_virszem_ud_pies.doc; Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 31.07.2009. rīkojumu Nr. 517, spēkā līdz 25.03.2014), pieejamas tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3095> (resurss skatīts 26.05.2020.); Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.03.2014. rīkojumu Nr. 130), pieejamas tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913> (resurss skatīts 25.05.2020.).
- ⁵³ Piemēram, Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁵⁴ Informācija par stratēģijas saturu, pieejama tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/udensSaimnParsk98.pdf> (resurss skatīts 11.06.2020.).
- ⁵⁵ Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns, pieejams tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/notekud.pdf> (resurss skatīts 11.06.2020.).
- ⁵⁶ Nacionālās vides politikas plāns 2004.-2008. gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2004. gada 4. februāra rīkojumu Nr. 81), pieejams tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1111> (resurss skatīts 11.06.2020.).
- ⁵⁷ Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai 2014.-2020. gadam (apstiprināta ar Ministru kabineta 31.03.2004. rīkojumu Nr. 181), pieejama tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/files/text/ric_prog_kom_notekud_bist_viel_radit_virszem_ud_pies.doc.
- ⁵⁸ Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 31.07.2009. rīkojumu Nr. 517, spēkā līdz 25.03.2014), pieejamas tiešsaistē: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3095> (resurss skatīts 26.05.2020.).
- ⁵⁹ Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.03.2014. rīkojumu Nr. 130), pieejamas tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913> (resurss skatīts 25.05.2020.).
- ⁶⁰ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī".
- ⁶¹ Ieteikumi pašvaldībām saistošo noteikumu izstrādei Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas jomā, pieejami tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Publikācijas/metod/pasv//SN_2016_decembris_saskanots_VARIABLE_preciz_14032017.pdf (resurss skatīts 16.06.2020.).
- ⁶² Skatīt Vides aizsardzības un attīstības ministrijas mājaslapā esošos pētījumus: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/petijumi/petijumi_vide/?doc=15514 (resurss skatīts 13.06.2020.).

- ⁶³ Padomes Direktīvas (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK) 16. pants, pieejama tiešsaistē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:31991L0271> (resurss skatīts 12.06.2020.).
- ⁶⁴ Pieejams tiešsaistē: <https://drive.google.com/open?id=1zi-MTYWcxqdTfTimU816l4ELXdu636Pg> (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁶⁵ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁶⁶ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 29.06.2020. e-pasta vēstule.
- ⁶⁷ Rokasgrāmata pašvaldībām par ūdenssaimniecības pakalpojumu organizēšanu, 45 lpp., pieejama tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/finansu_instrumenti/ud_kom/RokasgramataPasvaldibam.pdf (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁶⁸ SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" 19.11.2019. pētījuma "Priekšlikumu izstrāde Vides politikas pamatnostādņēm 2. pielikums, pieejams tiešsaistē: <https://drive.google.com/file/d/1zi-MTYWcxqdTfTimU816l4ELXdu636Pg/view> (resurss skatīts 16.06.2020.).
- ⁶⁹ Rokasgrāmata pašvaldībām par ūdenssaimniecības pakalpojumu organizēšanu, 45 lpp., pieejama tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/finansu_instrumenti/ud_kom/RokasgramataPasvaldibam.pdf (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁷⁰ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2018. gada ziņojuma "Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā" 18. lpp.
- ⁷¹ Latvijas Biotehnoloģijas asociācijas 2014. gada apsekojums "Sadzīves notekūdeņu dūņu kvalitāte Latvijas ūdenssaimniecībās, to apstrādes un izmantošanas plānošanas priekšlikumu izstrāde", pieejams tiešsaistē: <https://www.lvafa.gov.lv/faili/materiali/petijumi/2014/Apsekojums%20LVAF%20Cleantech%20Latvia%202014.pdf> (resurss skatīts 16.06.2020.).
- ⁷² Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK), pieejama tiešsaistē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:31991L0271> (resurss skatīts 12.06.2020.).
- ⁷³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sagatavotais Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns; Eiropas Savienības direktīva 91/271/EEC Par pilsētu notekūdeņu attīrīšanu, Rīga, 2001, pieejams tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/notekud.pdf> (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁷⁴ Piemēram, Vides ministrijas ziņojums "Komunālo notekūdeņu novadīšana un notekūdeņu dūņu izvietošana Latvijā, 2008.
- ⁷⁵ Rokasgrāmata notekūdeņu dūņu apsaimniekošanā, pieejama tiešsaistē: [https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Par_centru/ES_projekti/BECOSI/Rokasgramata_2_1_4_%20gala%20versija\(1\).pdf](https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Par_centru/ES_projekti/BECOSI/Rokasgramata_2_1_4_%20gala%20versija(1).pdf) (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁷⁶ Valsts kontroles 09.01.2020. intervijas protokols ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Vides aizsardzības departamenta Ūdens resursu nodaļas vadītāju, VARAM 29.06.2020. e-pasta vēstule.
- ⁷⁷ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 25.08.2020. vēstule Nr. 1-132_7647 "Par revīzijas ziņojuma projektu revīzijas lietā Nr. 2.4.1-39/2019".
- ⁷⁸ Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK), pieejama tiešsaistē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:31991L0271> (resurss skatīts 12.06.2020.).
- ⁷⁹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sagatavotais Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns; Eiropas Savienības direktīva 91/271/EEC Par pilsētu notekūdeņu attīrīšanu specifiskais finansēšanas un ieviešanas plāns, Rīga, 2001, pieejams tiešsaistē: <http://www.varam.gov.lv/files/text/notekud.pdf> (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁸⁰ Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.02.2014. rīkojumu Nr. 130).
- ⁸¹ Likuma „Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejama tiešsaistē: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/EFC67BCEC95DDDA2C2257D8E004B3D87?OpenDocument> (resurss skatīts 13.06.2020.).
- ⁸² Valsts kontroles 09.01.2020. intervijas protokols ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Vides aizsardzības departamenta Ūdens resursu nodaļas vadītāju.
- ⁸³ Centrālās statistikas pārvaldes informācija: Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa republikas pilsētās un novados: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__dsamaksa__ikgad/DSG070.px (resurss skatīts 14.03.2019.).
- ⁸⁴ Padomes Direktīva (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK).
- ⁸⁵ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī".

- ⁸⁶ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 34., 35. punkts.
- ⁸⁷ Latvijas Pašvaldību savienības iebildumi izziņā par atzinumos sniegtajiem iebildumiem Ministru kabineta noteikumu projektam "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", VSS-1045.
- ⁸⁸ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 34., 35. punkts.
- ⁸⁹ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 34., 35. punkts.
- ⁹⁰ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 18. panta pirmā daļa.
- ⁹¹ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁹² Ministru kabineta noteikumu projekta "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejama tiešsaistē: http://tap.mk.gov.lv/doc/2017_06/VARAMAnot_010617_Dec_sistemas.1243.docx (resurss skatīts 08.06.2020.).
- ⁹³ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ⁹⁴ Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu, pieejams tiešsaistē: <https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija%20IAM%20Zinojums%20ANO.pdf> (resurss skatīts 17.06.2020.), 68. lpp.
- ⁹⁵ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 32., 34. punkts.
- ⁹⁶ Noslēguma ziņojums Eiropas Komisijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu īstenošanu 2007.-2013.gada plānošanas periodā, 40. lpp, pieejams: https://m.esfondi.lv/upload/2007-2013_nosleguma_zinojums/3_op_fir_2007-2013_gala_31032017.pdf.
- ⁹⁷ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta sestā daļa.
- ⁹⁸ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 9. panta otrās daļas 4. punkts.
- ⁹⁹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 9. panta pirmās daļas 6. punkts.
- ¹⁰⁰ Ministru kabineta noteikumu projekta "Grozījums Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumos Nr. 384 „Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁰¹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 9. panta otrās daļas 4. punkts.
- ¹⁰² Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 4., 5. punkts.
- ¹⁰³ Ministru kabineta 19.11.2019. noteikumi Nr. 546 "Grozījums Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumos Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu””.
- ¹⁰⁴ Ministru kabineta noteikumu projekta "Grozījums Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumos Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁰⁵ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 18. punkts.
- ¹⁰⁶ Ministru kabineta 19.11.2019. noteikumi Nr. 546 "Grozījums Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumos Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu””.
- ¹⁰⁷ B. Rudevska. Procesuālā likuma intertemporālā piemērošana administratīvajā un civilprocesā // Jurista Vārds, 03.07.2007., Nr. 27 (480).
- ¹⁰⁸ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ¹⁰⁹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 4. panta 6. punkts.
- ¹¹⁰ SIA "LAKALME" gala ziņojums "Ūdenssaimniecības datu aktualizācija 49 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (CE) no 2000 līdz 10000". 2. daļa. Rīga, 2018., 13. lpp., pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/notekudeni/notekudeni?id=1198&nid=428> (resurss skatīts 03.03.2020.).
- ¹¹¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati par 2019. gadu.
- ¹¹² SIA "LAKALME" gala ziņojums "Ūdenssaimniecības datu aktualizācija 49 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (CE) no 2000 līdz 10000". 2. daļa. Rīga, 2018., –11. lpp., pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/notekudeni/notekudeni?id=1198&nid=428> (resurss skatīts 03.03.2020.).

- ¹¹³ Iesniedzami saskaņā ar Ministru kabineta 23.05.2017. noteikumiem Nr. 271 “Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām”.
- ¹¹⁴ Solutions for waste water. Prezentācija, pieejama: <https://prezi.com/p/z98kb6t1m6ax/solutions-for-waste-water/> (resurss skatīts 13.03.04.2020.).
- ¹¹⁵ Cilvēku ekvivalenta (CE) viena vienība ir organisko vielu piesārņojuma daudzums, kas atbilst biokīmiskajam skābekļa patēriņam 60 g O₂ dienā.
- ¹¹⁶ SIA “LAKALME” gala ziņojums “Ūdenssaimniecības datu aktualizācija 49 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (CE) no 2000 līdz 10000”. 2. daļa. Rīga, 2018., – 10., 18., 26., 27. lpp., pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/notekudeni/notekudeni?id=1198&nid=428> (resurss skatīts 03.03.2020.).
- ¹¹⁷ SIA “LAKALME” gala ziņojums “Ūdenssaimniecības datu aktualizācija 49 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (CE) no 2000 līdz 10000”. 2. daļa. Rīga, 2018., 26. lpp., pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/notekudeni/notekudeni?id=1198&nid=428> (resurss skatīts 03.03.2020.).
- ¹¹⁸ Sal. Eiropas Revīzijas palāta. Īpašais ziņojums. ES finansējums komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām Donavas upes baseinā: ir nepieciešami turpmāki centieni, lai palīdzētu dalībvalstīm sasniegt ES notekūdeņu politikas mērķus // Luksemburga. Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2015., – 31. lpp., pieejams: <file:///C:/Users/gintspurins/Downloads/QJAB15006LVN.pdf>.
- ¹¹⁹ SIA “LAKALME” gala ziņojums “Ūdenssaimniecības datu aktualizācija 49 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (CE) no 2000 līdz 10000”. 2. daļa. Rīga, 2018., – 13. lpp., pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/notekudeni/notekudeni?id=1198&nid=428> (resurss skatīts 03.03.2020.).
- ¹²⁰ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta trešā daļa.
- ¹²¹ Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 23., 45. punkts.
- ¹²² Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 16., 23. punkts.
- ¹²³ Valsts vienotais ģeotelpiskās informācijas portāls (Ģeoportāls), pieejams: <https://geolatvija.lv/geo/tapis>.
- ¹²⁴ Valsts vienotais ģeotelpiskās informācijas portāls (Ģeoportāls), pieejams: <https://geolatvija.lv/geo/tapis>.
- ¹²⁵ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 31.¹ punkts.
- ¹²⁶ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 31.¹ punkts.
- ¹²⁷ Padomes Direktīva(1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK).
- ¹²⁸ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of the Council Directive 91/271/EEC of 21 May 1991, concerning urban waste-water treatment – p. 166.
- ¹²⁹ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 34., 35., 38. – 40. punkts.
- ¹³⁰ Sal. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā. 2018. – 10. lpp., pieejams: https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums_notekud_parskats_062019.pdf.
- ¹³¹ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 34., 35., 38. – 40. punkts.
- ¹³² Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”.
- ¹³³ Bauskas novada domes 19.12.2019. saistošo noteikumu Nr. 21 “Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzsaites kārtību Bauskas novada pašvaldībā” 3. punkts.
- ¹³⁴ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” 6. punkts.
- ¹³⁵ Izmēmot Jelgavas novada Vītolīņu ciemu, kur centralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimnieko SIA “VALGUNDE”.
- ¹³⁶ Likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 1. punkts.
- ¹³⁷ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta pirmā daļa.
- ¹³⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta desmitā daļa.
- ¹³⁹ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. panta pirmās daļas 1. punkts.
- ¹⁴⁰ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 34. punkts.
- ¹⁴¹ Ministru kabineta 15.06.1999. noteikumu Nr. 214 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-99 “Kanalizācijas ārējie tīkli un būves”” (spēkā līdz 30.06.2015.) 14. punkts.

- ¹⁴² Valsts vides dienestā: <http://parissrv.lv/mc.lv/#viewType=reportIndexView&type=2W&incrementCounter=1> iesniegtā AS “Preiļu siera” veidlapa Nr. 2-Ūdens. “Pārskats par ūdens resursu lietošanu 2019. gadā”.
- ¹⁴³ Valsts vides dienestā: <http://parissrv.lv/mc.lv/#viewType=reportIndexView&type=2W&incrementCounter=1> iesniegtā SIA Preiļu saimnieks” veidlapa Nr. 2-Ūdens. “Pārskats par ūdens resursu lietošanu 2019. gadā”.
- ¹⁴⁴ Valsts vides dienestā: <http://parissrv.lv/mc.lv/#viewType=reportIndexView&type=2W&incrementCounter=1> iesniegtās SIA “Preiļu saimnieks” un AS “Preiļu siera” veidlapas Nr. 2-Ūdens. “Pārskats par ūdens resursu lietošanu 2014.–2019. gadā”.
- ¹⁴⁵ SIA “Firma L-4” investīciju ziņojums “Preiļu ūdenssaimniecības attīstības projekta pamatojošās dokumentācijas sagatavošana” 55.–59. lpp.
- ¹⁴⁶ AS “Preiļu siera” 20.01.2020. vēstule Nr. 01-10-02-21.
- ¹⁴⁷ Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālās pārvaldes 20.11.2018. Ziņojums par pārbaudes rezultātiem Nr. 536-59/2018. un 05.08.2019. Ziņojums par pārbaudes rezultātiem Nr. 536-40/2019.
- ¹⁴⁸ Skrundas novada domes Attīstības komitejas 13.02.2018. sēdes protokola izraksts “Par lietotus ūdeņu novadīšanas iespējām Skrundas pilsētā”, Skrundas novada domes Attīstības komitejas 14.03.2019. sēdes protokola izraksts “SIA “SKRUNDAS KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA” viedoklis par lietotus ūdens apjoma samazināšanu”, Skrundas novada domes Attīstības komitejas 04.06.2019. sēdes protokola izraksts “Iespējamie tehniskie risinājumi un izmaksas lietotus ūdens novadīšanai Skrundā, ūdens torņa Liepājas ielā (pie A9 šosejas) tehniskais stāvoklis”.
- ¹⁴⁹ Likuma “Par pašvaldībām” 21. panta pirmās daļas 14. punkts.
- ¹⁵⁰ Likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1. pants.
- ¹⁵¹ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 5. panta pirmā daļa.
- ¹⁵² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 14.01.2016. lēmuma Nr. 1/2 “Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodika” 20. punkts.
- ¹⁵³ Preiļu rajona Pelēču pagasta padomes 22.11.2005. sēdes protokols Nr. 12, 13 § “Par ūdens tarifu apstiprināšanu”.
- ¹⁵⁴ Saunas pagasta padomes 13.03.2008. sēdes protokols Nr. 4, 5 § “Par ūdens apgādes un kanalizācijas tarifu izmaiņām”.
- ¹⁵⁵ SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 18.04.2017. Kalkulācijas decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai.
- ¹⁵⁶ SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 01.02.2012. Noteikumi pakalpojumu cenas noteikšanai.
- ¹⁵⁷ Līvānu novada domes 17.12.2015. noteikumi Nr. 9 “Maksas pakalpojumu izcenojumu noteikšanas metodika un izcenojumu apstiprināšanas kārtība”.
- ¹⁵⁸ Preiļu novada pašvaldības 05.06.2020. e-pasta vēstule “Informācijas pieprasījums”; 09.06.2020. e-pasta vēstule “Informācijas pieprasījums”; 16.06.2020. e-pasta vēstule “Informācijas pieprasījums”.
- ¹⁵⁹ Preiļu novada pašvaldības Saunas pagasta pārvaldes veidlapa Nr. 2-Ūdens. “Pārskats par ūdens resursu lietošanu” 2019. gadā (Priekuļi NAI).
- ¹⁶⁰ Saunas pagasta padomes 13.03.2008. sēdes protokols Nr. 4, 5 § “Par ūdens apgādes un kanalizācijas tarifu izmaiņām”.
- ¹⁶¹ Līvānu novada pašvaldības Turku pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu aprēķins; Rožupes pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu izmaksas 2019. gadā; Rudzātu pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu izmaksas 2019. gadā; Jersikas pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu aprēķins; Sutru pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu izmaksas 2019. gadā.
- ¹⁶² Līvānu novada pašvaldības Rudzātu pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu izmaksas 2019. gadā.
- ¹⁶³ Līvānu novada pašvaldības Jersikas pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu aprēķins.
- ¹⁶⁴ Līvānu novada pašvaldības Turku pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu aprēķins.
- ¹⁶⁵ Līvānu novada pašvaldības Rudzātu pagasta komunālās saimniecības 30.03.2020. Maksas pakalpojumu izmaksas 2019. gadā.
- ¹⁶⁶ Līvānu novada pašvaldības 11.06.2020. e-pasta vēstules, 12.06.2020. e-pasta vēstules.
- ¹⁶⁷ Līvānu novada pašvaldības Rožupes pagasta pārvaldes, Sutru pagasta pārvaldes, Rudzātu pagasta pārvaldes, Jersikas pagasta pārvaldes veidlapa Nr. 2-Ūdens. “Pārskats par ūdens resursu lietošanu” 2019. gadā.
- ¹⁶⁸ Līvānu novada domes 17.12.2015. sēdes lēmums “Par Līvānu novada pašvaldības iestāžu un struktūrvienību maksas pakalpojumiem” (protokols Nr. 20-12), Līvānu novada domes 27.04.2017. sēdes lēmums “Sutru pagasta pārvaldes maksas pakalpojumu cenrādis” (protokols Nr. 5-19).
- ¹⁶⁹ Likuma “Par nodokļiem un nodevām” 12. panta trešā daļa.

- ¹⁷⁰ SIA "Bauskas ūdens" 31.03.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁷¹ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" 18.04.2017. "Kalkulācijas decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai".
- ¹⁷² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 13.04.2017. padomes lēmums Nr. 32 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifiem".
- ¹⁷³ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 13.04.2017. padomes lēmums Nr. 32 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifiem".
- ¹⁷⁴ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" 21.01.2016. darba līgums Nr. 538.
- ¹⁷⁵ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" 18.10.2017. darba līgums Nr. 3.2/2017/4.
- ¹⁷⁶ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" 18.04.2017. Kalkulācijas decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai.
- ¹⁷⁷ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" Peļņas vai zaudējumu aprēķini par 2014.–2019. gadu.
- ¹⁷⁸ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 03.09.2014. padomes lēmums Nr. 239 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Jelgavas novada KU" ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifiem".
- ¹⁷⁹ 17.06.2020 e-pasta vēstule uz informācijas pieprasījumu revīzijā.
- ¹⁸⁰ Līvberzes, Elejas, Kalnciema, Sesavas, Zaļenieku, Nākotnes, Svētes, Platones, Staļģenes notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.
- ¹⁸¹ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 16.10.2014. padomes lēmums Nr. 263 "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LĪVĀNU DZĪVOKĻU UN KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA" ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifiem".
- ¹⁸² Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 12. panta trešā daļa un likuma "Par grāmatvedību" 2. pants.
- ¹⁸³ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 2.3.3. apakšpunkts.
- ¹⁸⁴ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 4.3.1. apakšpunkts.
- ¹⁸⁵ Ministru kabineta 22.03.2016. noteikumu Nr.174 "Noteikumi par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un lietošanu" 5., 57. punkts.
- ¹⁸⁶ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 4.3.2. apakšpunkts.
- ¹⁸⁷ SIA "AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS" 06.05.2020. e-pasta vēstule "Par informācijas sniegšanu".
- ¹⁸⁸ Kazdangas pagasta pārvaldes 27.04.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁸⁹ Engures novada pašvaldības 28.04.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁹⁰ SIA "Jelgavas novada KU" 11.05.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁹¹ Tukuma novada pašvaldības 24.04.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁹² Tukuma novada pašvaldības 24.04.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁹³ Engures novada pašvaldības 28.04.2020. e-pasta vēstule.
- ¹⁹⁴ Kazdangas pagasta pārvaldes 27.03.2020. e-pasta vēstule "Pamatojoties uz valsts kontroles 2019. gada 9. septembra revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-39/2019" un kontu apgrozījuma pārskats par klientiem par 2014.–2019. gadu.
- ¹⁹⁵ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 3. punkts.
- ¹⁹⁶ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 6.3. apakšpunkts.
- ¹⁹⁷ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ¹⁹⁸ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu".
- ¹⁹⁹ Vides aizsardzības likuma 3. panta pirmās daļas 1. punkts.
- ²⁰⁰ Dabas resursu nodokļa likuma 28. panta otrā daļa un 29. panta pirmā daļa.
- ²⁰¹ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 6.3. apakšpunkts un 11. punkts.
- ²⁰² Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu" 4. un 5. punkts.

-
- ²⁰³ Ministru kabineta noteikumu projekta “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2017_06/VARAMAnot_010617_Dec_sistemas.1243.docx (resurss skatīts 11.02.2020.).
- ²⁰⁴ Ministru kabineta 22.01.2002. noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 42. punkts.
- ²⁰⁵ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” 4. un 5. punkts.
- ²⁰⁶ Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” 6.3. apakšpunkts un 11. punkts.
- ²⁰⁷ Likuma “Par pašvaldībām” 43. panta pirmās daļas 6. punkts.
- ²⁰⁸ SIA “Ismade” 2015. gada pētījuma “Decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojums Latvijā” 18.–24. lpp.
- ²⁰⁹ SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 18.04.2017. Kalkulācija decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai 1 cisternas izmaksas, ja notiek izbraukums uz izsaukumu, bet pakalpojums netiek sniegts.
- ²¹⁰ SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 18.04.2017. Kalkulācija decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai 0,5 cisternas izmaksas.
- ²¹¹ SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 18.04.2017. Kalkulācija decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai sūknēšanas vai sistēmas skalošanas pakalpojums.
- ²¹² SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” 18.04.2017. Kalkulācija decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro sadzīves atkritumu apsaimniekošanai 1 cisternas izmaksas.